

ΕΡΤΩΝ Λ. ΒΑΛΕΣΤΡΙΣΣΙ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΜΠΙΕΤΟΒΕΝ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Β'

30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1901

Ο ΠΕΤΕΙΝΟΣ

Τὰ φτερά δὲ σὲ πάνε
ψηλά πρὸς τὸν αἰθέρα.
Τὸ φῶς θάρσθῃ ἐδῶ πέρα
νά σοῦ πρωτοδειχθῇ.

Τὸ μαῦρο τὸ κατῶγι
μὲ τοὺς τυφλοὺς φεγγίτες
εἶδε τὸν ὄρθρο — χτύπα
τῇ δίανα σαλπικτῇ!

Εἰς τὸ γαλήνιο ξύπνο
τοῦ πιδ τρανοῦ πολέμου.
Σὰν ἄνθη σιγανοίγουν
τὰ μάτια ποῦ ξυπνᾶς.

Ξανά μ' ἀέριον κύκλο
πλέκονται ἢ ξεπλεγμένες
φροντίδες μας τριγύρω
πάλι ὁ ἐμᾶς, ὁ ἐμᾶς.

Χέρια, σφυριά και αξίνες
τά υψώνεις πρὸς τὴν ὕλην
νὰ ξαναπλάσουν καὶ
ποῦ βράδν θὰ σβυστῆ.

Τὸνεῖρο ποῦ εἶχε πέσει
στὸν ὕπνο τοῦ ἀλωτρώτου
καὶ τὸν γλυκοφιλοῦσε,
λαλεῖς γιὰ νὰ σκιαστῆ.

Τὸ λάλημά σου ἡμέρα
στὸν κοιμισμένο, νύχτα
στοὺς κνηγούς τοῦ ἀγνώστου
μὲ τ' ἄρρωστα κορμιά.

Κάποιαν ἰδέα φοβίζεις
τὴν ὧρ' αὐτὴ καὶ σβύνεις
τὴν ὄχρα κάποιου λόγγου
πρὸς τὸ βιβλίον κοντά.

Μάταια τὰ νικητήρια
φτερὰ χτυπᾷς, ὦ μάταια!
Τὸν ἐρχομὸ φωνάζεις
ποῦ θάχῃ βράδν ἀγγῆς.

Ἀπάνω ἀπ' τὸ κατῶρι,
τὴ νύχτα ἐτούτη, αἰώνια
τὰ μάτια ἔκλεισε κάποιος.
Κοιμάται! Καὶ ὡς λαλῆς.

Ο Λ Α

"Ολα ἐχύνθησαν ἐντός μου
τόσο ἄργα καὶ σταλαχτά
ποῦ δὲν τᾶνωσα πότε ἦρθαν
κὶ ὁμως τᾶχω ἐδῶ βαθεῖα.

Ἀρμονίες. Δάκρυα τῶν ἄλλων.
Κρίνα. Ἀνασασμοὶ Ἀπριλιοῦ.
Δέησες παγωμένων δένδρων.
Βασιλέμματα τοῦ ἡλιοῦ.

Κί εἶμαι τὸ βαρὺ τὸ λαοῦτον
ποῦ προσμένω ἀπὸ καιρὸ
κάποιο, ποῦ δὲ θάρθη, χέρι
νὰ μ' ἀγγίξῃ νὰν τὰ εἰπῶ.

Ο Λ Α Ο Σ Μ Ο Υ

"Ενας δὲν εἶμ' ἐγώ. Εἶμ' ἕνα πλῆθος.
Πόσοι καὶ πόσοι ζοῦν σὲ αὐτὸ τὸ σιῆθος!
Ἀνθρώπων λαὸς ἀντάμα ζῆ ἀπ' τὸν ἕνα,
ἀρρώστων πλήθη ἀπ' τὸ φτωχὸν ἐμένα.

"Οταν γυρνῶ στοῦ φεγγαριοῦ τῆς ὄρες,
στὸ πλάγι τῆς ἀσάλευτης παράτας
τῶν δέντρων μὲ τοὺς πεθαμένους ἴσκιους
χυμένους στὴ λευκὴ ἐρημία τῆς σιράτας

Βλέπω νὰ βγαίνουν ἄξαφνα ἀπὸ μένα
ὁμοιοὶ στὴν κόμη, στὸ κορμί, στὸν ἀέρα
ἄλλοι ἄνθρωποι. Ἀλαφρά καὶ ρυθμισμένα
χωρίζονται ἀπὸ μὲ καὶ φεύγουν πέρα.

Δικά μου πλάσματα ὅλοι. Καὶ πηγαίνω
κὶ ὅλο πληθαίνω, κὶ ὅλο ἀπ' τὸ κορμί μου
νέοι βγαίνουν, φεύγουν πέρα πρὸς τὰ δέντρα.
ὁμοιοὶ, βουβοί, καλοὶ σὰν ἀδερφοί μου.

Τοὺς ἀκλονθῶ. Ἄλλος κρύβεται μὲ τρόμο.
Ἄλλος βαρεῖα πατεῖ καὶ πάει στὸ δρόμο.
Ἄλλος στὰ δέντρα μπήκε, ἄλλος παρέκει
βλέπει τὰ φέγγη τοῦ ὕψους, ἄλλος στέκει.

Τούτος κρατεῖ στὰ χέρια ἓνα βιβλίον.
Κιθάρα αὐτός. Ὁ ἄλλος σπαθί. Κι ἐκεῖνός
μοιάζει μὲ ἱππότη. Ἄλλος φιλεῖ τὸ χέρι
μᾶς κόρης. Ἄλλος σὰ δειτρί, κι ἄλλος σὺν κρῖνο.

Τί εἶπαν στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ ὁ καθένας
ποιὸς ξέρει. Κι ἄξαφνα γυρίζουν
μὲ ζύγωσαν, τὸ εἶναι τους βυθίζουν
στὸ εἶναι μου, χαθῆκαν καὶ ξανάμεινα ἕνας!

Μέσα μου πάντα ζοῦν. — Ἀλλοίμονό μου —
Εἶνε ὅλοι τὸ μυριόμορφον ἐγὼ μου!
Πῶς θὰ μπορέσω γιὰ τοὺς μύριους λογισμούς των
νᾶχω μὰ σκέψι, μὰ ψυχὴ γιὰ τοὺς καῦμούς των;

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Δέντρα μου, προσκνητικὰ στὸ ἠλιόγευμα ἠφωμένα,
σπάρτα μὲ τὰ ἦσυχά νερά τὰ βανυκοιμισμένα,
πρωτὶ μὲ τὰ κρῖνα, ἀνάλαφρες φιλητικὲς βροχάδες,
βράδεια ποῦ σὰς μαρμάρωσαν τοῦ φεγγαριοῦ ἢ ἀσπράδες,
ἀποστιαμένα δειλινὰ ποῦ γέρνετε καὶ κλαῖτε,
νεκροὶ ποῦ πᾶτε, πλεούμενα, καὶ τίποτα δὲ λέτε,
ὅλα τὰ ναρκωμένα ἐσεῖς καὶ τ' ἀργορνημισμένα
ποῦ ἀράζοννε στὰ βύθη σας τὰ μάτια τὰ κλαμμένα,
κάνει ἐσεῖς τὴν ἀφωγή ροφητικὴ Γαλήνη
ποῦ σβύνει ὁ κόσμος μέσα της, μὰ ἡ σκέψι μου δὲ σβύνει.

Ὡτιμὲ δὲ σβύνει! Καὶ ζητῶ μὰ δεύτερη Γαλήνη
ποῦ νᾶνε πιδ θανατικὴ καὶ πιδ βουβὴ ἀπὸ κείνη,
νᾶνε ποιδ λότρα ἀπ' τὰ νερά, πιδ θάφτρα ἀπὸ τὸ χῶμα
κάτι ποῦ νᾶνε ἕνας χαμὸς καὶ τῶν χαμῶν ἀκόμα,
κάτι σὺν νεφελώματος ὀλάσπη ἀταραξία,
μὰ λίμνη μὲ ὕπνο ἀκύναντο, καὶ μὴν Ἀχερουσία
ποῦ ἄνθος ἐγὼ τοῦ ὄνειρον μου στὰ νεκρά νερά ἀπάνω
νᾶειμαι, νὰ μὴ μπορῶ νὰ ζῶ καὶ μῆτε νὰ πεθάνω!

Ἡ ΠΡΙΚΥΜΙΑ ΤΩΝ ΜΥΧΩΝ

Διὰ τὴν καλλιτέχνηδα
Μαθίλδην Εὐθυμιάδου

Τὰ χαιρειτῶ τὰ δάχτυλα ποῦ προσκαλοῦν τὸν ἦχο
κι αὐτὸς ὑπάκουος βγαίνει
ἀπ' τῶν ὀργάνων τὰ κρυφὰ στὸν ἀέρα κι ἀνασαίνει.

Ἀπὸ τὸ σῶμα ἐπέταξαν καὶ γένηκαν ἀηδόνια,
κᾶν εἶνε τοῦ φτωχοῦ βοσκοῦ ποῦ ἄρνθμονες λένε στίχους
στῆς Ἀνεραΐδες στέλνοντας ἔρμους φλογέρας ἦχους,

κᾶν ἀπὸ σπάρραγμα νευρᾶς κι ἀπὸ κιθάρας κόρφους
φέρουν, μὲ φεγγαριάτικου φωτὸς πλατεῖα κορῶνα,
φέρουν τὸ νυχτιτράγουδον ἐρωτικὸ μεσαιῶνα.

Τὰ κρινοδάχτυλα ἄγγιξαν στὸ κύμβαλον ἀπάνω.
Σὺν τραγουδίστρα ἤρθαν βροχὴ. Σὺν τροβαδοῦροι ἀνέμοι
τὴν τρικυμίαν ὑψώσανε ποῦ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τρέμει.

Κι δταν ἀπλώθηκε σιωπὴ, γύρνα καὶ ἰδὲς τὴ Νιόβη,
αὐτὴν ποῦ σιᾶλα πρὸς σιᾶλιὰ πίνει τὸ μέγα πᾶδος,
τὴν Ἀκοή. Μαρμάρωσεν ἀσάλευτη στὸ βᾶδος.

Z. A. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΜΑΡΑΘΩΝ

Ἀσκέτως πρὸς τὸ ἀμφισβητήσιμον ἢ μὴ τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ ἄρθρου τοῦτου, δημοσιεύομεν αὐτὸ εὐχαρίστως ὡς προερχόμενον ἀπὸ διακεκριμένον ἐπιστήμονα καὶ μεταφραστὴν ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς συνεργάτου μας κ. Ε. Ροΐδου.

«Θέλω εἶπε λίθον ἐπὶ τοῦ τύμβου σου». Τοῦτο εἶναι φράσις σεβασμοῦ ἀναφερομένη κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἐπικήδεια ἔθιμα, ὅτε ἕκαστος φίλος ἐδείκνυε τὸ σέβας αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀπελθόντα, συντελών εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐπιαιδέου τύμβου ἐκ λίθων τετραγώνων. οἳοι θὰ ἦσαν, ἂν ἡ ἔγερσις τοῦ μνημείου ἀνετίθετο εἰς δούλους προσληφθέντας πρὸς τοῦτο. Οἱ λίθοι συνελέγοντο ἐκ τοῦ πέριξ ἐδάφους, ἐκεῖθεν ὅπου ἦτο εὐκολώτερον νὰ συλλεγῶσιν ὑπὸ τῶν φροντιζόντων περὶ τῆς κηδείας. Οὕτω ἠγείρετο ὁ τύμβος ἐκ χώματος ἐπὶ τῆς τέφρας τοῦ νεκροῦ, ἡ δὲ γῆ δὲν φαίνεται ὀρυχθεῖσα συστηματικῶς ἐκ λάκου, ἀλλὰ συλλεγεῖσα ἐκ τῆς ἐπιφανείας.

Οἱ λόφοι τοῦ Βαρτλόου (Bartlow) εἶναι τέσσαρες ὑψηλοὶ τύμβοι, ὑψόμενοι κατὰ στίχον πρὸς νότον τοῦ σταθμοῦ τοῦ Βαρτλόου καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω πρὸς ἄρκτον καὶ δυσμὰς ὑπάρχουσι λείψανα ἄλλων τύμβων σχεδὸν παραλλήλων πρὸς τοὺς λόφους τοῦ Βαρτλόου, ὑπάρχουσι δὲ καὶ λείψανα ἀρχαίων προχωμάτων ἢ φραγμῶν ἐκ χώματος, τὸ δὲ κύκλω ἔδαφος ἀποδεικνύει ὅτι σημαντικῶς ἀνεκινήθη.

Οἱ μικρότεροι οὗτοι τύμβοι ὑποτίθενται ἀνήκοντες εἰς ἐποχὴν πολὺ ἀρχαιότεραν τῶν τοῦ Βαρτλόου καὶ τὸ πέριξ ἔδαφος φέρει τὰ ἴχνη ἀρχαίας ἐποχῆς, ἀλλὰ δυστυχῶς αἱ περιστάσεις τῶν ποικίλων μικροτέρων εὐρημάτων δὲν ἐμνημονεύθησαν ἀκριβῶς κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῶν.

Οἱ μεγάλοι ἐν τούτοις τύμβοι ἠρυνήθησαν συστηματικῶς κατὰ τὰ ἔτη 1832, 1835, 1838 καὶ 1840 καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν ἀνεκοινώθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Gurge καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ Ἀρχαιολογίᾳ (1).

(1) Τόμ. XXV. σελ. 1-23, πίνακες I, II, III, τόμ. XXVI σελ. 330-317, πίν. XXI-XXV; αὐτόθι σ. 462-463.

Χωρὶς νὰ ἐπαναλάβωμεν οὐδεμίαν λεπτομέρειαν δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι αἱ γινόμεναι ἐν τοῖς τύμβοις ἀνακαλύψεις ἀποδεικνύουσιν αὐτοὺς ἐπικηδείους καὶ ἀνήκοντας εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχὴν. Ἄλλ' ἐν τῇ στοᾷ, τῇ ὀρυχθείσῃ ἐντὸς ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, εὐρέθη ἡ αἰχμὴ βέλους ἐκ χάλικος. Ὅτε ἐπεσκέφθη αὐτοὺς πρὸ τινῶν ἐτῶν, ἐκ προθέσεως ἢ τυχαίως εἶχε θρασυθῆ μέγα τεμάχιον ἐκ τῆς κορυφῆς ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, ὥστε ἠδυνήθη νὰ ἐρευνήσῃ τὰ ποῖον τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ εἶχον ἔγερθῆ καὶ νὰ εὕρω ἱκανὸν ἀριθμὸν συντριμμάτων ἡμιδιαφανῶν πυρολίθων ὡς καὶ δείγματα τεμαχίων ὀστράκων καὶ ὀστῶν καὶ ἄλλα συντριμματα ἐπὶ τοῦ κύκλω ἐδάφους. Πολλοὶ τῶν λίθων τούτων ἐκείντο παρὰ τὸ χεῖλος μετὰ τεμαχίων ρωμαϊκῶν κεράμων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἐπὶ τῆς γραμμῆς ὅπου ἡ ὁδὸς ἐκτείνεται εἰς μῆκος οὐχὶ πολλὰς ἑκατοντάδας ὑαδῶν ἀπὸ τῶν λόφων τοῦ Βαρτλόου.

Οἱ τοιοῦτοι ἐν τούτοις πυρολίθοι δὲν εἶναι κοινοὶ πανταχοῦ οὐδ' εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους, ὅπου ὁ πυρολίθος εἶναι ἀφθονος, ἀλλ' εἰς τινὰς μόνον περιορισμένας τοποθεσίας κατεχομένας ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ὅπου εἶναι πυκνῶς ἐσπαρμένοι; Εὐδρον δὲ αὐτοὺς ἀφθόνους ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον κεῖται ἐπὶ τῆς κορυφῆς, τῆς σχηματισθείσης ὑπὸ τῆς προσχώσεως μεταξὺ τοῦ Fen Ditton καὶ τοῦ Globe Inn πλησίον τῆς Καμβριδγης.

Ἡ περιοχὴ αὕτη ὡς εἶναι βεβαίως πασίγνωστον, κατεῖχτο ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ προφυλασσομένη ὑπὸ τοῦ Fleam Dyke ἦτο εὐφορος, καὶ ἐκαλλιεργεῖτο ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων.

Τόσον συνεχῶς συμβαίνει οἱ λίθοι οὗτοι οἵτινες εὐρίσκονται εἰς σωρούς, νὰ ἦναι τεμάχια τοῦ αὐτοῦ περιόπου μεγέθους—πολλοὶ δὲ αὐτῶν φαίνονται ἀποτριβέντες περὶ τὴν κορυφὴν—ὥστε δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἐχρησίμευον ὡς ἐργαλεῖον, τὸ λεγόμενον τρίβολον (tribulum) καὶ

Τόμ. XVIII σελ. 1-6, πίν. I καὶ II. Τόμ. XXIX, σελ. 14 πίν. I.

ὅτι αἱ αἰχμαὶ ἠμβλύθησαν διὰ τῆς χρήσεως. Τινὲς τῶν μικροτέρων καὶ ἀμορφωτέρων, οἵτινες δὲν φέρουσιν ἴχνη χρήσεως ἀπερρίφθησαν ἴσως ὡς ἀχρηστοί, διότι εἶναι προφανὲς ὅτι τοιαῦτα ἐργαλεῖα θ' ἀπῆτον διηλεκτὴ προφύλαξιν, ἡ δὲ ἀπόσπασις μεγάλων ποσοτήτων πυρολίθου] ἐγένετο ἴσως πρὸς ἐκλογὴν τῶν καταλληλοτέρων τεμαχίων.

Ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Μαραθῶνος ὑψοῦται μεμονωμένους γήλοφος, ὅστις ἀποκλίνει ἠρέμα πρὸς τὴν θάλασσαν. Δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ σχηματισθῇ τις γνώμη περὶ τῆς θέσεως τινῶν ἐκ τῶν μνημείων καὶ ἀντικειμένων τῶν ἀναφερομένων ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἐν τῷ διαμερίσματι τούτῳ, ἀλλ' αἱ γινόμεναι ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως ἀνασκαφαὶ ἐν ἔτει 1890 καὶ 1891 ἐπεβεβαίωσαν τὴν παράδοσιν, ὅτι οὗτος ἦτο τύμβος ἔγερθεις ἐπὶ τῶν νεκρῶν τῶν πεσόντων κατὰ τὴν μεγάλην μάχην, καθ' ἣν οἱ Πέρσαι ἠττήθησαν κατὰ τὸ 490 π. Χ.

Ἐν τῷ Πανσανίᾳ τοῦ Φράξερ ἀναγινώσκωμεν: «Αἱ ἀνασκαφαὶ ἀπέδειξαν ὅτι ἡ θεωρία ἡ διαδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ε. Κουρτίου καὶ ὑποστηρικθεῖσα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Μιλχόφερ μέχρι τοῦ 1889, ὅτι ὁ τύμβος ἦτο προϊστορικὸς καὶ οὐδὲν εἶχε κοινὸν πρὸς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ἦτο ἐσφαλμένη διότι τὰ φέροντα μάρμαρα γραφᾶς ἀγγεῖα, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν μετὰ τῶν ὀστῶν καὶ τῆς τέφρας τῶν νεκρῶν, ἀνήκον εἰς τὴν περίοδον τῶν περσικῶν πολέμων. Τὰ ἀνθρώπινα λείψανα δὲν δύνανται νὰ εἶναι ἄλλα ἢ τὰ τῶν 192 Ἀθηναίων, οἵτινες ἔπεσον ἐν Μαραθῶνι. Ἡ ἐσφαλμένη θεωρία τοῦ καθηγητοῦ Κουρτίου ἐδικαιολογεῖτο, ὡς φαίνεται, ἐκ τινῶν ἀτελῶν ἀνασκαφῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ διδάκτορος Σχλείμαν ἐν ἔτει 1884. Πολλοὶ χάλκινοι αἰχμαὶ βελῶν, μήκους ἑνὸς περιόπου δακτύλου, διατρύπωνται διὰ στρογγυλῆς ὀπῆς διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ τοξεύματος καὶ συνελέγησαν ἐπὶ τοῦ προχώματος, ὡς καὶ πολλὰ τεμάχια ἀτέχνως ἐργασμένων πυρολίθων. Ἐκ τούτου ὑπετέθη ὅτι τὰ τεμάχια ταῦτα πυρολίθου ἐβλήθησαν ὑπὸ τῶν Αἰθιοπῶν τοξοτῶν τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, κατὰ τῆς γνώμης ὅμως ταύτης ἀντετάχθη ὅτι τοιοῦτοι πυρολίθοι ἀνεκαλύφθησαν καὶ εἰς ἄλλας ἀρχαίας τοποθεσίας τῆς Ἀττικῆς, ἰδίως δὲ ἐν ἀρχαίῳ τάφοις πολλῶν νήσαν, ἐνῶ δὲν ἀνευρέθησαν ἐν Θερμοπύλαις καὶ Πλαταιαῖς, ὅπου μᾶλλον ἢ ἄλλοθεν δύναται νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι τὰ ἔχοντα λιθίνην αἰχμὴν βέλη ἐρρίφθησαν χαλαρῶν».

Ἐγὼ αὐτὸς ἀνεύρον τοιαῦτα τεμάχια πυρολίθου καὶ συντριμματα ἀρχαίων κεράμων οὐ μόνον ἐν τῷ χώματι τῆς Σοροῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πέριξ αὐτῆς περιοχῇ.

Πρέπει ὅμως νὰ εἶπω, ὅτι τοιαῦτα λιθίνοι αἰχμαὶ βελῶν δὲν ἦσαν βεβαίως ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Πέρσαις καὶ τοῖς ἐπικουροῖς αὐτῶν μισθοφόροις καὶ δούλοις. Οἱ σύγχρονοι εἶχον ἤδη διδαχθῆ νὰ καταργῶνται τὸν λίθον εἰς ὁμοίμορφον μέγεθος καὶ σχῆμα.

Ἄλλὰ τί παρῶτρνε τὸν Κουρτίον, Μιλχόφερ καὶ Σχλείμαν νὰ συμπεράνωσιν ὅτι ὁ τύμβος ἦτο προγενέστερος τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος; Πῶς διὰ τοῦ συλλογισμοῦ, ὅστις ἤγαγε τοὺς ἀρχαιολόγους νὰ ὑποθέσωσιν ὅτι οἱ τύμβοι τοῦ Βαρτλόου δύνανται νὰ ἦναι προρωμαϊκοί, καὶ ὅτε τὰ ἔχοντα αἰχμὴν ἐκ πυρολίθου βέλη τὰ εὐρεθέντα ἐντὸς αὐτῶν εἰσφέροντο ἐπικυροῦντα τὰς ὑποφίας τῶν ἐξήτων νὰ ἐξηγήσωσιν, ὅτι, ταῦτα εὐρίσκοντο ἐν τῷ χώματι δι' οὗ ἠγέρθησαν οἱ τύμβοι καὶ ἀνερρίφθησαν μετ' αὐτοῦ;

Ἐκ τῆς Σοροῦ μανθάνομεν, ὅτι τὸ χῶμα ἐκ τοῦ ὁποῖου ἀποτελεῖται δὲν ἀνεσκάφη ἐκ κοιλώματος, ἀλλὰ συνεκομίσθη ἐκ τῆς πέριξ ἐπιφανείας καὶ ὅτι ἡ περιοχὴ αὕτη φαίνεται πρὸ πολλοῦ καταληφθεῖσα καὶ καλλιεργουμένη. Τεμάχια κεράμων καὶ ἀμορφοὶ χάλικες ἐκ τῆς παραλίας καὶ πάντα ἐν γένει τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ἠθέλε τις ἀναμείνει νὰ εὕρη ἐν καλλιεργημένῳ ἐδάφει, εὐρίσκονται ἐν τῷ χώματι τῆς Σοροῦ καὶ ἐκ τούτου συμπεραίνομεν ὅτι ἡ Σορὸς δυνατὸν εἶναι ὅτι ἀνηγέρθη τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα μ. Χ. Τὸ χῶμα ὅμως ἐξ οὗ ἀποτελεῖται εἶναι πολὺ ἀρχαιότερας ἐποχῆς.

Ἔτεροι τινὲς σκέψεις λίαν ἐνδιαφέρουσαι προκύπτουσιν ἐκ τοῦ συμπεράσματος τούτου.

Βλέπομεν παρὰ τῇ πεδιάδι τοῦ Μαραθῶνος ἀμμόχωστον κόλπον. Αἱ λεπταὶ γαῖαι αἱ μετακομισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ρεύματος ἐκ τῆς κοιλάδος Βράνης καὶ ἐκεῖθεν ἐκ τοῦ τόπου, ὅπου κεῖται τὸ χωρίον τὸ σήμερον καλούμενον Μαραθῶν, παρέσχον τὸ ὄλικόν καμηλοῦ τινος καὶ εὐρέως ἐκτεταμένον Δέλτα, ἡ δὲ θάλασσα ὥριζε τὴν ἀποτελουμένην ἐκ σχιδάκων ὄχθην μέχρι οὗ ἐσχηματίσθη ἡ παρούσα αὐξουσα παραλία, τὸ πλησίον τῶν λόφων ἔδαφος ἐσχηματίσθη ἐκ καθιζήσεων ὑψηλοτέρων γαιῶν, τὸ δὲ πλησιέστερον τῆς θαλάσσης ἐσχηματίσθη κάτωθεν κόλπον. Ἡ κατιούσα αὕτη ὄχθη ἐκτείνεται περὶ κόλπον εἰς ἕξ μιλίων μῆκος ἀρκτημεσημβρινῶς καὶ δυτικομεσημβρινῶς καὶ

μεταξὺ δύο καὶ τριῶν μιλίων πλάτος. Κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν ἄκρην ὑπάρχουσιν ἰσχυρά τινα ρεῦματα τρεφόμενα ὑπὸ τῆς Καταβόθρας ἢ τοῦ βαράθρου ἐν τῷ τιτανούχῳ ἐδάφει τῶν ὀπισθεν λόφων ἐξωθούμενα διὰ τοῦ πορώδους ἐδάφους τῆς πεδιάδος διὰ τῆς πίεσεως τῶν ἐκεῖ ὑδάτων. Ἐκ τούτου προέρχονται τὰ περίεξ ἔλη καὶ τὸ κύκλω βαλιῶδες ἔδαφος. Ὁμοίον ἀλλὰ μικρότερον ρεῦμα ἀναβρῦει ἐκ τοῦ Πεντελικοῦ κατὰ τὴν νοτιοδυτικὴν ἄκρην τῆς πεδιάδος. Ἀλλὰ τὸ ὑπόλοιπον ἔδαφος δὲν εἶναι τελματώδες οὐδ' ὑπάρχει λόγος νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἦτο τελματώδες ἢ σήμερον, διότι ὁ γεωγραφικὸς σχηματισμὸς τῶν λόφων καὶ κοιλάδων τῆς ἀντικρῦ τῆς μεσαίας ταύτης ἐκτάσεως τῆς πεδιάδος δὲν εἶναι κατάλληλος ν' ἀποτελέσῃ τοιαύτας καταβόθρας εἰς τὰς ὑψηλὰς γαίας τὰς ἀπέναντι τῆς νοτιοδυτικῆς καὶ βορειοανατολικῆς ἄκρας. Τὰ ρέοντα ὕδατα καὶ τὰ ἐπὶ τῆς συνήθους ἐπιφανείας ἔπρεπεν ἐν τούτοις ν' ἀποκομισθῶσιν οὐδ' ὑπάρχει ἀμφιβολία, ἂν τὸ συμπέρασμα ἡμῶν ἦναι ὀρθόν, ὅτι δηλ. ἡ γῆ αὕτη ἐκαλλιέργετο πολὺ πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Περσῶν, ὅτε αἱ ἀνωμαλίας θὰ ἰσοπεδοῦντο καὶ θὰ ἐφηρμοζέτο σύστημα ἀποστραγγίσεως. Ἀλλ' ἐξετάσωμεν ἤδη ὁποῖα πιθανῶς αἱ μεταβολαὶ αἱ προελθούσαι ἐκ τῶν ἐργασιῶν τούτων.

Τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν τεῖχος ἦτο πιθανῶς χαμηλόν, ἢ δὲ ἀνευ παλιρροίας μεσόγειος θάλασσα δὲν ῥίπτει πολλοὺς χάλικας ὡς εἰς τὰ ὕδατα τῶν ἡμετέρων ἀκτῶν οὐδ' εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑψωθῶσιν ὑψηλοὶ ἀμμόλοφοι πρὸς ἀπομάκρυνσιν τοῦ ὕδατος. Ὁ κόλπος συνίσταται ἐξ ἄμμων καὶ μικρῶν χαλικῶν, ἢ δὲ ὑψώσις τῶν ὑδάτων δὲν ἦτο μεγαλύτερα τῶν ἐξ ποδῶν τὸ πολὺ, τοῦτο δὲ συνέβαινε μόνον ὅταν ὁ ἀνεμος ὑψῶνε τὰ ὕδατα ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἀνωτέραν τοῦ ἐνός ποδὸς τὴν ἐπίδρασιν τῆς παλιρροίας. Ἐξ πόδες εἶναι ἡ μεγίστη διαφορὰ τῆς ὑψώσεως τῶν ὑδάτων τῆς προσερχομένης ἐξ ἰσχυροῦ ἀνέμου πνέοντος ἐπὶ τῶν μεγίστων Ἀμερικανικῶν λιμνῶν.

Ὁ τρόπος δι' οὗ ἡ περὶ τὴν Σορὸν ἔκασις ἀποστραγγίζεται, συνίσταται εἰς ὄρυξιν τάφρων κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ ἐσωτερικόν μέρος τοῦ παρὰ τὴν θάλασσαν τεύχους, ὥστε τὸ ὕδωρ νὰ διαρρῆ διὰ τοῦ πορώδους ἐδάφους εἰς τὴν θάλασσαν. Τοῦτο δύναται νὰ συμπληρωθῇ ἐνιαχοῦ διὰ κλισιάδων ἢ καὶ ἀντλήσεως. Ἐπειδὴ

τὸ ὕδωρ ὅπερ πρέπει ν' ἀποστραγγισθῇ ἐκ τῶν ὑψηλῶν γαιῶν διὰ τοῦ ὑποκειμένου πορώδους ἐδάφους εἶναι τὸ θέον, πρὸδηλον εἶναι, ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη ἀποστραγγίσεως διὰ βαθειῶν τάφρων ἦτο ἢ ἀνεκὰθεν ἐν χρῆσει πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐστρατοπέδευον ἐν Βράνῃ εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἄκρην τῶν δύο κοιλάδων, αἵτινες ἀνοίγονται ἀπενθείας εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος. Προχωρήσαντες πέρα τῆς κοιλάδος ταύτης παρετάχθησαν πρὸς μάχην ὡς περιγράφει ὁ Ἡρόδοτος. Καὶ οἱ Πλαταιεῖς δὲ ἐπροχώρησαν πιθανῶς εἰς τὴν πεδιάδα ἐκ τῆς γείτονος κοιλάδος καὶ ἐσημάτισαν τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι παρέσχον ἰσχυρὸν σῶμα, εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα καὶ πυκνὴν γραμμὴν ἔχουσαν βάθος ὀλίγων μόνων τάξεων, ἀντικρῦ τοῦ λόφου, τοῦ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Πλαταιῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐμεσολάβησε διάστημα ἡμερῶν τινῶν μεταξὺ τῆς ἀποβάσεως τῶν Περσῶν καὶ τῆς μάχης, οἱ Πλαταιεῖς εἶχον ἀρκούντα χρόνον, ὥστε νὰ ἐπισκοπήσωσι καὶ νὰ καταλάβωσιν ὄχυρὰν θέσιν ἐν τῇ κοιλάδι, ὅπου κεῖται τὸ χωρίον τὸ σήμερον γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Μαραθῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος ἀπόθησαν τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῶν Περσῶν πρὸς τὴν θάλασσαν ὑπερφάλαγγισαντες οὕτω τὸ περσικὸν κέντρον. Οἱ ἀδύνατοι καὶ ἂν ἦναι ἡ ἀκριβὴς ἐποχὴ καὶ ἡ ἀξία τοῦ ἀποδιδόμενου εἰς τὸν Κορνήλιον Νέπωτα Βίου τοῦ Μιλτιάδου, εἴτε ὅτι εἶναι εἴτε διεφθαρμένον τὸ χωρίον, ἐν ᾧ περιγράφεται ἡ παρασκευὴ πρὸς τὴν μάχην, ἢ ἔννοια τοῦ ἐν γένει παραδεδομένου κειμένου φαίνεται οὕσα ἡ ἐξῆς: «ὅτι τὴν ἐπομένην ἡμέραν παρατάξαντες τὸν στρατὸν αὐτῶν κάτωθεν τῶν χαμηλοτέρων κλιτύων, ἀλλ' οὐχὶ ἐντελῶς ἐπὶ τοῦ ἀναπεπταμένου πεδίου, συνεκρότησαν τὴν μάχην Ἐξέλεξαν δὲ τὸ χωρίον τοῦτο διότι πολλοῦ τὰ δένδρα ἦσαν ἀραιὰ, ἐνῶ οὗτοι ἐσκόπευον νὰ εὐρωσι τοποθεσίαν ἀμφοτέρωθεν προστατευομένην ὑπὸ ὑψηλῶν λόφων, καὶ νὰ σωρεύσωσι δένδρα ἐκ τῶν ἐγγύς δασωδῶν τόπων ὅπως ἀναχαιτίσωσι τὴν ἐπέλασιν τοῦ περσικοῦ ἱππικοῦ, ὥστε νὰ μὴ κυκλωθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρου ἀριθμοῦ τῶν πολεμίων». Αἱ ἐτοιμασίαι αὗται ἐγένοντο οὐχὶ ἐν τῇ πεδιάδι, ἀλλ' εἰς τὰ στενωτέρω χωρία τῶν κοιλάδων, αἵτινες ἐξετείνοντο παρὰ τὰς κλιτύας τῶν λόφων, ὅπου ὀλίγα τινὰ κεκομμένα δένδρα προσφυῶς ἐτοποθετήθησαν, ὅπως ἐμποδίσωσι τὸ ἱππικὸν τῶν Περσῶν νὰ προχωρήσῃ ὀπισθεν αὐτῶν, καὶ ἐμποδίσῃ τὴν ὑποχώρησιν.

Ἐκ τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν μάχην παραδόσεων πληροφορούμεθα, ὅτι ἀνεμένετο ὅτι τὸ περσικὸν ἱππικὸν ἤθελε μετάσχει αὐτῆς.

Ἐπὶ τῆς γενικῆ συμφωνίας ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἠκολούθησαν κυκλοτερῆ ὁδόν, ἀλλ' ἐπιτέθησαν ἀπ' εὐθείας κατὰ τῆς ἀριστερᾶς περσικῆς πτέρυγος καὶ δὲν ἤλθον εἰς ἐπαρῆν πρὸς τὸ περσικὸν κέντρον, μέχρις οὗ ἠνάγκασαν εἰς ὑποχώρησιν τὴν δεξιὰν πτέρυγα καὶ ὑπερφαλάγγισαν τὸ κέντρον.

Πρὸ τῆς μάχης οἱ Ἀθηναῖοι εὐρίσκοντο ἐπὶ τῶν λόφων καὶ ἀδύνατον θὰ ἦτο αὐτοῖς εἰς τοσον βραχὺ διάστημα χρόνου καὶ ἀπέναντι τοιοῦτου ἐχθροῦ νὰ κατασκευάσωσιν ὕλο-μοῦντες ὅλον δῆποτε ὄχυρῶμα ἐκ δένδρων. ἱκανὸν νὰ προστατεύσῃ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τῆς δεξιᾶς αὐτῶν πτέρυγος.

Οὐδέποτε ἠκούσαμεν ὅτι οἱ Πέρσαι προσχώρησαν κατὰ τρία διακεκριμένα σώματα μέχρις οὗ κατώρθωσαν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα νὰ τρέψωσι τὴν περσικὴν δεξιὰν πρὶν ἢ ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ περσικοῦ κέντρον. Τοῦτο προήρχετο ἐκ τῶν λάσκιων τῶν καὶ σήμερον ἐκτεινομένων παρὰ τὴν θάλασσαν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τούτου κατὰ τὴν δεξιὰν πτέρυγα καὶ οἱ Πλαταιεῖς, οἵτινες ἐπίσης ὑπερίσχυον ἐκεῖ, ἐπιτέθησαν κατὰ τῆς περσικῆς ὀπισθοφυλακῆς. Ἀνπολυάριθμον σῶμα Ἀθηναίων ἐπροχώρει μέχρι τῆς ὄχθης θὰ ἠδύνατο εὐκόλως νὰ κινήθῃ παρ' αὐτὴν καὶ νὰ ὑπερφάλαγγισῃ τοὺς Πέρσας πορευομένους ἤδη πρὸς τὰ πλοῖα. Ἐκ τῆς περιγραφῆς εἰκόνας τῆς μάχης ἐν τῇ Ποικίλῃ Στοᾷ πληροφορούμεθα, ὅτι τὰ πλοῖα εὐρίσκοντο ἐν τῷ ὄρυξί βορειοδυτικῶς. Οἱ Πέρσαι ἐπομένως προχωροῦντες ἀπ' εὐθείας πρὸς αὐτὰ, ἂν ὡς ὑπεδείξαμεν ἀνωτέρω ἐκωλύοντο ὑπὸ τῆς προόδου τῶν Ἀθηναίων παρὰ τὴν παραλίαν, θὰ ἐτρέποντο εἰς φυγὴν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν διὰ τοῦ ἐδάφους τοῦ διατεμνομένου διὰ τάφρων ἰσχυρῶς ὁμοίων πρὸς τοὺς τῶν ἡμετέρων ἐλῶν, καὶ ἐπὶ τέλος ἤθελον εὐρεθῆ παρὰ τὸ χεῖλος τῶν ὑδάτων τοῦ Δράκοντος ἢ τοῦ μεγάλου ἔλους ἐν τῇ βορειοανατολικῇ ἄκρῃ τῆς πεδιάδος.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔπρεπε νὰ ὑπερβῶσι τὸ πρὸς ἀριστερὰν ἔλος, ὅπως ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς περσικῆς πλευρᾶς ἀλλ' ἴσως δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσωσι μέχρις αὐτῆς πρὶν ἢ αὕτη πληρωθῇ διὰ τῶν πτωμάτων τῶν φονευθέντων. Ἐκεῖ λοιπὸν συνεκροτήθη ἡ μεγάλη πάλιν καὶ ἐγγὺς τῆς τοποθεσίας ταύτης δυνάμεθα νὰ ἤμεθα βέβαιοι ὅτι ἀνηγγέθη ἡ Σορὸς.

Ἄν τὸ ἔδαφος ἦτο ἀκαλλιέργητον οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θὰ εἶχον κατὰ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τὴν προστασίαν τῶν ἐλῶν ἐνῶ ἐδίωκον τὸν ἀντικρῦζοντα ἐχθρὸν, οὐδὲ θὰ εὐρίσκον οἱ Πέρσαι δυσκολίαν νὰ προβῶσι εἰς καταστρεπτικὴν προέλασιν κατ' εὐθείαν ἐκ τῶν πλοίων διὰ τῆς πεδιάδος.

Τὸ σχέδιον τοῦτο κάλλιστα ἐξηγεῖ τὴν ἀπουσίαν τοῦ περσικοῦ ἱππικοῦ. Ἡ πεδιάς ἐφαίνεται μακρόθεν κατάλληλος πρὸς χρῆσιν αὐτοῦ, ἀλλ' οἱ Πέρσαι ἀποβάντες εὐρον ὅτι τὸ ἔδαφος διετέμενετο διὰ τάφρων, διὰ τῶν ὁποίων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπελάσῃ, διότι αὐταὶ παρεκώλυνον τὰς κινήσεις τοῦ ἱππικοῦ. Πλὴν τούτου τὸ πυκνὸν καὶ βαθεῖος ὑψωτικὸν ἔδαφος δὲν ὁμοιάζε πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον οἱ ἔλαφροι ἵπποι τῶν Περσῶν συνέβριζον νὰ διατρέχωσι καλπάζοντες. Πᾶς ὁ ἱππέυσας ἐν Ἀγγλίᾳ νέον ἵππον τῆς ἱπποδρομίας ἐπὶ τραχείας ὁδοῦ θέλει ἐκτιμήσει τὸ ἐπιχειρήμα τοῦτο. Τὸ ἱππικὸν τῶν Περσῶν εἴτε δὲν ἀπεβιβάσθη εἴτε, ἂν ἀπεβιβάσθη, ἐστάλη πάλιν εἰς τὰ πλοῖα ὡς ἀχρηστον ἐπὶ τοιούτου ἐδάφους.

Ἡ γεωργία ἐβοήθησε τοὺς Ἕλληνας ὡς ὁ πάγος τοὺς Ῥώσους. Ὡς ὁ Τσάρος ἐδήλωσεν ὅτι «ὅτι ὁ στρατηγὸς Ἰανουάριος καὶ ὁ στρατηγὸς Φεβρουάριος ἦσαν οἱ κράτιστοι αὐτοῦ ἐπίκουροι, οὕτω περὶ τῶν Ἑλλήνων ἐερέθη ὅτι τὸ ἄροτρον εἶχεν ἀγωνισθῆ ὑπὲρ αὐτῶν κατὰ τὴν ἐνδοξον πάλιν πρὸς τὸν κατακτητὴν.

Ἡ ἐρμηνεία αὕτη τῶν διαφορῶν ἀφηγήσεων τῆς μάχης φαίνεται ἀπαιτοῦσα ὅπως ὁ ἀρχαῖος Μαραθῶν τοποθετηθῇ πλησίον τῆς σήμερον Βράνας καὶ ἀγεί ἡμᾶς νὰ ἐξετάσωμεν ἂν ἦναι δυνατόν ὥστε ἢ σήμερον Βράνα νὰ ἦναι ὁ ἀρχαῖος Μαραθῶν.

Ἄν ἀποδεχθῶμεν τὴν παραγωγὴν ἐκ τοῦ Μαραθῶν (ἀττικὸν τύπον τοῦ *μάραθρον* = τῷ λατινικῷ *marathon*) ἢ τοποθεσία ἐκατέρου χωρίου ἐφαρμόζεται ἀκριβῶς εἰς τὸ φυτόν τὸ σῆνητες ἐν τῇ μεσημβρινῇ Εὐρώπῃ.

Ἄν ἐρευνήσωμεν τὰ δύο χωρία, θέλομεν παρατηρήσει τὴν ἐν Μαραθῶν περιεργὸν ἀπουσίαν παντὸς ἀρχαίου ἀντικειμένου ὅσον ἠδυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν ἐκ τῆς περιγραφῆς τῆς θέσεως ταύτης, ὅπου ἐστρατοπέδευον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐνῶ ἐν Βράνῃ συντρίμματα ἀρχαίας τεκτονικῆς καὶ γλυπτικῆς διεσπαρμένα ἐν τοῖς περίεξ ἐπιτρέπουσι νὰ εἰκασθῶμεν ὅτι εὐρισκόμεθα ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τοῦ τεμένους καὶ τοῦ ἱεροῦ περιβόλου ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ἀνεμένον τὴν μοιραίαν ὥραν τῆς μάχης.

Ἄλλα δυνάμεθα νὰ παρίδωμεν παράδοσιν συνεχομένην μετὰ τοῦ ὀνόματος Μαραθῶνος, καθ' ἣν τοῦτο ἐδόθη εἰς τὴν βορειοδοτικῶς κειμένην τοποθεσίαν;

Βεβαίως εἶναι πολὺ ἀπίθανον, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο παρέμεινε ἀμετάβλητον εἰς τὸ στόμα τῶν ποικίλων φυλῶν, αἵτινες ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας κατέσχον ἢ ἐπεσκέφθησαν τὴν γῆν ταύτην κατὰ τὴν περίοδον τῆς περιπετειώδους ταύτης ἱστορίας, πολὺ δὲ πιθανώτερον ὅτι τοῦτο εἶναι σχολαστικὸς ὀρισμὸς τοῦ ὀνόματος ὑπὸ μεσαιωνικοῦ συγγραφέως ὑποθέσαντες, ὅτι αὐτὴ ἢ πιθανὴ θέσις τοῦ ἀρχαίου Μαραθῶνος.

Ἐπειτα ἀγόμεθα νὰ ἐξετάσωμεν, ἂν τὸ ὄνομα παρέμεινε τῷ ὄντι ὁποῖαν μορφήν δυνατὸν εἶναι ὅτι ἔλαβεν καὶ κλίνομεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ Βράνα.

Τὸ Μαραθῶν διὰ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ πρώτου α γίνεται Μραθῶν καὶ χάριν εὐφωνίας Βραθῶν.

Τὸ Βραθῶνα γίνεται Βραθονα, ὡς τὸ βόθρος ἐν τῇ σήμερον νεολληνικῇ λέγεται Καταβόθρα.

Τὸ Βραθονα μετὰ τῆς παραληγούσης βραχυθείσης ὡς εἶναι συνηθέστατον, ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ, ἢ ἀπλῶς παραλειφθείσης χάριν συντομίας ἢ καὶ ἰσως μεταβληθείσης εἰς α γίνεται Βράνα, τὸ νέον ὄνομα τοῦ ἐκεῖ χωρίου ὅπου κατ' ἄλλην ἀπόδειξιν δυνάμεθα νὰ τοποθετήσωμεν τοὺς Ἀθηναίους πρὸ τῆς μάχης.

Ὁ φίλος μου Σχαδωνίκ (Chadwich) μοι γράφει περὶ τούτου: Θεωρῶ πιθανὸν ὅτι τὸ ὄνομα Μαραθῶν δύναται σήμερον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ νέον ὄνομα Βρά-

να, τοῦτο δὲ συμφώνως πρὸς τὸν γενικὸν κανόνα ὡς πρὸς τὰς λέξεις τοιούτου τύπου δυνάμεθα φυσικῶς ν' ἀναμείνωμεν, ὅτι ἡ ἀρχαία ὀνομαστικὴ Μαραθῶν ἀντικατεστάθη διὰ τῆς αἰτιατικῆς Μαραθῶνα (Παράβαλε ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ τὴν αἰτιατικὴν *φλέβα, κόνα* ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς φλέψ, εἰκῶν). Δὲν θὰ ἦτο δὲ τοῦτο οὐδόλως παράδοξον ἐν τῇ συγκοπῇ τοῦ πρώτου φωνήεντος καὶ τῇ τροπῇ τοῦ πρώτου φθόγου *με* εἰς *βε* (παράβαλε ἐν τῇ νεολληνικῇ τὸ *βερε* ἀντιστοιχοῦν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πρὸς τὸ *μωρε*). Διὰ δὲ τὴν ἀπώλειαν τοῦ *θ* δὲν δύναμαι νὰ εἶρω ἀκριβῆ τινα ἀναλογίαν, ἀλλ' ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τῆς χώρας κατεῖχτο κατὰ καιροὺς ὑπὸ Τούρκων, Βουλγάρων καὶ Ἀλβανῶν δυσκολεύομαι νὰ πιστεύσω, ὅτι ἡ ἀπώλεια τοῦ φθόγου τούτου δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀνυπερβλήτος ἔνστασις.

Οὕτω δυνάμεθα, ὡς πιστεύω, νὰ καταρθώσωμεν νὰ ἀπαρτίσωμεν τὴν ἱστορίαν κατὰ τρόπον μᾶλλον ἰκανοποιητικὸν καὶ νὰ ἐξηγήσωμεν τὰ συμπεράσματα τῶν διαφόρων παρατηρητῶν. Ὁ τύμβος ὑψώθη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀρχαίου καλλιερρημένου ἐδάφους καὶ ἐκ τούτου περιέχει λείψανα ἐποχῆς πολὺ προγενεστέρης τῆς κατασκευῆς τοῦ τύμβου.

Τὸ δὲ ὄλικόν τοῦ τύμβου ἀποδεικνύει ὅτι τὸ περίεξ ἔδαφος ἐκαλλιεργεῖτο κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μάχης.

Ὁ τρόπος καὶ ἡ μέθοδος τῆς ἀποστραγγίσεως τῆς περιφερείας ταύτης ἐξηγοῦσι πολλὰς λεπτομερείας, ἢ δὲ ἀναγνώρισις τῆς προελεύσεως ἐκ τῶν αἰτίων τούτων ἐξηγεῖ τὸν περιεργὸν μῦθον εἰς ὃν καταλήγει ἡ ἱστορία.

MCKENNY HUGHES

ΓΑΒΡΙΕΛΛΑ ΡΕΖΑΝ

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν παράστασιν τοῦ «Ἐρυθροῦ Κρίνου» εἰς τὸ Vaudeville ὁ Ἀνατὸλ Φράνς ὅστις ἦτο ἐνθουσιασμένος μετὰ τὸν ρόλον τῆς Θερεσίας, τὸν ὁποῖον ἡ Ρεζάν ἀπέδιδε μὲ γλυκύτητα καὶ μελαγχολίαν ἀνερίπκτον, μοῦ ὠμίλει περὶ τοῦ γοήτρου τῆς λεπτῆς αὐτῆς κωμωδοῦ τὴν ὁποῖαν φιλοξενοῦν αἱ Ἀθῆναι.

— «Μόνον ἡ Δουίξε, μοῦ ἔλεγε, ἔχει τόσην δύναμιν ἀληθείας καὶ τόσην περιφρόνησιν πρὸς τὰ τεχνάσματα τῆς σκηνῆς, ὅσην καὶ ἡ Ρεζάν. Ὅλον τῆς τὸ γοήτρου ἀκριβῶς ἐγκρούπτεται εἰς τὴν ἀφέλειαν καὶ τὴν εἰλικρινεῖαν μετὰ τὴν ὁποῖαν ἐνδύεται μαζὺ μετὰ τὸν ρόλον καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ παρισταμένου προσώπου. Ἐνθυμοῦμαι μίαν ἡμέραν εἰς τὰς δοκιμὰς ποῦ μοῦ ἔλεγε μόνη τῆς: «Γνωρίζω πρὸ πάντων ὅτι εἶμαι ἄσχημη ὅτι δὲν ἔχω κανένα θέλημα, καμμίαν δύναμιν ἀπαγγελίας ὅπως ἡ Σάρρα Βερνὰρ καὶ ὅτι πρέπει νὰ καθιστῶ εὐγλωττον τὸ σῶμα μου νὰ δίδω μετὰ τὰς κινήσεις τῶν μυῶν μου, μετὰ τὰς χεῖρας, μετὰ τοὺς πόδας, μετὰ τὰ στήθη μου, τόσας λεπτότητας ὅσας δὲν δύναται νὰ δώσῃ ἡ ἐλλείπουσα καλλονή μου καὶ ἡ φωνή μου ἢ ἀνύπαρκτος». Καὶ τὸ κατορθώνει. Χωρὶς νὰ φροντίξῃ διὰ τὸ πρόσωπόν τῆς, μὴ φέρουσα οὔτε στηθόδεσμον — μοῦ τὸ εἶπεν ἡ ἴδια — κατώρθωσε νὰ κυριαρχήσῃ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τῶν κινήσεων τῆς, τῶν ἐκφράσεών τῆς ὅσπερ νὰ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι μετὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς εἰς τὴν σκηνὴν ἢ θεατρικὴν ὑπόκρισις ἐπροχώρησεν ἐν βῆμα καὶ ὅτι αἱ ἡμισποχρώσεις — les demi- nuances — εἰσηλθόν μαζὺ τῆς εἰς τὸ θέατρον. Καὶ δι' αὐτὸ βλέπετε ὅτι δράματα ὅπως ἡ «Ζαζά» καὶ δράματα ὅπως ἡ «Ἐρωτευμένη» στηριζόμενα εἰς ὑπόκρισιν δραματοφάντων, ἀποτελούμενα ἀπὸ μίαν σειρὰν ψυχολογικῶν μεταπτώσεων μιᾶς παρισινῆς, ἐπιτυγχάνουν μόνον χάρις εἰς τὴν Ρεζάν.

«Καὶ κατὰ τοῦτο ὑποπτεύω ὅτι ἡ Ρεζάν δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἡ ἀληθὴς κωμωδὸς τῆς ἐποχῆς μας καὶ ἡ ἀνωτέρα ὄλων καὶ ἡ δημοσεργὸς ἐνὸς κλάδου ἰδιαίτερου τῆς μιμητικῆς. Διότι ἐπὶ τέλους μέχρι τοῦδε τὸ θέατρον καὶ

ἡ ὑπόκρισις μιᾶς παρουσιάζουν χαρακτήρας ὀρισμένους καὶ πάθη διακεκριμένα, ἐνῶ ἐδῶ πρόκειται περὶ ἀδιοράτων μεταπτώσεων, περὶ λεπτῶν ψυχολογικῶν διαφορῶν, περὶ δραμάτων ψυχικῶν, τὰ ὁποῖα χωρὶς περιπαιτείας, χωρὶς φωνῆς καὶ χωρὶς ἔριδας λαμβάνουν χώραν εἰς τὰ μύχια τῆς καρδίας μιᾶς γυναικός. Ἡ «Ἐρωτευμένη» εἶνε μία ἄρνησις τοῦ θεάτρου καὶ εἶνε μολταταῖα τὸ δράμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ Ρεζάν φθάνει μέχρι τραγικῶν ἀποτελεσμάτων. Ἡ κοινωνία μας, μία κοινωνία λεπτινομένη, διυλισμένη, ὅλη εἰς ἀποχωρώσεις, ἀπῆται καὶ μίαν κωμωδὸν ὅλην εἰς λεπτότητας, ὅλην εἰς ὑπονοήσεις ὅλην εἰς μισόλογα, μίαν κωμωδὸν τοῦ λυκόφωτος. Τοιαυτὴ ἡ Ρεζάν ἀκριβῶς. Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον τῆς ἔδωκα τὸ «Ἐρυθρὸν Κρίνον», ἕνα πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο καθόλου προωρισμένον διὰ θέατρον ἦτο ἀκριβῶς, ἢ βεβαιότης μου ὅτι εἰς τὸν χαρακτήρα αὐτὸν τῆς κουρασμένης παρισινῆς, τῆς Θερεσίας αὐτῆς τῆς crépusculaire, ἡ Ρεζάν θὰ ἦτο ἀμύμητος».

Νομίζω ὅτι εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς ὁποίους ἀλλοιώνω ὀλίγον καὶ εἰς τοὺς ὁποίους δὲν δύναμαι νὰ ἀποδώσω τὴν ἀρχικὴν τῶν χερῶν εὐρίσκειται τῶντι ὀλόκληρον τὸ μυστήριον τοῦ γοήτρου τῆς Ρεζάν. «Ἡ κωμωδὸς τῶν ἀποχωρώσεων» «ἡ κωμωδὸς τῶν ψυχικῶν μεταπτώσεων» «ἡ κωμωδὸς τοῦ λυκόφωτος». Ἴδου τὰ ἐπινοήματα τῶντι τὰ ἀρμόζοντα περισσότερο εἰς τὴν ἀσύλληπτον λεπτότητα καὶ τὴν μελαγχολικὴν χάριν καὶ τὸν διυλισμένον παρισιανισμὸν τῆς πτωχῆς αὐτῆς κόρης τῆς Μονμάρτης ἢ ὁποῖα κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὰς λεπτοτέρας κορυφὰς τῆς τέχνης.

Ὅστις τὴν εἶδε εἰς τὸ ἔργον τοῦ Πόρτο-Ρίς ἢ ὅστις θὰ τὴν ἴδῃ ἐδῶ εἰς τὴν «Ζαζά» θὰ ἀντιληφθῇ ἀμέσως τί δύναται νὰ κάμῃ μία ἡθοποιὸς εἰς ἕνα ρόλον καὶ τί θὰ εἴπῃ δημοσεργία, ὄχι πλέον ἐνὸς χαρακτήρος ἀλλὰ μιᾶς ψυχῆς. Ὅτι ὁ Βουρζὲ διὰ ἑκατοντάδων σελίδων καὶ ὅτι ὁ Πρεβῶ διὰ λεπτῶν ἀναλύσεων κατώρθωσαν νὰ μεταδώσουν, τὸ κατώρθωσε ἡ

Ρεζάν· δια τῆς βιανότητός της καὶ δια τῆς θαυμασίας αὐτῆς γυναικείας μαντικῆς δυνάμεως ἢ ὅποια ἔκαμνεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν τὰς Συβύλλας καὶ ἢ ὅποια κάμνει σήμερον μίαν Ρεζάν ἢ μίαν Σόρμα.

Οἱ ρόλοι τοὺς ὁποίους ἡ Ρεζάν θὰ ὑποδύθῃ εἶνε ἰδιαιτέρως ἐπιτυχεῖς μολονότι εἶνε κρῖμα ὅτι δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἴδωμεν τὴν « Ἐρωμένην » τοῦ Πόρτο Ρις ἢ ὅποια εἶνε μία συνεχῆς ἀπόλαυσις.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον προφανῶς ἡ καλλιτέχνης ἐπεδίωξε κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ δραματολογίου της ἦτο ἡ ποικιλία τῶν ὑποδύσεων, θέλουσα νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ὑπὸ μορφᾶς πολλαπλᾶς καὶ ὅλως διαφόρους θὰ τὴν ἴδωμεν θαυμασίαν στρατηγίαν καὶ πλύντριαν εἰς τὴν « Σάν Ζέν » τοῦ Σαρδοῦ θὰ τὴν ἴδωμεν δυστυχῆ

μητέρα ἀφοσιωμένην εἰς τὸ τέκνον της παλαίουσαν μεταξὺ δύο φίλων καὶ μητρικῆς ἀγάπης εἰς τὴν « Λαμπαδηφορίαν » τοῦ Ἐρβιέ, θὰ τὴν ἴδωμεν ἑταίραν ἰδιότροπον καὶ γόησαν εἰς τὴν « Σαπφώ » θὰ τὴν ἴδωμεν τέλος ζωρικὴν ὀρμητικὴν χειριζομένην τὰ πάθη καὶ τὸ ἐγγειρίδιον εἰς τὴν « Ἐρυθρὰν Τήβεννον ».

Καὶ παντοῦ θὰ εἶνε ἡ Γυνὴ, παντοῦ θὰ εἶνε τὸ ἀσύλληπτον. Θῆλυ τὸ αἰνιγματώδες μετὴν παράδοξον ψυχολογίαν τὴν ἀπελπίζουσαν ὅλους τοὺς ψυχολόγους, παντοῦ θὰ εἶνε ἡ Σφιγξ μετὴν λιθίνην ψυχὴν καὶ τὸ καταστρεπτικὸν γόητρον ἢ ὅποια εἶτε Παρισινὴ! με λεπτὴν πούδραν καὶ με σπινθηροβόλον μειδιάμα εἶτε χωρικὴ με διάλεκτον ἀργοτικὴν καὶ με χονδρὰ ὑποδήματα ἐργάζεται εἰς τὸ αὐτὸ ἔργον τῆς γοητείας καὶ τῆς αἰχμαλωτίσεως, εἰς τὸ αὐτὸ ἔργον τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ θανάτου.

N. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΙ ΚΟΡΑΙ ΤΟΥ ΜΑΚΡΗ

« Θέλεις νὰ ἔχῃς καλὰ ἀγλάδια; Μπόλιασε μιά ἀγριαπιδιά τοῦ τόπου σου με ξενικὸ σόϊ ».

Ἡ συμβουλή αὐτῆ γέροντος κηπουροῦ φίλου μου, ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης παραγωγῆς. Τοῦτο τοῦλάχιστον παρατηρεῖτο ἐν Ἀθήναις εἰς τὰς ἐπιγαμίας μεταξὺ ξένων ἀνδρῶν καὶ ἐντοπίων γυναικῶν.

Ἐπῆρχον βεβαίως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας πολλαὶ περικαλλεῖς κόραι ἐν Ἀθήναις, ἀφοῦ καὶ τὴν Ἐλευθέραν λεγομένην ποιήσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐνέπνευσαν, καὶ τὸν ἀνελεύθερον κοῖτωνα τοῦ Σουλτανικοῦ χαρμίου ἐκόσμησαν, ἀλλὰ τὸ γόητρον τῶν τριῶν θυγατέρων τοῦ Προκοπίου Μακρῆ, Ἀθηναίου, ἐκ Κερκύρας ἀπὸ πατρὸς καταγομένου καὶ νυμφευθέντος Ἀθηναίου, καὶ ἰδίως τῆς μικροτέρας θυγατρὸς του Θηρεσίας, δὲν θὰ τὸ φθάσῃ πλέον κόρη ἐν Ἀθήναις, ἀφοῦ εἰς αὐτὴν ἔλαχε νὰ τὴν ἐρωτευθῇ ὁ Βύρων καὶ νὰ γράψῃ τὰς ἀθανάτους ἐκεῖνας στροφάς, αἵτινες καταλήγουσιν ἑλληνιστὶ εἰς τὸ « ζωή μου σ' ἀγαπῶ »¹.

¹ Εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ « ζωή μου » τὸ ἔλεγον ἀντὶ τοῦ « ψυχῆ μου ».

Αἱ ἄλλαι δύο ἀδελφαί, Μαριάννα καὶ Αἰ κατερίνη, δὲν εἶχον βεβαίως τὰς καλλιτεχνικὰ τῆς Θηρεσίας γραμμὰς εἶχον ὅμως καὶ χάριν καὶ χρώματα καὶ ἀβρότητα, καὶ σφριγὸς καὶ τὸν λεγόμενον κοινῶς *ἀέρα*.

Ἡ πρωτότοκος μάλιστα Μαριάννα — ἡ Ντουντοῦ — οὐδὲ κἂν κανονικὰ χαρακτηριστικὰ εἶχεν ἀλλὰ τὸ ἀκανόνιστον αὐτὸ ἀπετέλει ἐν ὅλον τόσον διαβολικῶς προκλητικόν, ὥστε ἀλυσοδεμένη κατέπεσε πρὸ τῶν ποδῶν της ἢ καρδιά νεαροῦ Ἀγγλου, ὅστις κατέστη παροιμιώδης εἰς τοὺς Περιηγητὰς διὰ τὸ παράφορον πάθος του τοῦτο.

**

Ὁ Βύρων, ὅστις οὐδενὸς ἐφείδετο προσώπου, ὁσάκις ἠδύνετο νὰ τῷ χρησιμεύσῃ τοῦτο ὡς πρότυπον εἰς τι ἔργον του, ἰδοὺ πῶς περιγράφει — κατὰ μετάφρασιν φιλοβύρωνος φίλου — τὰς τρεῖς ἀδελφάς, εἰς τὸ ἔκτον ἄσμα τοῦ Δὸν Ζουάν, μεταφέρων αὐτάς, διὰ τῆς φαντασίας του ἐννοεῖται, εἰς τὸ Σουλτανικὸν χαρῆμι.

« Ἦσαν τρεῖς: ἡ Λούλα, ἡ Κατήγκω καὶ ἡ

Ντουντοῦ... Ἡ Λούλα — καὶ ἐννοεῖ τὴν Θηρεσίαν του — ἦτο μελαχροινὴ καὶ θερμὴ ὡς Ἴνδῃ. Ἡ Κατήγκω ἦτο Γεωργιανὴ λευκὴ καὶ ροδόχρους, με μεγάλους κίανους ὀφθαλμούς, με τορνευτοὺς βραχίονας, με ὠραίας χεῖρας καὶ με πόδας τόσον μικροὺς, ὥστε ἐφαίνοντο ὅτι δὲν ἐπλάσθησαν διὰ νὰ βαδίξῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐγγίξῃ μόλις τὴν γῆν ἐνῶ ἡ Ντουντοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἐπλάσθη μόνον διὰ τὸν κοῖτωνα ἦτο εὐσαρκος, χαλαρὰ καὶ ράθυμος: ἀλλ' εἶχε κάλλος τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ κάμῃ τινὰ νὰ παραφρονήσῃ ».

Καὶ ἐπειδὴ προκειμένου περὶ τοῦ ἔργου του, περιγράφοντος χαρῆμιον, αἱ καλλιτεχνικαὶ γραμμαὶ τῆς Θηρεσίας δὲν τῷ ἐχρησίμευσαν, τῆς Ντουντοῦ τὴν καλλονὴν ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκθειάζῃ.

« Ἐφαίνεται ὡς Ἀφροδίτῃ κοιμωμένη, ἀλλὰ προωρισμένη νὰ ἀφαιρῇ τὸν ὕπνον τῶν ἄλλων, οἵτινες ἔτυχε νὰ ἴδωσι τὸ ἔκπαλον τῶν παρεῶν της χρῶμα, τὸ Ἀττικὸν αὐτῆς μέτωπον, καὶ τὴν ἀξίαν τῶν χειρῶν τοῦ Φειδίου ρίνα. Καὶ εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ σῶμά της παρουσίαζε τινὰς ἐξοχάς, καὶ ἠδύνατο νὰ εἶναι λεπτοτέρα χωρὶς νὰ ἀπολέσῃ τὸ κάλλος της: ἀλλ' ἦτο δύσκολον νὰ προσδιορισθῇ τὸ μέρος τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ ἀφαιρεθῇ χωρὶς νὰ παραβλάψῃ καὶ μέρος τι τῶν θελγητῶν της. Δὲν ἦτο πολὺ ζωηρά, ἀλλ' εἰσεχώρει εἰς τὴν ψυχὴν ὡς πρῶτα τοῦ Μαῖου. Τὰ μάτια της δὲν ἦσαν καθ' ὑπερβολὴν λαμπρά, ἀλλὰ μισοκλειόμενα ἐγένων τρυφερὰν συγκίνησιν. Ὁμοίως νεωστὶ λαξυμένον μάρμαρον, ὡς τὸ ἀγαλμα τοῦ Πυγμαλίωνος, τὸ ὅποιον φαίνεται ὅτι ἐπανέρχεται δειλὰ-δειλὰ εἰς τὸν βίον, καθ' ἣν στιγμὴν παλαίει ἢ ἀναισθησία τοῦ μαρμάρου καὶ ἡ ζωὴ ».

**

Τὴν Ντουντοῦ αὐτὴν, ὡς εἶπομεν, ἠγάπα περιπαθῶς νέος Ἀγγλος διαμένων χάριν σπουδῆς τῆς γλώσσης ἐν Ἀθήναις.

Ὁ ἀτυχῆς! ἀφοῦ ἐπάλασε κατὰ τῶν προλήψεων τῆς τότε Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, ἀφοῦ ἐπάλασε κατὰ τῶν προλήψεων τῆς οἰκογενείας του, ἀφοῦ ἐπὶ ἔτη ὀλόκληρα ἐβασανίζετο διὰ τῆς ἀρνήσεως τοῦ ἰσχυρογνώμονος πατρὸς του, ἀφοῦ εἰργάσθη προσωπικῶς ὅπως γίνῃ ἀνεξάρτητος, ἀφοῦ τέλος ἐνίκησε καὶ ἤρχετο νὰ τὴν νυμφευθῇ... ἐπνίγη εἰς τὸ ταξείδιον, ναυαγῆσαντος τοῦ πλοίου.

Ἡ οἰκογένεια ἀγαπήσασα χάριν τῆς μνήμης

του τὴν ἀγνωστον αὐτῇ Ἀθηναίαν κόρην, τῇ ἀπέστειλε συνεχῶς διάφορα μικρὰ δῶρα μέχρις ὅτου ἐπληροφορήθη ὅτι αὐτὴ ὑπανδρεύθη ἐν Ἀθήναις.

Πολλὰ ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀγγλου τούτου, ἑλληνιστὶ γεγραμμένα ἐσώζοντο, ἀλλ' ἀτυχῶς ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀπολέσθησαν πᾶσαι, τηρούμεναι ἐν δέματι, μετ' ἐπιστολῶν τοῦ Βύρωνος μόλις περισώθησαν τρεῖς, χαριέσταται ἀληθῶς, ὡς δημοσιεύομεν ἐνταῦθα μετὰ τῆς ὀρθογραφίας των.

**

« Βερέζια 9 Ἰουλίου 1818.

Ἀκριβὴ μου Μαριάννα,

Δὲν ἔχω μήτε καιρὸ μήτε κεφάλι νὰ σοῦ γράψω πολὺ, διότι ἤμαστι νὰ φρόγουμεν καὶ τὸ σπῆτι εἶναι ὄλο ἀνωκατωμένο. Ὑστερα ἀπὸ εἴκοσι ἡμέραις θὰ εἶμαι στὴν Ἰγγιλτέρα μέσα πρὸ ἐλπίζω νὰ εὐρῶ τὸ γράμμα ἐδικόσου. Ἐστεῖλα σὲ Μούσιον Μασσὸν σὲ Τριέστε τὸ γράμμα τῆς θείας σου καὶ τοῦ ἐρώτησα νὰ μὴν ἔχει κανένα γράμμα ἢ καμμίαν εἰδησιν διὰ λόγον μου ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Μὰ δὲν ἔχει, καὶ ἐγὼ δὲν ἰξεύρω ἀκόμα πῶς ἐπέρασες τὸ χειμῶνα πρὸ πάντα σὲ εἶχα καὶ σὲ ἔχω μπροστά μου. Συχνὰ θαρρῶ νὰ εἶσαι ἄρρωστη καὶ κάποιαις βολαῖς — πρὸ εἶμαι πολλὸ κακὸς — πιστεύω πῶς μαλησομένης καθόλου. Ἀλήθεια ἂν δὲν θὰ εὐρῶ ἕνα γράμμα στὴν Ἰγγιλτέρα δὲν θὰ ἰξεύρω τί νὰ κάμω. Ἦθελα νὰ ἰξεύρω ἂν ἠμποροῦσες νὰ διαβάξῃς τὸ γράμμα μου, πρὸ δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ διαβάξω μήτε ἐγὼ ὁ ἴδιος. Εἶχα θέρημ πάλιν μὰ ὀλίγο πρᾶγμα. Τώρα ἔμαθα νὰ τὴ διώκω χωρὶς τὸν ἰατρὸ καὶ δὲν μοῦ φαίνεται τίποτε. Ταχὺ πλέον θὰ ἀφήσω τὴ θάλασσα, τὴ μεγάλη σιρότα τῆς Ἑλλάδος, πρὸ πάει ἴσια στὴ Γόρθο, μὰ ὡς κάμῃ ὁ θεὸς νὰ τὴ βλέπω πάλιν γλίγορα. Εἰς δεκαπέντε ἡμέραις πάμεν σὲ Παρίσι καὶ εἰς εἴκοσι στὴ Λόνδρα ἀπὸ πού μία ἡμέρα φθάσει νὰ με φέρι. σὲν τόπο μου. Ἐκεῖ θὰ μάθω τὴν τύχη μου. Ἦθελα νὰ σὲ εἶχα μαζί μου νὰ σὲ δεῖξω σὲν πατέρα μου καὶ νὰ τὸν ἐρωτήξω ἂν δὲν ἔχω δίκαιο; Ὁμορφὸ ταξεῖδι πρὸ ἠθέλαμεν νὰ κάμωμεν ζάβαλι.

Τὴ Νενὲ καὶ τὰς ἀδελφάδες καὶ ὅλους τοὺς φίλους τοὺς χαίρω.

ὁ ἐδικός σου

Ἐργου Ὀυτίγγιτον ».

Θηρεσία Μακρή
Ἡ Κόρη τῶν Ἀθηνῶν

«Από Ὑόξφορντ τῆς 3 Ἰουλίου 1819.
Δὲν εἶναι ποῦ σὲ ἀλησμόνησα ἀγαπημένη μου καὶ ἀκριβή μου Νιουντού, μήτε ποῦ θέλω ποτὲ νὰ σὲ ἀλησμονήσω, ποῦ δὲν σοῦ ἔγραψα τόσον καιρὸν. Διὰ τὴν νὰ σοῦ γράψω ποῦ ἀκόμη δὲν ἤμπορῶ νὰ τελειώσω τὴν δουλειάν διὰ τὴν ὁποίαν σὲ ἄφησα; διὰ τὴν νὰ σὲ πειράζω μὲ τὰ γράμματα καὶ νὰ μὴν ἔχω τίποτε ἀσφαλὲς ἢ βέβαιον νὰ σοῦ εἰπῶ; Ἐδοῦσκω, ἀλήθεια, Μαριάνα μου, μεγάλην δυσκολίαν — ποῦ δὲν ἤλπισα — ὁμιλῶντας τοῦ πατέρα μου, ὁ ὁποῖος δὲν θέλει νὰ μὲ ἀφήρῃ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Ἀθήναν καὶ δὲν μοῦ δίνει ταῖς παράδαις μήτε νὰ κάμω τὸ ταξίδι μήτε — ἂν σὲ ἔπειρα — νὰ σὲ κρατήσω εἰς αὐτὴν τὴν καλὴν κατάστασιν ἢ ὁποῖα πρέπει εἰς τὴν γυναῖκα μου. Ἐτὶ στέκεται ἡ δουλειά μας ἕως τώρα. Δὲν ἔχω τίποτε καθὼς ἰξεύρεις — ποῦ δὲν κρέμαται ἀπὸ λόγον του καὶ ἀκόμη δὲν ἤμπορῶσα νὰ τὸν κάμω νὰ ἀλλάξῃ τὸν νοῦν του. Ἐδοῦλενα πολὺ μὰ μὴ φοβάσαι μήπως θὰ δουλεύω ἀκόμη. Μὲ ἀφάνισε ἀλήθεια τούτη ἡ δυσκολία ποῦ δὲν ἔλπισα ποτὲ

νὰ εἰρῶ. Ἐξέρω πῶς μὲ ἀγαπήσε πολλὰ ὁ πατέρας μου, ποῦ δὲν εἶχε ἄλλον υἱὸν καὶ ἐθάρονα ὅτι εἰς ἓνα τέτοιον πρᾶγμα ποῦ τόσον μέλει καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν μου καὶ εἰς τὴν τιμὴν μου ἤθελε νὰ μοῦ ἀκούῃ. Θέλω δουλεύσω ἀκόμη καὶ θὲ σὲ γράψω πάλιν, ἕστερα ἀπὸ ἓνος μῆνος. Τὸ γράμμα σου, ποῦ ἔλαβα προχθὲς μοῦ ἔδωσε τὴν μεγίστην λύπην. Βλέπω νὰ εἶσαι θυμωμένη μετ' ἐμένα. Δὲν ἔχεις δίκαιον, ἀκριβή μου Μαριάνα. Δὲν περνάει καμμία ἡμέρα ποῦ δὲν ἀναγκάζομαι νὰ ὑποφέρω τοὺς ποῦ μεγάλους καῖμονες δὲν ἔχω καμμίαν εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὅλο διὰ τοῦτο τὸ δυστυχισμένον πρᾶγμα. Ἦθελα νὰ δώσω μετὰ χαρᾶς τὴν πατρίδα μου, τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ ὅλους ταῖς ἐλπίδας μου ἐδῶ διὰ νὰ σὲ εἰδῶ πάλιν καὶ νὰ σὲ κάμω γυναῖκα μου. Μὰ εἰς τὴν δὲν θέλει νὰ μὰς δῶσῃ ὁ πατέρας μου μήτε ψωμί νὰ φάμε τί νὰ κάμω; καλύτερα νὰ ἀποθάνω παρὰ νὰ σοῦ κάμω τὴν ἀδικίαν νὰ σὲ πάρω ἔτι. Δὲν γνωρίζω τούτην τὴν ἀρχόντισσαν Ἰγγλέζικην ποῦ σὲ ἀγαπᾷ μὰ

Αἰκατερόνη Μακρή

τὴν εὐχαριστῶ ἀπὸ τὴν καρδίαν μου διὰ τὸ νὰ σὲ συντροφεύει καὶ θέλει νὰ σὲ κάμει καλά. Τοῦτο ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐδική μου δουλειά, μὰ δὲ μὰφίνοισι. Ἐσὺ, Μαριάνα μου, ποῦ μὲ ἰξεύρεις, ἰξεύρεις καὶ ὅ,τι ἔπαθα εἰς τούτους τοὺς περασμένους μῆνας καὶ ὅ,τι πάσχω ἀκόμη. Ἰξεύρω καὶ ἐγὼ τί ἔπαδες καὶ ἐσὺ, ἰξεύρω τὴν ἀδυναμίαν σου, τὴν καρδίαν σου, καὶ τρέμω διὰ τὸν σιοχάζομαι τί κακὸ σοῦ ἔκαμε ὁ διαταγμός. Συγχώρισέ με, σὲ παρακαλῶ πονηράκι μου, ποῦ δὲν σοῦ ἔγραψα πρωτίτερα, δὲν ἤτονε ἡ σκληροσύνη — καθὼς τὸ λέγεις — μήτε ἡ ἀλησμόνησις διὰ καλὸ τὸ ἔκαμα. Ἰξεύρεις πῶς σὲ ἀγαπᾶω καὶ πῶς θὰ σὲ ἀγαπήσω ὡς τὸν θάνατόν μου. Θὰ δουλεύω ἀκόμη καὶ θὰ σοῦ γράψω γλιγορα πάλιν. Ἐλπίζω νὰ ἔχω γράμματα ἀπὸ λόγον σου ποῦ εἶναι ἡ μία εὐχαρίστησις τῆς ζωῆς μου νὰ τὰ λάβω.

Ὁ δυστυχισμένος σου
Ἐγεν Οὐττινγτον.

Ἐλαβα τρία ἀπὸ τὰ γράμματά σου καὶ δύο ἀπὸ τὸν κύριον Ρεβελάκη λείπων τὰ ἄλλα.

Τὴν νερέ σου καὶ ταῖς ἀδελφάδαις σου καὶ ὅλους τοὺς φίλους μου τοὺς ἀκριβοχαιρετῶ. Γράφω καὶ εἰς τὸν κύριον Γρόπιον. Ἦθελα νὰ γράψω εἰς τὸν Ρεβελάκη μὰ δὲν ἔχω καιρὸν»

Τῆς εὐγενεστάτης Κυρίας
Κυρίας, Μαριάνας Μακρῆς
Εἰς Ἀθήνας.

«Λόγος Ἀπριλ. 8'. 1820

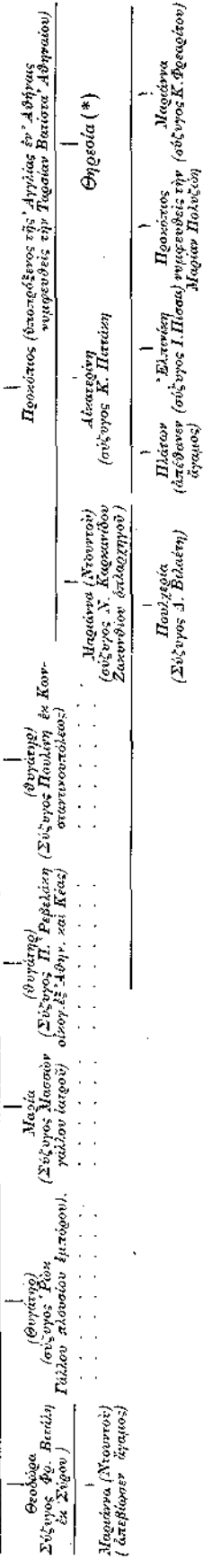
Ἀγαπημένη μου Νιουντού

Ἐλαβα προχθὲς τὸ γράμμα σου σημειωμένον ἀπὸ Δεκεμβρίου 2. μὲ τί καρδία, ἤμπορεῖς νὰ στοχασθῆς. Ἐλπίζω πῶς τώρα σοῦ ἦλθε καὶ τὸ ἄλλο μου γράμμα καὶ πῶς μὲ ὅλο ποῦ τώρα μὰς ἤμποδισε ἡ δυστυχία μας, θὰ τρέφῃς ἐλπίδες ταῖς καλλισταῖς. Ἐχεις τὴν ἐπόρασίν μου, ἔχεις τὴν ἀγάπην μου καὶ ἂς μὴν ἤμασσε πλούσιοι θὲ ἤμασσε εὐτυχεῖς. Μόνον σὲ παρακαλῶ ἀκριβή μου καὶ ἐδική μου Μαριάνα νὰ μὴν ἔχῃς κακὴν καρδίαν ἀκαρτερεύοντις.

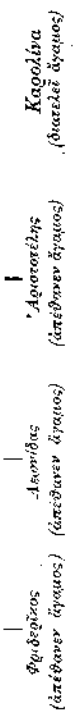
Σοῦ λέγω πάλιν πῶς εὐθὺς ἀπὸ τὸν θά-

Μαριάννα (·) Μηρία Μακρή (Κερκυραίου Ιατροῦ)
(θυγατὴ τοῦ Ἀθηναίου Μουρίκη)

(*) Θηρεσία (Ἡ Κόρη τῶν Ἀθηναίων)
(Συζυγὸς Ἰακώβου Μπλάκ)

νατον τοῦ πατρός μου τὸ χέρι μου εἶναι ἐδικό σου. Τότες θὰ ἔχω ἀπὸ τὰς παράδες τοῦ ποῦ ζώντας δὲν μου δίνει καὶ τότες θὲ ταῖς μετέχω μαζί με τὴν Μαριάνναν μου. Μὰ μὴν λοιπὸν ὄλο πικρανθῆς μὰ νὰ ἀφήσης ἂν μάγαπάς τὴν λύτην σου καὶ νὰ κοιτάσης ὡσὰν ἐγὼ με εὐχαρίστησον εἰς τὸν μέλλοντα καιρὸν. Ἰξέυρης νὰ γράφω τὴν ἀκριβή σου γλώσσα με πολλὴν δυσκολίαν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἤμπορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ ὄλο ὅπου θέλω διὰ νὰ σὲ παρηγορήσω. Μόνον ἂν μου πιστεύεις, ποῦ ἐλπίζω θὰ μου πιστεύης, φθάνει ὅ τι λέγω νὰ σὲ παρηγορήσῃ. Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἴδιος Οὐτίγγιτον ποῦ ἐκέρδησα τὴν καρδίαν σου εἰς τὴν Χασσιάν, εἰς τὸ Γυφέλι καὶ εἰς τὸν Πειραῖον καὶ νὰ μὴν φοβᾶσαι ἀλλαγὴν εἰς λόγῳ μου. Ὅταν ζήσω θὰ με εἰδῆς καμμίαν ἡμέραν εἰς τὴν πόρταν σου καὶ ἕως τότες θὲ γράφω συχνά. Καρτερεῦω τὸ ἐσχόμενον σου γράμμα ἀνυπομονῶς. Ἄφησα τὸ σπῆτι τοῦ πατρός μου, καθὼς ἤθελα, καὶ δουλεύω νὰ κάμω παράδες. Νὰ γράφης, σὲ παρακαλῶ, συχνά. Προσκυνήματα εἰς τὴν Νενέ καὶ εἰς τὰς ἀδελφαῖς σου, εἰς τὸν Κ. Ρεβελάκη καὶ εἰς ὄλους.

ὁ ἐδικός σου
Ἐγγ. Οὐτίγγιτον.

Στέλνω τοῦτο τὸ γράμμα με ἓνα καράβι, τὸ ἴδιο ποῦ ἔφερε τὸν Μούσιον Γότι εἰς τὴν Ελλάδα καὶ ποῦ μισεῖ μεθαύριον».

Περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις οἰκογενείας ταύτης Μακρῆ, διακριομένης ὄχι μόνον ἐπὶ καλλονῇ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ νοημοσύνη καὶ ἀρετῇ, δυνάμεθα νὰ δώσωμεν τὰς ἐξῆς ἀσφαλεῖς πληροφορίες Ἡ Ἀθηναία Μαριάννα Μουρίκη ἐγένετο συζυγὸς τοῦ Κερκυραίου ἱατροῦ Μηνα Μακρῆ, ὅστις εἶδε καὶ ἠράσθη αὐτὴν κατὰ τινὰ ἱατρικὴν ἐπίσκεψιν. Καὶ αὐτὸς μὲν ἀπέθανε νέος ἔτι, κατέλιπε δὲ πέντε θυγατέρας καὶ ἓνα υἱόν.

Ὁ υἱὸς Προκόπιος Μακρῆς ἐγένετο ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἐν Ἀθήναις καὶ ἐνυμφεῦθη τὴν Ἀθηναίαν κόρην Ταρσίαν Βατίστα. Καὶ οὗτος ἀπέθανε νεώτατος, ἀσθενήσας εἰς ἐκδρομὴν τινὰ μετὰ Περιγητῶν ἢ δὲ μήτηρ του, κατὰ τοὺς Περιγητὰς, τόσοσιν πολὺ καὶ διαρκῶς τὸν ἔκλαιεν, ὥστε ἤρχισε τοῦτο νὰ τοὺς ἐνοχλῇ.

Ἐκ τῶν πέντε θυγατέρων του, χάριν συντομίας μνημονεύομεν μόνον τὴν Θεοδώραν, ἣν πολὺ ἐξετίμα ὁ Βύρων καὶ τὴν συνεβουλεύετο

Μαριάννα Μακρῆ

εἰς τὰ διάφορα βιωτικὰ ζητήματα εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ποιηταὶ ἰδίως εἶναι τόσοσιν ἀδέξιοι.

Ἡ Θεοδωροῦλα αὕτη, κατὰ τοὺς Περιγητὰς, ἐνεδύετο κομψῶς, διελέγετο μετὰ χάριτος καίτοι ἦτο ἀγράμματος. Ὑπανδρεύθη δὲ τὸν φραγκοσυριανὸν Φραγκίσκον Βιτάλην, μετ' οὗ ἀπέκτησε μίαν θυγατέρα, τὴν Μαριάνναν — Νιουντοῦ καὶ αὐτὴν — διαμείναςαν ἄγαμον καὶ ἀποθανοῦσαν εἰς μεγάλην ἡλικίαν. Ἦτο δὲ τόσοσιν καλοανατετραμμένη καὶ καλλίμορφος καὶ εὐπαιδευτος καὶ πολὺγλωσσος καὶ εὐφυῆς καὶ χαρίεσσα, ὥστε ἐκίνησε τὸν φθόνον τῶν ἐνταῦθα μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς πρώτης βασιλείας ἐλθουσῶν ἀριστοκρατῶν, ἑλληνίδων καὶ μὴ, καὶ αὐτῆς τῆς Αὐλῆς, ὥστε δύο συνοικεσία τῆς μετὰ σημανόντων προσώπων ἐναυάγησαν δι' ὑψηλῆς θελήσεως καὶ συνεπειᾶ, ὡς ἐπιστεῦθη, ἀδίκου ζηλοτυπίας.

Ταῦτα ἐγένοντο ἀφορμῇ, ὅπως μείνη ἡ Μαριάννα Βιτάλη ἄγαμος.

Ὁ Προκόπιος Μακρῆς κατέλιπε τὰς τρεῖς θυγατέρας, ὅς γνωρίζομεν ἤδη ἐπαρκῶς.

Αὗται ὑπῆρξαν καὶ μέλη τῆς ἐν Ἀθήναις Φιλομούσου Ἐταιρείας καὶ αἱ μὲν δύο σημειοῦνται ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν μελῶν τοῦ 1814 ὡς ἐξῆς: «Αἰκατερίνα Μακρῶ ἢ ἐξ Ἀθηναίων» Ἡ δὲ τρίτη: «Μαριάννα Μακρῶ ἢ Ἀττικῆ».

Καὶ αἱ τρεῖς ὑπανδρεύθησαν κατόπιν ἡ 1η Μαριάννα, τὸν Ζακύνθιον ὀπλαρχηγὸν Νικόλαον Καρκανίδην, ἡ Αἰκατερίνη, τὸν Ἀθηναῖον ἀρχαιολόγον Κυριακὸν Πιττάκη καὶ ἡ Θηρεσία τὸν Ἄγγλον γραμματέα τοῦ Ἀρμανοπεργῆ Ἰακώβου Μπλάκ.

Ἡ Θηρεσία διηγεῖτο ὅτι, ὅτε ὁ σύζυγός της ἦτο ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἐν Μεσολογγίῳ καὶ διέμενε καὶ αὐτὴ ἐκεῖ, ἔβλεπε συνεχῶς καὶ ἐπὶ πολὺ καθ' ὕπνου τὸν Βύρωνα, ἐμφανιζόμενον δογίλον καὶ σύροντα αὐτὴν ἀπὸ τῆς κόμης. Καὶ διέμεινε ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἐν Μεσολογγίῳ ὑφισταμένη αὐτὸ τὸ μαρτύριον ὁ δὲ σύζυγός της Μπλάκ ἀπεβίωσεν ἐκεῖ.

Ἐκτοτε ὁ Βύρων δὲν ἐνεφανίσθη πλέον εἰς αὐτὴν! . . .

**

Ἦδη, κατέχοντες τὰς σχετικὰς πληροφορίες, δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν τὸ οἰκογενειακὸν δένδρον τῆς Κόρης τῶν Ἀθηναίων Θηρεσίας Μακρῆ, ἀφοῦ τόσα ἐγράφησαν καὶ θὰ γράφονται δι' αὐτὴν καὶ πάντοτε σχεδὸν ἀνακριβῶς ἐξετέθησαν τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν οἰκογενειὰν τῆς ἄλλως τε δικαιούται πρὸς τοῦτο, ἀφοῦ καθ' ὄλον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ἀνεκρύχθη ὡς πριγκίπισσα τῆς καλλονῆς.

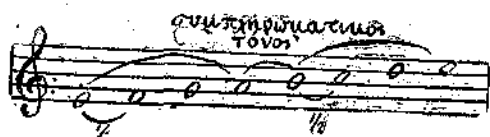
Τὸ δένδρον τοῦτο ἀφιεροῦμεν εἰς τὴν Κόρην τῆς Κόρης τῶν Ἀθηναίων, δεσποινίδα Καρολίαν Μπλάκ.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

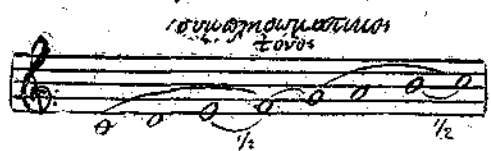
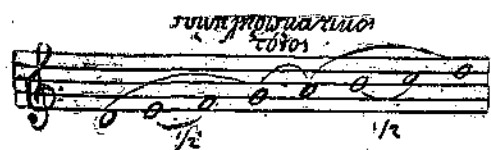
Η ΕΘΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ*

Εκάστη διατονική κλίμαξ των αρχαίων αποτελείται από δύο καθαράς τετάρτας και ένα συμπληρωματικόν τόνον. Η καθαρά τετάρτη αποτελείται από δύο τόνους και ένα ήμιτόνιον. Αναλόγως της θέσεως την οποίαν κατέχει το ήμιτόνιον αυτή προσλαμβάνει τρεις μορφάς διαφόρους, αι οποίαι ορίζουν τρία είδη αυτής. Η καθαρά τετάρτη του πρώτου είδους φέρει το ήμιτόνιον εις την βάσιν, του δευτέρου, εις το άκρον, και του τρίτου, εις το κέντρον.

Η διατονική κλίμαξ, ως είπα, αποτελείται από δύο καθαράς τετάρτας και ένα συμπληρωματικόν τόνον.

Ἐκ τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς τετάρτης ἐκπηγάζουν τρεῖς κλίμακες δημιουργοί, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη εἶνε ἡ ἐκτετατοία, αἱ δὲ δύο ἄλλαι, αἱ ἑξῆς:

Ἐάν συνδεθῇ ὁ συμπληρωματικὸς τόνος μετὰ τὴν κατωτέραν τῆς κλίμακος τετάρτην, ἢ μετὰ τὴν ἀνωτέραν, εἴμπορεῖ νὰ διαιρεθῇ ἡ κλίμαξ εἰς πέμπτην καὶ τετάρτην ἢ εἰς τετάρτην καὶ πέμπτην.

Ἄν διαιρεθῇ εἰς τετάρτην καὶ πέμπτην

* Ἴδε σελ. 82.

καὶ ἀναστραφῇ συμμετρικῶς ἡ τάξις τῆς διαδοχῆς τῆς τετάρτης καὶ πέμπτης εἰς καθεμίαν ἀπὸ τὰς κλίμακας αὐτάς, παράγονται ἄλλαι τρεῖς κλίμακες, διηρημέναι εἰς πέμπτην καὶ τετάρτην, αἱ ἑξῆς: (α^η) la si do re mi fa sol la. (β^η) sol la si do re mi fa sol. (γ^η) fa sol la si do re mi fa. (Σημειῶνω μετὰ μίαν ὁξεῖαν τὴν κατατομὴν εἰς πέμπτην καὶ τετάρτην).

Ὅτε ἔχομεν τώρα ἑξ κλίμακας, αἱ τρεῖς τελευταῖαι τῶν ὁποίων παράγονται ἀπὸ τὰς πρώτας.

Ἄν θεωρήσωμεν τώρα τὰς τρεῖς πρώτας, δημιουργοῦς, διηρημένας εἰς πέμπτην καὶ τετάρτην, θὰ ἔχωμεν τρεῖς ἄλλας κλίμακας ὁμοίας δι' ὅσον ἀφορᾷ τὴν σύνθεσιν τῶν διαστημάτων, διαφερούσας ὅμως εἰς τὴν κατατομὴν τῆς ὀγδόης. Τῶν τριῶν αὐτῶν κλιμάκων, ἂν ἀναστρέψωμεν συμμετρικῶς πάλιν τὴν τάξιν τῆς διαδοχῆς τῆς πέμπτης καὶ τετάρτης, παράγομεν ἄλλας τρεῖς, τὰς ἑξῆς: (α^η) si do re mi fa sol la si. (β^η) la si do re mi fa sol la. (γ^η) sol la si do re mi fa sol.

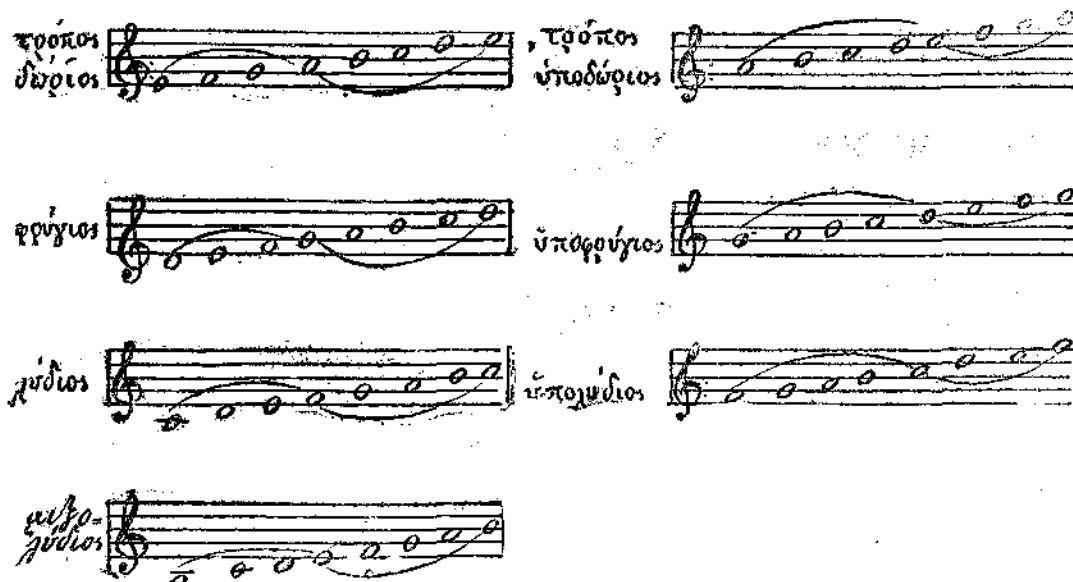
Ὅτε ἔκ τῶν τριῶν πρώτων δημιουργῶν κλιμάκων, καὶ ἔκ τῶν ἄλλων παρηγμένων, δώδεκα κλίμακες εἴμπορεῖ νὰ ἀποτελεσθοῦν.

Ἐκ τούτων, ἑπτὰ συνηθίζοντο εἰς τὴν ἀρχαίαν μουσικὴν, αἱ ὁποῖαι ὄριζαν καὶ ἑπτὰ τρόπους, τὸν δῶριον, ὑποδῶριον, τὸν φρύγιον, ὑποφρύγιον, τὸν λυδίων, ὑπολυδίων, καὶ τὸν μιξολυδίων.

Τὸν δῶριον, φρύγιον καὶ λυδίων τρόπων, τὸν ἀντιπροσωπεύουν αἱ τρεῖς πρώται δημιουργοὶ κλίμακες, διηρημέναι εἰς τετάρτην καὶ πέμπτην. Εἰς τὸν δῶριον ἡ τετάρτη εἶνε τοῦ πρώτου εἴδους, εἰς τὸν φρύγιον τοῦ τρίτου, καὶ εἰς τὸν λυδίων τοῦ δευτέρου. Ὁ ὑποδῶριος, ὑποφρύγιος καὶ ὑπολυδίωνς τρόπος, τοῦ ὁποίου αἱ κλίμακες διαιροῦνται εἰς πέμπτην καὶ τετάρτην, ἐκπηγάζει ἀπὸ τὰς τρεῖς πρώτας δημιουργοῦς κλίμακας, ἔκ τῆς συμμετρικῆς ἀναστροφῆς τῆς τάξεως τῆς διαδοχῆς τῆς τετάρτης καὶ πέμπτης. Ὁ μιξολυδίων, ἔκ τῆς συμμετρικῆς ἀναστροφῆς τῆς

τάξεως τῆς διαδοχῆς τῆς πέμπτης καὶ τετάρτης τοῦ δῶριον τρόπου, ἂν ὑποθεθῇ ὅτι ἡ κλίμαξ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐκπηγάζει οὗτος διαίρεται εἰς πέμπτην καὶ τετάρτην. Ἐκ τῶν

ποῦ, εἴμπορεῖ νὰ παρομοιωθῇ μετὰ τὴν μελιζονα εὐρωπαϊκὴν κλίμακα, ἂν ἀντὶ si φυσικοῦ, εἰς τὴν τετάρτην βαθμίδα τεθῇ τὸ si bemol, ὅπερ μας εἶνε δεδομένον ἀπὸ τὸ συνεξευγ-

δώδεκα ἀρχαίων κλιμάκων (αἱ ἑπτὰ τῶν ὁποίων, ὡς εἶπα, συνηθίζοντο), ἐξάγεται ἡ ἑξῆς ἀρχή. — Αἱ κλίμακες αἱ διαιρούμεναι εἰς τετάρτην καὶ πέμπτην (διαίρεσις καλουμένη ἀριθμητικῆ), αἱ φέρουσαι δηλαδὴ τὴν τετάρτην εἰς τὴν βάσιν τῆς ὀγδόης, ἐπέχουν τόπον δεσποζούσης (dominante). Αἱ δὲ διαιρούμεναι εἰς πέμπτην καὶ τετάρτην (διαίρεσις καλουμένη ἀρμονικῆ), αἱ φέρουσαι δηλαδὴ τὴν τετάρτην εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὀγδόης ἐπέχουν τόπον τονικῆς (tonica).

Ὅλαι αἱ κλίμακες δύνανται νὰ διαιρεθοῦν ἀριθμητικῶς καὶ ἀρμονικῶς, ἔκτος δύο. — Ἡ κλίμαξ ἡ ἀρχίζουσα ἀπὸ si (μιξολυδίωνς τρόπος), δὲν εἴμπορεῖ νὰ διαιρεθῇ παρὰ μόνον εἰς τετάρτην καὶ πέμπτην καθότι τὸ si-fa δὲν ἀποτελεῖ μίαν καθαράν πέμπτην. Ἡ κλίμαξ ἡ ἀρχίζουσα ἀπὸ fa (ὑπολυδίωνς τρόπος), δὲν εἴμπορεῖ νὰ διαιρεθῇ παρὰ μόνον εἰς πέμπτην καὶ τετάρτην, καθότι fa-si δὲν ἀποτελεῖ μίαν καθαράν τετάρτην.

**

Σχετίζοντες τώρα τὰς ἀρχαίας κλίμακας μετὰ τὰς συγχρόνους εὐρωπαϊκὰς εὐρίσκομεν πολλὰς συγγενείας.

Ἡ ὑπολυδία κλίμαξ τοῦ ὑπολυδίου τρό-

μένου καὶ διεξευγμένον σύστημα τῶν ἀρχαίων, τοῦ ὁποίου ἡ ἔνωσις ἀποτελεῖ τὸ ἀναλλοίωτον σύστημα.

Τὰ δύο αὐτὰ συστήματα, διαφέρουν μεταξὺ τῶν εἰς τοῦτο. — Εἰς τὸ συνεξευγμένον, τὸ ἀνώτερον τετράχορδον* βασίζεται ἐπὶ τοῦ la τοῦ τελευταίου φθόγγου τοῦ προηγουμένου τετράχορδα. Εἰς τὸ διεξευγμένον τὰ δύο τετράχορδα, τοποθετημένα εἰς τὸ κέντρον τῆς κλίμακος, χωρίζονται ἀπὸ ἑνα διάστημα τόνου la, si.

(*) Οἱ ἀρχαῖοι ὀνόμαζον τετράχορδον τὴν τετάρτην τοῦ πρώτου εἴδους τὴν ἔχουσαν τὸ ἡμιτόνιον εἰς τὴν βάσιν.

Τὸ ἀναλλοίωτον σύστημα, ἐνώνει τὰ δύο χαρακτηριστικὰ τετράχορδα τοῦ συνεξευγμένου καὶ διεξευγμένου συστήματος.

Σύστημα ἀναλλοίωτον

Ὅταν ἡ ὑπολύδιος κλίμαξ τοῦ ὑπολυδίου τρόπου εἰς τὸ συνεξευγμένον σύστημα, μάς δίδει τὴν μείζονα εὐρωπαϊκὴν κλίμακα.

Δὲν πρέπει νὰ συγχωσθῇ ἡ λυδία κλίμαξ (ἀνευ τοῦ si bemol), μετὰ τῆς μείζονος εὐρωπαϊκῆς, καθότι ἡ λυδία συγκαταλέγεται εἰς τὰς κλίμακας τὰς διηρημένας εἰς τετάρτην καὶ πέμπτην, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσιν ἀπὸ μίαν δευτέρου, ἐνῶ ἡ μείζων εὐρωπαϊκῆ, εἰς τὰς κλίμακας τὰς διηρημένας εἰς πέμπτην καὶ τετάρτην, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσιν ἀπὸ μίαν τονικήν.

Ἐκεῖ ὅπου κυρίως διαφέρουσιν αἱ κλίμακες τῶν ἀρχαίων ἀπὸ τὰς σημερινὰς εὐρωπαϊκῆς, εἶνε εἰς τὴν ἑβδόμην βαθμίδα πρὸς τὴν ὀγδόην. Εἰς τὰς τελευταίας μεταξύ ἑβδόμης καὶ ὀγδοῆς μεσολαβεῖ πάντοτε ἡμιτόνιον, ἐνῶ εἰς τὰς ἀρχαίας, τόνος, ἐκτὸς τῆς λυδίας καὶ ὑπολυδίου κλίμακος, ἡ ὁποία φυσικῶς φέρει ἡμιτόνιον. Ἐπὶ τῆς ἑβδόμης (εὐαισθητοῦ), βασιζομένων οἱ εὐρωπαῖοι κυρίως τὸ σύστημα τῶν μετατροπιῶν των (modulazioni). Εἰς τὴν ἀκοήν μας δὲ τὴν συνηθισμένην εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν, εἶνε δύσκολον χωρὶς τὴν εὐαισθητοῦ ἢ αἰσθητοῦ τῆς μετατροπίας ἐν ἣ περιπτώσει, καλλιεργοῦντες τὴν δημοτικὴν μελωδίαν μετὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν πολυφωνίαν, μεταχειρίζομεθα τὴν συχνὴν μετατροπίαν ἢ ὁποία συναντᾶται, εἰς τοὺς εὐρωπαίους. Μετὰ τὴν καλλιέργειαν ὅμως ἡ συνήθεια εἰμπορεῖ νὰ ἰσχύσῃ.

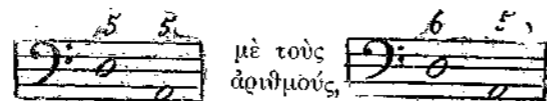
Ζήτημα δὲ θεωρεῖται ἀκόμη, ἂν ἡ εὐαισθητος, πρέπει νὰ ἀπέχη ἕνα τόνον ἀπὸ τὴν ὀγδόην τονικήν, διότι, ὡς γνωστόν, ὁ ἑβδομος ἦχος, τῆς σειράς τῶν ἀρμονικῶν φυσικῶν, τὸν ὁποῖον ἀποδίδει μία χορδὴ ταυνομένη ἢ ἕνας ἠχητικὸς σωλὴν, τοῦ ὁποῖου ὁ βᾶσιμος φθόγγος νὰ εἶνε τὸ do, τῆς πρωτογενοῦς, διατονικῆς κλίμακος, εἶνε τὸ si bemol, τὸ ὁποῖον ἀπέχει ἀπὸ τὴν ὀγδόην ἕνα τόνον.

Ἡ οὕτως, ἢ ἄλλως ὅμως, διὰ τὴν ἀκοήν μας ἢ ὁποία ἐσυνήθησε εἰς τὴν εὐαισθητοῦ,

ἢ ἄλλως αὐτῆς ἀπὸ τὰς πλείστας δημοτικῆς, μελωδίας, εἶνε ἡ μόνη οὐδέποτε, τὴν ὁποῖαν ὅμως εἰμπορεῖ νὰ ὑπερληθῇ ὁ συνθέτης

προστρέχων εἰς τὸ all'unisono ἐνίοτε. ἀντὶ τῆς ἀρμονίας, ὅταν συναντήσῃ τὴν ἑβδόμην καὶ εἰς ἄλλα μέσα.

Ὁ Ducoudray π. χ εἰς τὰ μελωδίας ὑποδωρίου τρόπου (ἐλάσσων εὐρωπαϊκῆ κλίμαξ, ἀνευ εὐαισθητοῦ) ἐκεῖ, ὅπου ἂν ἡ μελωδία ἦτο εὐρωπαϊκοῦ χαρακτήρος θὰ μετεχειρίζετο εἰς τὴν πτώσιν τὴν εὐαισθητοῦ μεταχειρίζεται τὴν πλαγίαν πτώσιν (plagale), διὰ νὰ ἀποφύγῃ αὐτὴν. Ἀρμονίζει δὲ τὴν πλαγίαν πτώσιν

ἀντικαθιστῶν τὴν ἔλξιν τῆς εὐαισθητοῦ, ἀπουσίας, διὰ τῆς διπλῆς ἔλξεως ἢ ὁποῖα προκύπτει ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ si καὶ τοῦ fa εἰς τὴν συγχορδίαν τῆς ἑκτης. Ἡ εὐρεσις δὲν εἶνε διόλου κακὴ καὶ δὲν νοθεύει τὸν χαρακτήρα τῆς μελωδίας. Ἄς σημειωθῇ δὲ ὅτι εἰς τὰς μελωδίας ὑποδωρίου τρόπου, ἡ μελωδία φέρει συχνὰ τὸ διάστημα re-la, ἦτοι τοὺς δύο βασίμους φθόγγους τῆς πλαγίας πτώσεως.

Ἄλλοτε πάλιν, νομίζω, ὅτι ὁ Ducoudray, θέλων ἐπίσης νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀρμονίαν τῆς εὐαισθητοῦ καὶ προστρέχων εἰς considerazioni armoniche, περιπίπτει εἰς τὸ ἄτοπον νὰ νοθεύῃ κάπως, τὸν χαρακτήρα τῆς δεδομένης μελωδίας.

Φέρω ὡς παράδειγμα ἕνα ἀπόσπασμα τῆς πέμπτης μελωδίας τῆς συλλογῆς του.

Ὅς παρατηρεῖ κανεῖς, ἡ μελωδία αὐτὴ εἶνε ὑποδωρίου τρόπου la minore, ἀνευ sol diesis).

Εἰς τὴν ἀρμονίαν τοῦ συνοδεύει τὴν battuta a, ὁ ἀρμονιστὴς φαίνεται κυρίως ὅτι ἐγγίζει τὸν μείζονα τόνον τοῦ sol τῶν εὐρωπαϊκῶν κλιμάκων, μολονότι ἡ εὐαισθητος fa diesis δὲν ἀκούεται, οὔτε εἰς τὰ προηγού-

μενα, οὔτε εἰς τὴν battuta αὐτὴν, ἢ ὁποῖα ὅμως δὲν λαμβάνεται μετὰ ἄλλην ἀρμονικὴν ἀντίληψιν, ἂν συλλογισθῇ κανεῖς τὴν ἔλξιν τῆς battuta b, ἢ ὁποῖα δὲν εἰμπορεῖ, εἰς τὴν

εἶνε δεδομένη πρὸς ἀρμονίαν μία μελωδία τοιοῦτου ποιοῦ, νέου, πρέπει ἡ μελωδία νὰ ὀρίσῃ τὴν ἔκφρασιν εἰς τὴν ἀρμονίαν, καὶ ὄχι ἡ τελευταία, τὴν ἔκφρασιν εἰς τὴν μελω-

Con molto sentimento

ἀρχὴν παρὰ νὰ ἐγγίξῃ τὸν τόνον sol maggiore.

Ἐνισχύει τὴν αἰσθητοῦ τοῦ τόνου sol maggiore εἰς τὴν battuta a καὶ ὁ μεταβατικὸς εἰς τὴν ἀντίστιξιν φθόγγος la τῆς μελωδίας, ὁ ὁποῖος μαζί με τοὺς ἄλλους φθόγγους τῆς ἀρμονίας δίδει τὴν ἰδέαν τῆς συγχορδίας dissonante 3, 5, 7, ἐπὶ τῆς δευτέρας βαθμίδος τοῦ sol maggiore, τῆς ὁποίας μία ἀναστροφὴ δίδει τὴν συνήθη ἀρμονίαν τῆς τετάρτης βαθμίδος τῶν εὐρωπαϊκῶν κλιμάκων ἐπὶ τῆ βάσει τῆς regola dell'ottava, συνοδευομένην μετὰ 3, 5, 6.

Ἡ δεδομένη ὅμως μελωδία τῶν δύο αὐτῶν battute φέρει μαζί τῆς ὅλων τὸν χαρακτήρα τοῦ la minore, καίτοι ἐγγίξει τὸ sol φυσικὸν τὸ ὁποῖον ὁ Ducoudray μεταβάλλει εἰς τονικήν τοῦ sol maggiore. Δὲν ἀποκλείω βέβαια τὰ considerazioni armoniche εἰς τὴν ἀρμονίαν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξαρτᾶται κατὰ πολὺ ὁ πλοῦτος αὐτῆς, ἀλλά, νομίζω, ὅτι ὅταν

δύαν, αἱ δὲ considerazioni armoniche νὰ γίνουσιν εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ νοθεύεται ὁ χαρακτήρ τῆς δεδομένης μελωδίας, ὅπως μοῦ φαίνεται ὅτι συμβαίνει εἰς τὰς δύο αὐτὰς battute.

Ὁ Ducoudray, ὁ ὁποῖος ἄλλως τε γενικῶς με ἀκριβῆ αἰσθητοῦ, λεπτότητα καὶ χάριν ἀρμονίζει τὰς μελωδίας τῆς συλλογῆς του, ἐνίοτε, ὄχι συχνά, νομίζω, ὅτι περιπίπτει εἰς τὴν νόθευσιν αὐτὴν.

Θὰ τολμήσω νὰ παρουσιάσω τὴν μελωδίαν αὐτὴν με ἰδικὴν μου ἀρμονίαν, προσπαθῶν, ὅσον τὸ δυνατόν, νὰ ὑπηρετήσω τὸν χαρακτήρα τῆς

Εἰς τὴν battuta a, ὡς παρατηρεῖται ὁ φθόγγος sol τοῦ basso τῆς ἀρμονίας δὲν φέρει diesis, ὡς ἑβδόμη κατιούσα βαθμὶς τῆς ἐλάσσονος κλίμακος, ἢ ὁποῖα εἰς τοὺς εὐρωπαίους εἰμπορεῖ νὰ εἶνε καὶ φυσική. Ἡ ἀρμονία ἢ συνοδευοῦσα τὸ sol, 3, 6, καὶ ἡ ἀμέσως ἐπομένη, τὸ mi, 3, 5, ἢ ὁποῖα ἀντιπρο-

Con molto sentimento

σωπεύει μίαν διάφορον διάθεσιν τῶν μερῶν τῆς πρώτης μετὰ τὸν βάσιμον φθόγγον τὸ *mi*, μᾶς δίδει διὰ μίαν στιγμὴν τὸν τύπον καὶ μᾶς γεννᾷ τὴν αἰσθησιν τοῦ τόνου *mi minore*, καίτοι θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη νὰ ἠκούετο πρότερον ἓνα *re diesis*, διὰ τὴν εἰχόμεν τὴν πλήρη αἰσθησιν τῆς μετατροπῆς εἰς *mi*, ἂν ἐπρόκειτο νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν τόνον αὐτόν. Τοῦ *mi minore* (συγγενοῦς τόνου τοῦ *la minore*) τοῦ ὁποίου ἐγγίζω μόνον τὴν 1, 3, 5, εἶνε ὡς νὰ ἤγγιζα τὴν 1, 3, 5, τοῦ δωριῶν τρόπου, τοῦ εὐρισκομένου μίαν τετάρτην ὑποκάτω τοῦ *la minore* μετὰ τοῦ ὁποίου συνδέεται ὡς δεσπόζουσα πρὸς τονικήν.

Ὡς ἐκ τούτου τὸ *sol* τῆς μελωδίας, πρὸς τὸ ἐπόμενον *la*, μετὰ τὴν ἀρμονίαν ποῦ τὸ συνοδεύει, δὲν χάνει, νομίζω, τὴν ἔκφρασιν μιᾶς ἐβδόμης πρὸς τὴν ὀγδόην τοῦ ὑποδωριῶν τρόπου.

Εἰς τὴν ἀρμονίαν ποῦ συνοδεύει τὴν *battuta b*, γίνεται μία πλαγία πτώσις, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς εὐαισθητοῦ *sol diesis*, τὴν ὁποίαν θὰ ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς ἄλλη τις πτώσις ἂν ἐγένετο. Τὴν πλαγίαν αὐτὴν πτώσιν, ἣ ὁποία γίνεται εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς συνοδευούσης ἀρμονίας, τὴν συνοδεύω μετὰ τὴν βάσιμον τῆς δεσποζούσης, ἐπαναλαμβανομένην, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζομαι ὡς *pedale*. Ὡς παρατηρεῖται, ἡ μουσικὴ φράσις λήγει εἰς *la minore*, ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ μελωδία, ἐνῶ ὁ *Ducoudray* κάμνει νὰ λήγῃ ἡ ἀρμονία εἰς *fa maggiore*.

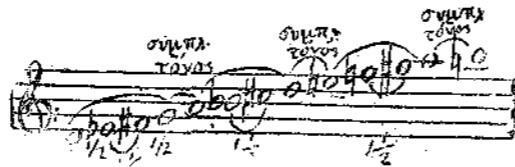
Εἶνε ἀνάγκη ὅμως νὰ εἰπῶ ὅτι εἰς τὴν συνοδείαν ἢ χρῆσις τῆς εὐαισθητοῦ κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα δὲν πρέπει καὶ νὰ καταργηθῇ, διότι τοῦτο θὰ ἔφερε μονοτονίαν εἰς τὴν ἀρμονίαν, καὶ διότι ὅχι πάντοτε αὕτη εἰμπορεῖ νὰ νοθεύσῃ τὸν χαρακτήρα τῆς μελωδίας. Φέρω τὸν ἑξῆς κανόνα. — Ὅταν ὁ ἑβδομος φθόγγος τῆς κλίμακος εἰς τὴν ὁποίαν συνετέθη μία μελωδία, εὐρίσκεται εἰς τὸ *canfo* νὰ συνοδευθῇ διὰ τῆς ἀρμονίας εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ νοθευθῇ ὁ χαρακτήρ του. (Ὅπως ἐπεχείρησα νὰ κάμω ἐγὼ εἰς τὴν *battuta a*). Νὰ μὴ γίνονιν δηλαδὴ ἀρμονικαὶ *considerazioni* αἱ ὁποῖαι νὰ τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν τόνον εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει. Ὅταν δὲ ἡ ἀνάγκη τῆς εὐαισθητοῦ συναντᾶται εἰς τὴν ἀρμονικὴν συνοδείαν ἐνῶ ἡ μελωδία δὲν φέρει αὐτὴν, τότε εἰμπορεῖ ἡ ἀρμονία νὰ κάμῃ χρῆσιν τῆς εὐαισθητοῦ κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα, ὅταν θεωρηθῇ ἀνάγκη νὰ γίνῃ τοῦτο, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ κίνδυνος νὰ νοθευθῇ ἡ μελωδία.

Εἰς τὴν *battuta b* π. χ. εἰμποροῦσε νὰ τεθῇ, νομίζω, εἰς τὸ ἀρμονικὸν ὑποβάσταγμα ἢ πτώσις 4, 6 καὶ 3, 5 εἰς τὸ τέλος, μετὰ τὸ *sol diesis*, χωρὶς νὰ νοθευθῇ ὁ χαρακτήρ τῆς μελωδίας. Δὲν τὸν ἔθεσα, μεταχειρισθεὶς τὴν πλαγίαν πτώσιν, διότι εἰς τὴν μελωδίαν ὑπάρχει τὸ διάστημα *re-la*, τὸ ὁποῖον ἀκούεται εἰς τὴν δευτέραν *battuta* καὶ τὸ ὁποῖον ὀρίζει μίαν πλαγίαν πτώσιν.

**

Τὴν ὑπαρξιν τῆς *εὐαισθητοῦ* τὴν εὐρισκομένην εἰς τὴν *ἀνατολικὴν χρωματικὴν κλίμακα*, ἣ ὁποία συναντᾶται εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν βυζαντινὴν μουσικὴν καὶ εἰς πολλὰς δημοτικὰς ἀνατολικὰς καὶ ἑλληνικὰς μελωδίας.

Ἡ *ἀνατολικὴ χρωματικὴ κλίμαξ* ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν διαδοχὴν *χρωματικῶν τεταρτῶν* (*), ὁμοίων μεταξὺ των, καὶ διηρημένων ἀπὸ ἓνα συμπληρωματικὸν τόνον.

Ἡ βάσις ἐκάστης *τετάρτης* γίνεται ἡ βάσις μιᾶς ὀγδόης ἀποτελουμένης ἀπὸ δύο *τετάρτας* διηρημένης ἀπὸ ἓνα *συμπληρωματικὸν* τόνον. Εἰς κάθε δὲ *ὀγδόην* ἢ *τετάρτη* πρέπει νὰ εἶνε εἰς τὴν βάσιν, καὶ ἡ *πέμπτη* (ὁ συμπληρωματικὸς τόνος ἐνούμενος μετὰ τὴν *τετάρτην*) εἰς τὸ ἄκρον μέρος. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ κλίμαξ ἢ περιεχομένη εἰς τὰ ὄρια μιᾶς *ὀγδόης* ἀρχίζει μετὰ μίαν *δεσπόζουσαν*. Ἡ τρίτη βαθμὶς τῆς *χρωματικῆς τετάρτης*, ὡς παρατηρεῖται, ἐπέχει τόπον τῆς *εὐαισθητοῦ* τῶν εὐρωπαϊκῶν κλιμάκων ὡς ἀπέχουσα ἀπὸ τὴν τετάρτην βαθμίδα, ὡς ἀπὸ μίαν *τονικὴν*, ἐν ἡμιτόνιον. Ἡ *ἐλάσσων* εὐρωπαϊκὴ κλίμαξ διαφέρει ἀπὸ τὴν *χρωματικὴν ἀνατολικὴν* εἰς τὸ ὅτι, ἡ τελευταία ἔχει τὴν *τετάρτην* εἰς τὴν βάσιν τῆς *ὀγδόης*, ἀρχίζουσα μετὰ μίαν *δεσπόζουσαν*, ἐνῶ ἡ πρώτη, ἔχουσα τὴν *πέμπτην* εἰς τὴν βάσιν τῆς *ὀγδόης*, ἀρχίζει μετὰ μίαν *τονικὴν*. Σχετίζεται ὅμως μετὰ τὴν *ὑποδωριῶν* κλίμακα, ἀπὸ τῆς ὁποίας δὲν διαφέρει παρὰ μόνον διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς *εὐαισθητοῦ*.

Ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἀνατολὴν μελωδίαι συντεθειμέναι μετὰ κλίμακας ἀποτελουμένας ἀπὸ

(*) Ἡ *χρωματικὴ τετάρτη* ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἡμιτόνια χωρισμένα ἀπὸ ἓνα *τριμητόνιον*.

τὴν ἔνωσιν *τεταρτῶν* ποῦ ἀνήκουν εἰς *τρόπους* ἢ εἰς *γένη* διαφορετικά. Ἡ ἐλάσσων κλίμαξ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀνήκει εἰς τὸ *μικτὸν* αὐτὸ εἶδος.

Πλείστα ὅσαι ἄλλαι σχέσεις εἰμπορεῖ νὰ ὑπάρξουν μετὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν κλιμάκων καὶ τῶν ἀρχαίων, τὰς ὁποίας ἐναπόκειται εἰς τὸν φιλόπονον μελετητὴν νὰ εὕρῃ.

Ἐγὼ ἐκθέσας συνοπτικῶς τὸ σύστημα τῶν ἀρχαίων κλιμάκων ἐπὶ τοῦ ὁποίου βασίζονται, ὡς εἶπα, καὶ αἱ σύγχρονοι δημοτικαὶ μελωδίαι (*) καὶ σχετίσας αὐτὸ ὅσον τὸ δυνατόν μετὰ τὸ εὐρωπαϊκόν, ἠθέλησα νὰ ἀποδείξω ὅτι δὲν εἶνε

(*) Ὁ *Ducoudray* εὕρηκεν εἰς τὴν περιόδου του ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μελωδίας δημοτικὰς συντεθειμένας ἐπὶ τῆς βάσει τῆς *ἀνατολικῆς χρωματικῆς κλίμακος*, τῶν 7 καὶ ἑξοχῶν συνειθισμένων τρόπων εἰς τοὺς ἀρχαίους καὶ τοῦ *μικτοῦ* εἶδους.

δύσκολον διὰ τὸν ἐπιχειροῦντα τὴν καλλιέργειαν τῶν *δημοτικῶν μελωδιῶν* μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς *πολυφωνίας* νὰ ἀποφύγῃ τὴν *νόθευσιν* τοῦ χαρακτήρος των. Καὶ περὶ τούτου εἶμαι πεπεισμένος.

Ἐν τέλει συνοψίζω μετὰ ὀλίγας λέξεις τὴν γενικὴν ιδέαν ἢ ὁποία ἐπιτηγάζει ἀπὸ ὅλην μου αὐτὴν τὴν μικρὰν μελέτην.

Τὸ ἐθνικώτερον, δημιουργικώτερον, ἀληθινότερον ἔργον τὸ ὁποῖον θὰ κάμουν οἱ Ἕλληνας μουσουργοὶ εἶνε:

Ἡ καλλιέργεια τῆς ἑλληνικῆς μελωδίας μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πολυφωνίας, καὶ ἡ τεχνικὴ ἀνάπτυξις τῆς ἐπὶ τῆς βάσει τῆς ἀντιστάξεως καὶ τῆς fuga.

Καὶ αὕτη θὰ εἶνε ἡ *ἀληθινὴ ἐθνικὴ μουσικὴ τοῦ μέλλοντος*.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΜΠΕΑΕΤ

Θ Α Ϊ Σ *

Μνημοσύνη ANATOLA FRANS. — Μετάφρασις Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΡΜΟΔΩΡΟΣ

Ἐγὼ, Λούκιε, φρονῶ ὅτι κανὲν ιδεῶδες πολιτεῖμα δὲν ὑπάρχει, οὔτε εἶνε δυνατόν νὰ ἐπενόηθῃ, ἀφ' οὗ οἱ Ἕλληνες, οἱ τόσον ἐπιδέξιοι, οἱ ὁποῖοι τόσα πράγματα ἐφεύρον, ἐπέζητησαν τοῦτο εἰς μάτην. Μᾶς εἶνε ἀπηγόρευμένη πᾶσα σχετικὴ ἐλπίς. Ἐχομεν βέβαια σημεῖα ὅτι ὁ κόσμος προσεχῶς θὰ βυθισθῇ εἰς τὴν ἀγνοίαν καὶ τὴν βαρβαρότητα. Ἦτο πεπρωμένον, Λούκιε, νὰ παραστῶμεν εἰς τὴν φοβερὰν ἀγωνίαν τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐξ ὅλων τῶν ἱκανοποιήσεων τὰς ὁποίας παρέχει ἡ εὐφυΐα, ἡ ἐπιστήμη, ἡ ἀρετὴ, εἰς ἡμᾶς ἀπομένει μόνη ἡ χαρὰ τοῦ νὰ βλέπωμεν ἑαυτοὺς θνήσκοντας.

ΚΟΤΤΑΣ

Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ὁ λιμὸς τοῦ ὄχλου καὶ ἡ τόλμη τῶν βαρβάρων εἶνε πληγαὶ ἐπίφοβοι.

* Ἰδε σελίδα 94.

Μετὰ καλὸν στόλον ὅμως, καλὸν στρατὸν καὶ πολλὰ χρήματα...

ΕΡΜΟΔΩΡΟΣ

Περὶ τὸν νὰ αὐταπατώμεθα. Ἡ ἐκπνεύουσα αὐτοκατορία παρέχει εἰς τοὺς βαρβάρους λείαν εὐκόλον. Αἱ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ τὴν Λατινικὴν ὑπομονήν, θὰ καταστραφῶσι τάχιστα ἀπὸ ἐκφρονας ἀγρίους. Οὔτε τέχνη, οὔτε φιλοσοφία θὰ ὑπάρξουν πλέον ἐπὶ τῆς γῆς. Τὰ ὁμοιώματα τῶν θεῶν θὰ καταρριφθῶσιν ἐντὸς τῶν ναῶν καὶ ἐντὸς τῶν ψυχῶν καὶ ἡ νύξ τοῦ πνεύματος καὶ ὁ θάνατος τοῦ κόσμου θὰ ἐπέλθουν. Πῶς τῶ ὄντι νὰ πιστεύσῃ κανεὶς ὅτι οἱ Σαρμάται θὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὰ ἔργα τοῦ πνεύματος, ὅτι οἱ Γερμανοὶ θὰ καλλιερῶσιν ποτὲ φιλοσοφίαν καὶ μουσικὴν, ὅτι οἱ Μαρκομάνες θὰ λατρεύσωσι ποτὲ τοὺς ἀθανάτους θεοὺς! Ὅχι, ὄχι, τὸ πᾶν κλίνει καὶ καταρρεῖ. Ἡ γηραιὰ αὕτη Αἴγυπτος, ἡ ὁποία

ὑπῆρξε τοῦ κόσμου ἢ κοιτίς, θὰ εἶνε καὶ ὁ τάφος του. Σέραις, ὁ θεὸς τοῦ θανάτου, θὰ δεχθῆ τὰς τελευταίας τῶν ἀνθρώπων θυσίας καὶ θὰ εἶμαι ἐγὼ ὁ ὑστάτος ἱερεὺς τοῦ ὑστάτου θεοῦ.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην μία μορφή ἀλλόκοτος ἤγειρε τὸ παραπέτασμα καὶ οἱ συνδαιτυμόνες εἶδον παρουσιαζόμενον ἔμπροσθέν των ἓνα ἀνθρώπον κοντὸν καὶ κυφὸν τοῦ ὁποῖου ὑψοῦτο αἰχμηρὸν τὸ κρανίον. Ἦτο ἐνδεδυμένος, κατὰ τὸ ἀσιατικὸν ἦθος, κυανῶν χιτῶνα καὶ, ὅπως οἱ βάρβαροι, ἔφερεν εἰς τὰς κνήμας ἐρυθρὰς κνημίδας μὲ χρυσοὺς ἀστερίσκους. Βλέπων αὐτὸν ὁ Παφνούτιος ἀνεγνώρισε Μάρκον τὸν Ἀριανὸν καὶ φοβούμενος μήπως ἔβλεπε τὸν κεραικὸν πίπτοντα, ἐπροφύλαξε τὴν κεφαλὴν του μὲ τὰς χεῖράς του καὶ ἀχρίασεν ἐκ τρόμου. Τὸ θάρρος του τὸ ὁποῖον δὲν εἶχον κατορθώσῃ νὰ κλονίσουν εἰς τὸ συμπόσιον ἐκείνων δαιμόνων, ὅτε τῶν εἰδωλολατρῶν αἱ βλασφημίαι οὔτε τῶν φιλοσόφων αἱ φρικώδεις πλάνας, τὸ κατώρθωσε μόνῃ ἢ ἐμφάνις τοῦ αἰρετικοῦ. Ἠθέλησε νὰ φύγῃ ἀλλὰ τὸ βλέμμα του συνήτησε τὸ βλέμμα τῆς Θεαίδος καὶ ἠσθάνθη ἀμέσως ἑαυτὸν ἐνθαρρυνθίνα. Εἶχε διαγνώσει τὴν ψυχὴν τῆς ἐκλεκτῆς καὶ εἶχεν ἐννοήσει ὅτι ἡ μέλλουσα ἀγία τὸν ἐπροστάτευεν ἤδη. Ἠρπασε τότε ἐν ἄκρον τῆς συρομένης ὀπισθεν ἐσθῆτός της καὶ προσσηχῆθη νοερῶς εἰς τὸν Σωτῆρα Ἰησοῦν.

Κολακευτικὸς ψίθυρος ὑπεδέχθη τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζον Πλάτωνα τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ Ἐρμόδωρος τοῦ ὁμίλησε πρώτος.

— Εὐφραίνομεθα πάντες, ἐνδοξάτατε Μάρκε, βλέποντές σε μεταξὺ ἡμῶν καὶ ἐρχόμενον μάλιστα ἐπικαιρῶς. Ἐκ τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος γνωρίζομεν μόνον ὅτι δημοσίως διδάσκεται ἐπειδὴ ὅμως βεβαίως ἓνας φιλόσοφος ὅπως σὺ δὲν δύναται νὰ σκέπτεται ὅτι σκέπτεται καὶ ὁ ὄχλος, εἴμεθα περιέργοι νὰ ἀκούσωμεν τὴν γνώμην σου ἐπὶ τῶν κυριωτέρων μυστηρίων τῆς θρησκείας τὴν ὁποίαν πρεσβεύεις. Ὁ φίλτατος Ζηνοθέμης ὅστις, καθὼς γνωρίζεις, δρέγεται τὰ σύμβολα, ἠρώτησε πρὸ ὀλίγου τὸν ἐνδοξον Παφνούτιον περὶ τῶν βιβλίων τῶν Ἰουδαίων. Ἀλλ' ὁ Παφνούτιος δὲν ἀπήντησε διόλου καὶ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσῃ ἀφ' οὗ ὁ ξένος μᾶς ἀφιερῶθη εἰς τὴν σιγὴν καὶ ὁ Θεὸς τοῦ ἐσφράγισε τὴν γλῶσσάν του ἐν τῇ ἐρήμῳ. Σὺ ὅμως, Μάρκε, ὅστις ἔλαβες τὸν λόγον εἰς τὰς συνόδους τῶν χριστιανῶν καὶ εἰς αὐτὰ

ἀκόμη τὰ συμβούλια τοῦ θεοῦ Κωνσταντίνου δύνασαι, ἀν βούλεσαι, νὰ ἰκανοποιήσῃς τὴν περιέργειάν μας, ἀποκαλύπτων τὰς φιλοσοφικὰς ἀληθείας αἱ ὁποῖαι ἐνέχονται εἰς τῶν χριστιανῶν τοὺς μύθους. Ἡ πρώτη τῶν ἀληθειῶν τούτων δὲν εἶνε τάχα ἡ ὑπαρξίς ἐνός καὶ μόνο Θεοῦ εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐγὼ ἀκραδάντως πιστεύω;

ΜΑΡΚΟΣ

Ναί, σεβαστοὶ ἀδελφοί, πιστεύω εἰς ἓνα Θεὸν ἀναρχον, αἰώνιον, ἄρχοντα τοῦ παντός.

ΝΙΚΙΑΣ

Γνωρίζομεν, Μάρκε, ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, καὶ τοῦτο ὑπῆρξε βεβαίως μέγα γεγονός διὰ τὴν ὑπαρξίς του. Θὰ προὔπηρχε βέβαια ὁλόκληρον αἰωνιότητα πρὶν ἢ ἀποφασίσῃ τὸ τοιοῦτο. Διὰ νὰ εἴμεθα μάλιστα δίκαιοι, παραδέχομαι ὅτι ἡ θέσις του ἦτο ἰδιαιτέρως πολὺπλοκος, ἀφ' οὗ ἔπρεπε νὰ μὴν ἀδρανῆς, ὅπως παραμείνῃ τέλειος, καὶ ἔπρεπε ἐξ ἄλλου νὰ δρά, ὅπως ἀποδεῖξῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ἰδίαν του ὑπαρξίς. Μὲ βεβαίως ὅτι ἀπεφάσισε νὰ δράσῃ καὶ συγκατατίθεμαι νὰ σὲ πιστεύσω, μολοντί τοῦτο εἶνε ἀσυγχώρητον σφάλμα ἐκ μέρους ἐνός τελείου Θεοῦ. Ἀλλὰ εἰπέ μας, Μάρκε, μὲ τί τρόπον ἐδημιούργησε τὸν κόσμον;

ΜΑΡΚΟΣ

Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι, ὡς ὁ Ἐρμόδωρος καὶ ὁ Ζηνοθέμης, χωρὶς νὰ εἶνε χριστιανοὶ κατέχουν τὰ στοιχεῖα τῆς γνώσεως, ἠξέουρον ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐδημιούργησε τὸν κόσμον ἀπενθείας, ἀλλὰ διὰ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένοντο.

ΕΡΜΟΔΩΡΟΣ

Ὅμιλεῖς ὀρθῶς, ὦ Μάρκε, καὶ ὁ υἱὸς αὐτὸς λατρεύεται ποικίλως ὑπὸ τὰ ὀνόματα τοῦ Ἐρμοῦ, τοῦ Μίθρα, τοῦ Ἀδώνιδος, τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἰησοῦ.

ΜΑΡΚΟΣ

Δὲν θὰ ἤμην χριστιανὸς ἂν τοῦ ἔδωδα ἄλλα ὀνόματα ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ Ἰησοῦ, Χριστοῦ καὶ Σωτῆρος. Αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶνε ὅμως αἰώνιος, ἀφ' οὗ δὲν ὑπῆρξεν ἀναρχος. Ἡ ἰδέα, ὅτι ὑπῆρχε πρὶν ἐνσαρκωθῆ, εἶνε παραδοξολογία, τὴν ὁποίαν ἐγκαταλείπομεν εἰς τὰ κτήνη τῆς Νικαίας καὶ εἰς τὸν πεί-

ΕΥΚΡΙΤΟΣ

Ἄς ὁμιλήσωμεν συμφώνως μὲ τὴν ἀρετὴν. Τὸ κακὸν εἶνε κακὸν ὄχι διὰ τὸν κόσμον τοῦ ὁποῖου δὲν ταρασσει τὴν ἀφθιτον ἀρμονίαν ἀλλὰ διὰ τὸν κακοποιὸν ὅστις τὸ πράττει ἐνφ' ἡδύνατο νὰ μὴ τὸ πράξῃ.

ΚΟΤΤΑΣ

Ἴδου μὰ τὸν Δία ἓνας καλὸς συλλογισμὸς.

ΕΥΚΡΙΤΟΣ

Ὁ κόσμος εἶνε τραγωδία μεγάλου ποιητοῦ. Ὁ θεὸς ὅστις τὴν συνέγραψεν, ἐνεπιστεύθη εἰς ἕκαστον ἐξ ἡμῶν ἓνα ρόλον. Εἴτε ἐπαίτην εἴτε πρίγκιπα, εἴτε χωλὸν ὑποδύσαι, ἐτέλεσον ὅσον τὸ δανατὸν τελειότερον τὸ μέρος σου.

ΝΙΚΙΑΣ

Βεβαίως καλὸν εἶνε ὁ χωλὸς τῆς τραγωδίας νὰ χωλαίη ὡς ὁ Ἡφαιστος, καὶ ὁ παράφρων νὰ παραδίδεται εἰς τοῦ Αἴαντος τὰς παραφορὰς, καὶ ἡ ἀμαρτάνουσα γυνὴ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τῆς Φαίδρας τὰ ἐγκλήματα καὶ ὁ πρόδοτος νὰ προδίδῃ, καὶ νὰ ψεύδεται ὁ ψεύστης καὶ νὰ φονεύσῃ ὁ ἐγκληματίας. Ὅταν δὲ ἡ τραγωδία θὰ λήξῃ τότε οἱ ὑποκριταὶ ὅλοι βασιλεῖς καὶ δίκαιοι, αἰμοχαρεῖς τύραννοι καὶ εὐσεβεῖς παρθένοι, ἀναιδεῖς σύζυγοι, μεγαλόψυχοι πατριῶται καὶ δειλοὶ δολοφόνοι θὰ δεχθῶσιν ἐξ Ἰσοῦ τοῦ ποιητοῦ τὰ συγχαρητήρια.

ΕΥΚΡΙΤΟΣ

Παραμορφόνεις τὴν σκέψιν μου, ὦ Νικία, καὶ μεταβάλλεις ὥραϊαν νεάνιδα εἰς εἰδεχθῆ Γοργώ! Σὲ οἰκτείρω μὴ γνωρίζοντα τὴν φύσιν τῶν θεῶν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τοὺς νόμους τοὺς αἰωνίους.

ΖΗΝΟΘΕΜΗΣ

Ἐγὼ, φίλοι μου, πιστεύω εἰς τὴν ὑπαρξίς τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, εἶμαι ὅμως πεπεισμένος ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνθρωπίνῃ πράξις ἔστω καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰούδα τὸ φίλημα, ἢ ὁποῖα νὰ μὴ φέρῃ ἐν ἑαυτῇ τὸ σπέρμα τῆς ἐξαγορᾶς. Τὸ κακὸν συνεργάζεται εἰς τὴν τελικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀπολύτρωσιν καὶ κατὰ τοῦτο προηγείται τοῦ καλοῦ καὶ συμερίζεται τῶν προτερημάτων του. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἐξέφρασαν τελείως οἱ χριστιανοὶ μὲ τὸν μῦθον τοῦ

σμονα ὄνον, ὅστις ἐκυβέρνησεν ἐπὶ πολὺ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τὸ κατάρτον ὄνομα τοῦ Ἀθανασίου.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ὁ Παφνούτιος πελιδνός, μὲ τὸ μέτωπον βρεγόμενον ὑπὸ ἰδρωτὸς ἀγωνίας, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἐπέμεινε εἰς τὴν θαυμασίαν σιγὴν του.

Ὁ Μάρκος ἐξηκολούθησε.

— Προφανῶς τὸ ἀνόητον σύμβολον τῆς Νικαίας προσβάλλει τὸ μεγαλεῖον τῆς ἰσότητος τοῦ Θεοῦ, ὑποχρεοῦν τὸν Θεὸν νὰ συμερισθῇ τὰς ἀδιαχωρίστους ὑποστάσεις του μὲ τὸ ἴδιον αὐτοῦ γέννημα μὲ τὸν μεσάζοντα, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένοντο. Παῦσε μυκτηρίζων τὸν ἀληθῆ Θεὸν τῶν χριστιανῶν, ὦ Νικία, καὶ μάθε ὅτι ἐργάζεται τόσον ὅσον καὶ τὰ κρῖνα τῶν ἀγρῶν. Δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ ἐργάτης, ἀλλ' ὁ μονογενὴς αὐτοῦ υἱὸς ὁ Ἰησοῦς, ὅστις δημιουργήσας τὸν κόσμον, ἦλθεν ἔπειτα ὅπως ἐπανορθώσῃ τὸ ἔργον του, καὶ τοῦτο διότι ἡ πλάσις δὲν ἦτο τελεία, τοῦ κακοῦ ἀναμυθέντος κατ' ἀνάγκην μὲ τὸ καλόν.

ΝΙΚΙΑΣ

Τί εἶνε κακὸν καὶ τί εἶνε καλόν;

Ἐτεκράτησεν ἐπὶ στιγμήν σιωπὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἐρμόδωρος ἐκτείνων τὸν βραχίονα ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔδειξε μικρὸν ὄνον ἐκ κορινθιακοῦ μετάλλου φέροντα ἐπὶ τῶν νότων δύο κάνιστρα τῶν ὁποίων τὸ ἐν περιεῖχε λευκὰς καὶ τὸ ἄλλο μαύρας ἐλαίας.

— Βλέπετε αὐτὰς τὰς ἐλαίας, εἶπε Ἡ ἀντίθεσις τῶν χρωματισμῶν των, διαθέτει εὐαρέστως τὴν ὄρασίν μας, καὶ ἐπικροτοῦμεν ὅτι αἱ μὲν εἶνε ἀνοικτόχροαι καὶ αἱ ἄλλαι βαθύχροαι. Ἐὰν ὅμως εἶχον σκέψιν καὶ νόησιν, αἱ μὲν λευκαὶ θὰ ἔλεγον ὅτι μία ἐλαία πρέπει πάντοτε νὰ εἶνε λευκὴ καὶ εἶνε κακὸν νὰ εἶνε μέλαινα, τὸ δὲ πλῆθος τῶν μαύρων θὰ ἐμίσει τὸ πλῆθος τῶν λευκῶν. Ἡμεῖς κρίνομεν καλλίτερον διότι εὐρισκόμεθα τόσον ὑπεράνω των ὅσον εὐρίσκονται ὑπεράνω ἡμῶν οἱ θεοί. Διὰ τὸν ἀνθρώπον ὅστις βλέπει μερικῶς τὰ πράγματα, τὸ κακὸν εἶνε κακόν, ἀλλὰ διὰ τὸν θεὸν ὅστις ἐννοεῖ τὰ πάντα, τὸ κακὸν εἶνε καλόν. Βεβαίως ἡ ἀσχημία εἶνε ἀσχημία καὶ οὐχὶ καλλονή, ἀλλ' ἐὰν τὸ πᾶν ἦτο ὥραϊον, τότε τὸ πᾶν δὲν θὰ ἦτο ὥραϊον. Εἶναι λοιπὸν εὐτύχημα ὅτι ὑπάρχει κακὸν ὅπως τὸ ἀπέδειξε καὶ ὁ δεῦτερος Πλάτων, ὁ τοῦ πρώτου καλλίτερος.

Ἐπιηρότερος ἐκείνου ἀνθρώπου ὅστις προδίδων τὸν διδάσκαλόν του, τοῦ ἔδωκε τὸ φίλημα τῆς εἰρήνης καὶ ἐξησφάλισε διὰ τῆς πράξεώς του τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τοῦτο θεωρῶ ἄδικον καὶ παράλογον τὸ μῖσος διὰ τοῦ ὁποίου τινὲς τῶν μαθητῶν Παύλου τοῦ ταπητοποιοῦ καταδιώκουν τὸν δυστυχέστερον τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, λησμονοῦντες ὅτι τὸ φίλημα τοῦ Ἰσακαριώτου τὸ ὁποῖον αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς προανήγγειλεν ἦτο, καθὰ οἱ ἴδιοι πρεσβεῖουν, ἀναγκαῖον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι ἐὰν ὁ Ἰούδας δὲν εἶχε δεχθῆ τὰ τριακόντα ἀργύρια, ἡ θεία σοφία θὰ ἐψεύδετο, ἡ πρόνοια θὰ ἔχανε τὰς ἐλπίδας τῆς, τὰ σχέδιά τῆς θὰ ἀντρέποντο καὶ ὁ κόσμος θὰ παρεδίδοτο εἰς τὸ πονηρὸν, τὴν ἀμάθειαν καὶ τὸν θάνατον.

ΜΑΡΚΟΣ

Ἡ Θεία Πρόνοια εἶχε προῖδει ὅτι ὁ Ἰούδας, ὅστις ἦτο ἐλεύθερος νὰ μὴ δώσῃ τὸ φίλημα τοῦ προδότου, θὰ τὸ ἔδιδε μολαταῦτα, μετεχειρισθῆ δὲ τοιουτοτρόπως τὸ ἔγκλημα τοῦ Ἰσακαριώτου ὡς ἓνα ἐποικοδομητικὸν λίθον εἰς τὸ θανατάσιον οἰκοδόμημα τῆς ἐξαγνίσεως.

ΖΗΝΟΘΕΜΗΣ

Ὁμίλων πρὸ ὀλίγου, Μάρκε, ὡς νὰ ἐπίστευα εἰς τὴν ἐξαγορὰν τῶν ἀνθρώπων παρὰ τοῦ ἐσταυρωμένου. Ἐπράττα δὲ τοῦτο γνωρίζων ὅτι τοιαύτη εἶνε τῶν χριστιανῶν ἡ δοξασία. Εἰσηρόμην εἰς τὴν σκέψιν των ὅπως καταδείξω εὐχερέστερον τὸ λάθος ἐκείνων οἱ ὁποῖοι πιστεύουν εἰς τὴν ἀκυσίαν καταδύσιν τοῦ Ἰούδα. Πράγματι ὁμοῦ θεωρῶ τὸν Ἰησοῦν ὡς ἓνα ἀπλὸν πρόδρομον τοῦ Βασιλίδου καὶ Βαλεντίνου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ μυστήριον τῆς ἐξαγορᾶς θὰ σᾶς εἴπω, φίλοι μου, ἂν ἔχετε περιέργειαν πῶς ἐξετελέσθη ἐπὶ τῆς γῆς.

Οἱ συνδαιτυμόνες ἔκαμαν νεῦμα συγκατανεύσεως. Δώδεκα νεάνιδες φέρουσαι ἐπὶ κεφαλῆς κάνιστρα ροιῶν καὶ μῆλων, εἰσῆλθον ὡς Ἀθηναῖαι παρθέναι φέρουσαι τὰ ἱερά τῆς Δήμητρος κάνιστρα μὲ βῆμα ἐλαφρὸν τὸ ὁποῖον ἐραυμίζεν ἀόρατος αὐλός. Ἐποθέτησαν τότε ἐπὶ τῆς τραπέζης τὰ κάνιστρα, ὁ αὐλός εἰσήγαγε καὶ ὁ Ζηνοθέμης ὠμίλησεν ὡς ἑξῆς.

— Ὅταν ἡ Εὐνοια ἡ σκέψις τοῦ Θεοῦ, ἐδημιούργησεν τὸν κόσμον, ἀνέθηκεν εἰς τοὺς ἀγγέλους τὴν διοίκησιν τῆς γῆς. Οἱ ἄγγελοι ὁμοῦ

δὲν διετήρησαν τὴν γαλήνην ἢ ὁποία ἐνέπρεπεν εἰς κυριάρχους, βλέποντες δὲ ὅτι αἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων ἦσαν ὡραῖαι, τὰς ἤρπασαν τὸ ἐσπέρας παρὰ τὰ φρέατα καὶ ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν. Ἐκ τῶν ὑμεναίων τούτων παρήχθη βία φυλὴ ἢ ὁποία ἐκάλυψε δι' ἀδικίας καὶ σκληρότητος τὸν κόσμον. Ὁ κονιορτὸς τῶν ὀδῶν ἔπαι τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὴν θεάν δὲ ταύτην ἡ Εὐνοια κατελήφθη ὑπὸ θλίψεως ἀπειροῦ.

— Ἰδοὺ λοιπὸν τί ἐπράξα! ἐστέναξε κύπτουσα ἐπὶ τῶν κόσμων. Τὰ ἀτυχή μου τέκνα ἔνεκα τοῦ σφάλματός μου ζοῦν ἐν τῇ πικρίᾳ.

Αἱ ὀδύνας των εἶνε ἰδικόν μου σφάλμα καὶ πρέπει νὰ τιμωρηθῶ. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Θεὸς ὅστις δι' ἐμοῦ σκέπτεται, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ τοὺς ἀποδώσῃ τὴν προτέραν ἀγνότητα. Ὅτι ἐγένεον ἐγένεον, ἡ δημιουργία ἀπέτυχε διὰ παντός. Δὲν θὰ ἐγκαταλείψω ὁμοῦ τουλάχιστον τὰ πλάσματά μου καὶ ἀφ' οὗ δὲν δύναμαι νὰ τὰ κάμω εὐτυχῆ ὡς εἶμαι ἐγώ, θὰ ζήσω τουλάχιστον δυστυχῆ ὡς ἐκεῖνα. Πρὸς ἐξαγνισμόν, ἀφ' οὗ ἔσφαλα δώσασα εἰς αὐτοὺς ταπεινὰ τὰ σώματα, θὰ προσλάβω καὶ ἐγὼ ὁμοίαν με αὐτὰ σάρκα καὶ θὰ ζήσω μετ' αὐτῶν.

Ἐλποῦσα ταῦτα ἡ Εὐνοια κατήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐνεσαρκώθη εἰς τὰ στέρα μᾶς Ἀργείας. Ἐγεννήθη μικρὰ καὶ ἀσθενεῖ ὀνομάσθη δὲ Ἐλένη. Συμμορφωθείσα πρὸς τὴν ζωὴν ταχέως, ἠῆξεν ἐν χάριτι καὶ καλλονῇ, κατέστη ἡ ἐπαφροδιότερα τῶν γυναικῶν ὡς εἶχεν ἀποφασίσει θέλουσα νὰ τιμωρήσῃ τὸ θνητὸν τῆς σώμα διὰ τῶν μεγαλειτέρων μάνσεων. Θῦμα ἀνυπεράσπιστον τῶν φιληδόνων καὶ τῶν ἐγκληματιῶν, ἀρωσιώθη εἰς τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὴν μοιχείαν, ἀποτίουσα τοιουτοτρόπως ὅλας τὰς μοιχείας καὶ ὅλας τὰς βιαιοπραγίας καὶ ὅλας τὰς ἀδικίας, ἐπροξένησε δὲ διὰ τῆς καλλονῆς τῆς τὴν καταστροφὴν τῶν λαῶν, ὅπως οὕτω ὁ Θεὸς δυνήθη νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἐγκλήματα τοῦ κόσμου. Καὶ ποτὲ ἡ οὐρανία σκέψις, ποτὲ ἡ Εὐνοια δὲν ὑπῆρξε τόσοσιν θελατικῇ, ὅσον κατὰ τὰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας γυνὴ οὐσα παρεδίδοτο εἰς τοὺς ἥρωας καὶ τοὺς ποιμένας.

Οἱ ποιηταὶ ἐμάντευον τὴν θεῖαν τῆς καταγωγῆς ὅταν τὴν περιέγραφον ἥρωμον, ὑπέροχον καὶ μοιραῖαν καὶ ὅταν τὴν ἀπεκάλοιν: «Ψυχὴν ἀτάρακτον ὡς γαληνιαίαν θάλασσαν.»

Τοιουτοτρόπως ἡ Εὐνοια παρεσύρθη ἔνεκεν οὐκ αὐτῶν εἰς τὸ πονηρὸν καὶ τὴν ὀδύνην, ἀπέθανε δὲ καὶ Ἀργεῖοι δεκνύουσι τὸν τάφον τῆς. Τοῦτο δὲ ἐγένε διότι μετὰ τὴν ἡδο-

σκεδάζοντα παιδαριωδῶς μὲ ἥχους καὶ ματαίας σκιάς.

ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ

Φοβοῦ τὴν μῆνιν τῶν θεῶν, ἀσεβῆ Ζηνοθέμη, διότι οἱ ποιηταὶ εἶνε οἱ εὐνοούμενοι των. Οἱ πρώτοι νόμοι ἐγράφησαν εἰς στίχους παρὰ τῶν ἰδίων ἀθανάτων, τὰ δὲ μαντεῖα τῶν θεῶν εἶνε ποιήματα. Οἱ ἕννοι ἀπηχοῦν εὐαρέστως εἰς τὰ οὐράνια ὡτά των, οὐδεὶς δὲ ἀγνοεῖ ὅτι οἱ ποιηταὶ εἶνε μάντιες καὶ ὅτι τίποτε δὲν μένει δι' αὐτοὺς κεκρυμμένον. Ὡς ποιητῆς καὶ ἐγὼ ἐστεμμένος μὲ τοῦ Ἀπόλλωνος τὴν δάρνην, θὰ ἀποκαλύψω εἰς ὄλους τὴν τελευταίαν τῆς Εὐνοίας ἐνσάρκωσιν. Ἡ αἰωνία Ἐλένη εὐρίσκειται πλησίον μας, μᾶς ἀτενίζει καὶ τὴν ἀτενίζομεν. Παρατηρήσατε τὴν γυναῖκα ἐκείνην ἢ ὁποία στηριζομένη ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων τῆς κλίνης τῆς ἔχει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς δάκρυα καὶ εἰς τὰ χεῖλη φιλήματα. Εἶνε αὕτη. Γόησα ὅπως εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Πριάμου καὶ τῆς ἀνθούσης Ἀσίας ἡ Εὐνοια ὀνομάζεται σήμερον Θαῖς.

ΦΙΛΙΝΑ

Τί λέγεις, Καλλικράτη; Ἡ φιλιότη μας Θαῖς ἐγνώρισε τὸν Πάριν, τὸν Μενέλαον καὶ τοὺς καλλιανήμιδας Ἀχαιοὺς οἱ ὁποῖοι ἐπάλαιον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰλίου! Ἦτο μεγάλος ὁ δούρειος ἵππος Θαῖς;

ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ

Ποῖος ὀμιλεῖ διὰ ἵππους;

— Ἐπια ὡς Θραῖξ, ἀνέκραξεν ὁ Χαϊρέας. Καὶ ἐκυλίσθη ὑπὸ τὴν τράπεζαν Ὁ Καλλικράτης τότε ὑψῶν τὸ ποτήριον.

— Ἐὰν πίνωμεν ὡς ἀπλητισμένοι θὰ ἀποθάνωμεν ἀνεκδύατοι, εἶπεν.

Ὁ γηραιὸς Κόττας ἐκοιμάτο καὶ ἡ φρακρά του κεφαλῆ ἐσειέτο βραδέως ἐπὶ τῶν εὐρέων του ὤμων.

Ἀπὸ τίνος ἦδη ὁ Δωριῶν ἐφαίνετο τεταραγμένος ὑπὸ τὸν φιλοσοφικὸν του μανδύαν. Τέλος ἐπλησίασε παραπαίων τὴν κλίνην τῆς Θαῖδος.

— Θαῖς, σὲ ἀγαπῶ, μολονότι εἶνε ἀνάξιον ἐμοῦ νὰ ἀγαπῶ μίαν γυναῖκα.

ΘΑΙΣ

Διατὶ δὲν μὲ ἠγάπας πρὸ ὀλίγου;

ΔΩΡΙΩΝ.

Διότι ἤμην νῆστις.

νὴν ἔπρεπε νὰ δοκιμάσῃ καὶ τὸν θάνατον καὶ νὰ γενθῆ ὄντως ὄλους τοὺς πικροὺς καρποὺς τοὺς ὁποίους εἶχε σπείρει. Ἀποπιάσα ὁμοῦ τοῦ ἀποσυντεθειμένου σαρκίον τῆς Ἐλένης, ἡ Εὐνοια ἐνεσαρκώθη ὑπὸ ἄλλης γυναικὸς μορφῆς καὶ ἐκ νέου προσεφέρθη ἔρμαιον εἰς ὄλας τὰς προσβολάς. Καὶ τοιουτοτρόπως ἀπὸ σώματος εἰς σῶμα διερχομένη μαζύ μας τοὺς κακοὺς καιροὺς, προσλαμβάνει ὄλας τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. Ἡ θυσία τῆς δὲν θὰ ἀποβῆ ματαία. Ἐνωμένη μαζύ μας διὰ δεσμῶν σαρκὸς, ἀγαπῶσα καὶ κλαίονσα μετ' ἡμῶν, θὰ ἐπιτύχῃ βεβαίως τὸν ἐξαγνισμόν τῆς καὶ τὸν ἰδικόν μας καὶ θὰ μᾶς φέρῃ προσκεκολλημένους ἐπὶ τοῦ λευκοῦ τῆς στήθους εἰς τὴν εἰρήνην τοῦ ἀνατηθέντος οὐρανοῦ.

ΕΡΜΟΔΩΡΟΣ

Ὁ μῦθος αὐτὸς δὲν μοῦ εἶνε ἀγνωστος μοῦ διηγήθησαν δὲ καθὼς ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἰς μίαν τῶν μεταμορφώσεών τῆς ἡ θεία αὕτη Ἐλένη συνῆλθε μὲ Σίμωνα τὸν μάγον εἰς τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου. Ἐνόμιζα μολαταῦτα ὅτι ἡ κατάπτωσις τῆς ἦτο ἀκουσία καὶ ὅτι οἱ ἄγγελοι τὴν εἶχον παρασύρει κατὰ τὴν πτώσιν των.

ΖΗΝΟΘΕΜΗΣ

Ἀληθῶς, Ἐρμόδωρε, οἱ κακῶς μεμνημένοι τῶν ἀνθρώπων ἐσκέφθησαν ὅτι ἡ περιλυπὸς Εὐνοια δὲν συγκατένευσεν εἰς τὴν ἰδίαν τῆς κατάπτωσιν. Ἄν ὁμοῦ τοῦτο ἦτο ἀληθὲς ὡς ἰσχυρίζονται, τότε ἡ Εὐνοια δὲν θὰ ἦτο ἡ ἐξελαστήριος εἰαίρα, ὁ θεῖος ἄρτος ὁ δεχόμενος ὄλας τὰς κηλίδας, ὁ βρεχόμενος ἀπὸ τὸν οἶνον τοῦ αἵσχος μας, ἡ εὐχάριστος προσφορά, ἡ εὐπρόσδεκτος θυσία, τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ ὁποίου ἡ κνίσσα φθάνει μέχρι τοῦ Θεοῦ. Ἄν τὰ ἁμαρτήματά τῆς ἦσαν ἐκούσια δὲν θὰ εἶχον καὶ καμμίαν ἀρετήν.

ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ

Κανεὶς λοιπὸν δὲν γνωρίζει, Ζηνοθέμη, εἰς ποῖον μέρος, ὑπὸ ποῖον ὄνομα καὶ ὑπὸ ποῖαν πολυθέλητην μορφὴν ἀκμαίνει σήμερον ἡ αἰὲ ἀναγεννωμένη αὕτη Ἐλένη;

ΖΗΝΟΘΕΜΗΣ.

Πρέπει νὰ εἶνε κανεὶς πολὺ σοφὸς διὰ νὰ ἀνακαλύψῃ παρόμοιον μυστικόν, ἢ δὲ σοφία, Καλλικράτη, δὲν ἐδόθη εἰς τοὺς ποιητὰς τοὺς ζῶντας εἰς χονδροειδῆ κόσμον μορφῶν καὶ δια-

ΘΑΙΣ

Ἄλλὰ ἐγώ, πτωχέ μου φίλε, ἢ ὁποία ἐπιμόνον ὕδωρ, ἐπίτρεψον νὰ μὴ σὲ ἀγαπῶ.

Ὁ Δωρίων δὲν ἠθέλησε νὰ ἀκούσῃ περισσότερο καὶ ἐκύλισε πλησίον τῆς Δροσίδος, ἢ ὁποία τὸν ἐκάλεε διὰ τοῦ βλέμματός ὅπως τὸν ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴν φίλην τῆς. Ὁ Ζηνοθέμης τότε ἔλαβε τὴν θέσιν του καὶ ἠσπάσθη εἰς τὰ χεῖλη τὴν Θαΐδα.

ΘΑΙΣ

Σὲ ἐνόμιζα ἐναρετώτερον.

ΖΗΝΟΘΕΜΗΣ.

Εἶμαι τέλειος, καὶ οἱ τέλειοι δὲν ὑπάγονται εἰς νόμους.

ΘΑΙΣ

Δὲν φοβεῖσαι νὰ μολύνῃς τὴν ψυχὴν σου εἰς τὰς ἀγκάλας γυναικός;

ΖΗΝΟΘΕΜΗΣ

Τὸ σῶμα ὑποκύπτει εἰς τὴν ἐπιθυμίαν χωρὶς ἢ ψυχῇ νὰ ἐπεμβαίῃ.

ΘΑΙΣ

Φύγε, θέλω νὰ ἀγαπῶμαι ψυχῇ τε καὶ σῶματι. Ὁμοιάζουν μὲ τράγους αὐτοὶ οἱ φιλόσοφοι!

Οἱ λαμπτήρες ἐσβίνοντο ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον καὶ ἓνα ὄχρον φῶς διεισδύον ἀπὸ τὰς χασμάδας τῶν παρατετασμάτων ἐπληττε τὰ ὄχρα πρόσωπα καὶ τοὺς ἐξογκωμένους ὀφθαλμοὺς τῶν συνδαιτυμόνων. Ὁ Ἀριστόβουλος ἔπεσε μὲ συνεσφιγμένους τοὺς γρόνθους πλησίον τοῦ Χαιρέα, ἀποστέλλον καθ' ἕνα τὸν ἵπποκόμους του εἰς κόρακας. Ὁ Ζηνοθέμης ἐσφυγγε ἠλλοιωμένην τὴν Φίλιαν εἰς τὰς ἀγκάλας του. Ὁ Δωρίων ἔχυνε κατὰ σταγόνας τὸν οἶνον ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ τραχύλου τῆς Δροσίδος, καὶ παρηκολούθει τὰ ρουβίνια τὰ ὁποία ἐπιπτον ἐπὶ τοῦ λευκοῦ στήθους τοῦ συνταρασσομένου ἀπὸ τὸν γέλωτα καὶ τὰ ἀπερρόφα ἐπὶ τῆς φευγαλέας σαρκός. Ὁ Εὐκρίτος ἠγέρθη καὶ θέτων τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Νικία τὸν παρέσυρεν εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης.

— Τί σκέπτεσαι, φίλε, ἐὰν σκέπτεσαι ἀκόμη; τοῦ εἶπε μειδιῶν.

— Σκέπτομαι ὅτι τῶν γυναικῶν οἱ ἔρωτες εἶνε τοῦ Ἀδώνιδος οἱ κῆποι.

— Τί ἐννοεῖς;

— Ἄγνοεῖς, Εὐκρίτε, ὅτι αἱ γυναῖκες τοποθετοῦν ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν τῶν μικροῦς κήπους καλλιεργοῦσαι χάριν τοῦ ἔραστοῦ τῆς Ἀφροδίτης κλάδους βαίων ἐντὸς δοχείων ἐξ

ἀργίλλου. Τὰ βάρια ἀνθίζον ἐπ' ὀλίγον καὶ μαραίνονται.

— Ἀδιάφορον, Νικία, εἶνε παράλογον νὰ συνδέεται κανεὶς μὲ πράγματα τοῦ παρέρχοντα.

— Ἐὰν ἢ καλλονὴ εἶνε σκιά, ἢ ἐπιθυμία εἶνε σπινθήρ. Δὲν εἶνε παράλογον νὰ ἐπιζητῇ κανεὶς τὴν καλλονὴν καὶ εἶνε μάλιστα φυσικὸν πᾶν τὸ παρερχόμενον νὰ συνενούται μὲ πᾶν τὸ ἐφήμερον, καὶ ὁ σπινθήρ νὰ κατατρώγῃ τὴν φευγαλέαν σκιά.

— Μοῦ φαίνεται ὡς παιδίον, Νικία. Ἔσο ἐλεύθερος. Πίστευσέ με ὅτι μόνον τοιουτοτρόπως εἶνε κανεὶς ἀνήρ.

— Πῶς δύναται κανεὶς νὰ εἶνε ἐλεύθερος, Εὐκρίτε, ὅταν φέρῃ ἐν σῶμα!

— Θὰ ἴδῃς μετ' ὀλίγον, τέκνον μου. Μετ' ὀλίγον θὰ εἴπῃς ὅτι ὁ Εὐκρίτος ἦτο ἐλεύθερος.

Ὁ γέρον ὠμίλει στηριζόμενος ἐπὶ κίονος ἐκ πορφυρήτου λίθου μὲ τὸ μέτωπον φωτιζόμενον ὑπὸ τῶν πρώτων ἀκτίνων τῆς ἡοῦς. Ὁ Ἐρμόδωρος καὶ ὁ Μάρκος πλησιάζαντες ἴσταντο ἔμπροσθέν του πλησίον τοῦ Νικία καὶ ἐν μέσῳ τῶν φωνῶν καὶ τῶν γελῶτων τῶν οἰνοφλύγων, ὠμίλουν διὰ τὰ πράγματα τὰ ὑπέροχα. Ὁ Εὐκρίτος ἐξεφράζετο μετὰ τύσης σοφίας ὥστε ὁ Μάρκος τοῦ εἶπε.

— Εἶσαι ἄξιος νὰ γνωρίσῃς τὸν ἀληθῆ Θεόν.

Ὁ Εὐκρίτος ἀπήντησεν.

— Ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ σοφοῦ εὐρίσκεται ὁ ἀληθὴς Θεός.

Ἐπειτὰ ὠμίλησαν περὶ θανάτου.

— Θέλω, εἶπεν ὁ Εὐκρίτος, νὰ μὲ εὖρη ὁ θάνατος ἀπησχολημένον εἰς τὴν ἐπισκόπησιν τοῦ ἑαυτοῦ μου, εἰς τὴν τήρησιν τῶν καθηκόντων. Πρὸ αὐτοῦ θὰ ὑψώσω τὰς καθαρὰς μου χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ θὰ εἴπω πρὸς τοὺς θεοὺς.

«Ὁ θεοί, αἱ εἰκόνες σας τὰς ὁποίας ἐτοποθετήσατε ἐν τῷ ναῷ τῆς ψυχῆς μου, δὲν ἐμολύνθησαν. Ἀνήρησα ἐπ' αὐτῶν τὰς σκέψεις μου ὡς στεφάνους καὶ ὡς ἀναθήματα. Ἐξῆσα συμφώνως μὲ τὴν σκέψιν σας καὶ ἔξῆσα ἀρεκέα.

Καὶ λέγων ταῦτα ὁ Εὐκρίτος ὕψωσε πρὸς τοὺς οὐρανούς τὰς χεῖρας, καὶ τὸ πρόσωπόν του ἀπήστραπτεν ἐκ φωτός.

Ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἔμεινε σκεπτικὸς ἔπειτα δὲ ἐπανελάβε μὲ βαθεῖαν εὐφροσύνην.

— Ἀποσπᾷσθητι τῆς ζωῆς, Εὐκρίτε, ὡς ἡ ὄριμος ἔλαια ἢ ὁποία πίπτει εὐχαριστοῦσα τὸ δένδρον τὸ ὁποῖον τὴν ἔφερε καὶ εὐλογοῦσα τὴν τροφοδοτέραν γῆν.

Καὶ εἰς τὰς λέξεις ταύτας ἔσυρεν ἐκ τῶν πτυχῶν τοῦ χιτῶνος του γυμνὸν ἔχειρίδιον καὶ τὸ ἐβύθισεν εἰς τὸ στήθος του.

Ὅταν οἱ ἀκούοντες αὐτὸν τοῦ ἤρπασαν τὴν χεῖρα, ἢ αἰχμὴ τοῦ σιδήρου εἶχεν εἰσδύσει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ σοφοῦ. Ὁ Εὐκρίτος ἐγενήθη τὴν εἰρήνην. Ὁ Ἐρμόδωρος καὶ ὁ Νικίας ἔφερα τὸ ὄχρον καὶ αἰμόφυρτον σῶμα ἐπὶ μίαν κλίνην τοῦ συμποσίου ἐν μέσῳ τῶν κραγῶν τῶν γυναικῶν, τῶν γρυλισμῶν τῶν ἐνοχλουμένων ἐν τῷ ἔσπῳ τῶν συνδαιτυμόνων, καὶ τῶν πνοῶν τῆς ἡδονῆς αἱ ὁποῖαι κατεπνίγοντο ἐν τῇ σκιά τῶν ταπήτων. Ὁ γηραιὸς Κόττας ἀφυπνισθεὶς ἀπὸ τὸν ἐλαφρὸν ὕπνον τοῦ στρατιώτου, εὐρίσκατο ἤδη πρὸ τοῦ πτώματος ἐξετάζων τὴν πληγὴν καὶ ἀνακράζων.

— Ἄς κληθῆ ὁ ἰατρός μου Ἀριστεύς!

Ὁ Νικίας ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν.

— Ὁ Εὐκρίτος δὲν ὑπάρχει πλέον, εἶπε ἐπεθύμει νὰ ἀποθάνῃ ὅπως οἱ ἄλλοι νὰ ἀγαπήσωσι καὶ ὡς ὅλοι μας ὑπήκουσε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἄρρητον ἐπιθυμίαν. Ἴδου τώρα αὐτὸς ὁμοίος

μὲ τοὺς θεοὺς τοὺς μὴ ἔχοντας ἐπιθυμίας.

Ὁ Κόττας ἔτυπτε τὸ μέτωπον.

— Πόσον εἶναι παράλογον νὰ ἀποθνήσκῃ κανεὶς ὅταν δύναται νὰ ὑπηρετήσῃ ἀκόμη τὸ κράτος.

Ὁ Παφνούτιος ἐν τοσοῦτῳ καὶ ἡ Θαΐς ἔμενον ἀκίνητοι ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου μὲ τὴν ψυχὴν πλημμυροῦσαν ἀπὸ ἀηδίας φρόνην καὶ ἐλπίδα.

Αἰφνης ὁ μοναχὸς ἤρπασεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὴν κομωδὸν καὶ ὑπερπηδῶν τοὺς μεθύουσους τοὺς κατακειμένους πλησίον τῶν συνηγμένων ζευγῶν καὶ βυθίζων τοὺς πόδας εἰς τὸ χυμένον αἶμα καὶ τὸν οἶνον, τὴν ἔσυρεν ἔξω.

Ἡ ἡμέρα ἀνέτελλε ροδόχρους ἐπὶ τῆς πόλεως, μακρὰι στοαὶ ἠπλοῦντο ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ἐρήμου ὁδοῦ, καὶ εἰς τὸ ἄκρον ἐδέσποζε τὸ ἀπαστρέπτον μνημεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου εὐρίσκοντο ἐρριμμένοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μαραμένοι στέφανοι καὶ ἐσβεσμένοι δάδες. Εἰς τὸν ἀέρα ἠσθάνετο κανεὶς τὴν δροσερὰν τῆς θαλάσσης ἀύραν. Ὁ Παφνούτιος ἀπέσπασε μὲ ἀηδία τὸν πολυτελεῖ του χιτῶνα καὶ τὸν ἐποδοπάτησε.

Ἔπεται συνέχεια.

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

Τὴν νύκτα, εἰς τὴν μαγείαν τοῦ ἐνάστρου στερεώματος, εἰς τὰ βάρη τοῦ ὕψους, μεταξὺ τῆς ἀναριθμήτου μαρμαρυγῆς τῶν χιλιάδων χρυσῶν στιγμάτων, δύο ἄστρα τρεμοσβύνον γλυκὰ, πλησίον ἀλλήλων, ὡς νὰ ἦσαν ζεύγος ὀφθαλμῶν· μεταξύ των εἰς τὸ ἄπειρον διάστημα ἀνοίγεται ἀπόστασις ἑκατομμυρίων χιλιαμέτρων, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς εἶνε γειτονικά, εἶνε ἀχώριστα τὰ ἐπλησίασεν ἢ ὀπτική μας ἀκτίς, νικητρία τῆς ἀποστάσεώς των.

Κατὶ τοιοῦτο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ Βασιλικὸν Θέατρον καὶ τὴν «Νέαν Σκηπὴν». Βεβαίως ἀπέχουν περισσότερα χιλιάμετρα ἀπὸ τὰ δύο ἄστρα. Ἡ δευτέρα ὑψώσεν ὡς σημαίαν τῆς «τὴν ἀναγέννησιν τῆς δραματικῆς ποιήσεως καὶ τῆς σκηρικῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι» τὸ πρῶτον, πολὺ ὀλιγώτερον μέγαλον, ἐν τῇ

ὀλιγολογίᾳ τῆς ἀπὸ τοῦ ὕψους ἀξιοπρεπείας, ἀφῆκε νὰ ἐννοηθῆ διὰ τῶν ἔργων ὅτι σκοπεῖ νὰ φιλοτεχνήσῃ περικκομψὸν ἄστυρον εἰς τὴν Μελομένην καὶ τὴν Τερψιχόρην, αἵτινες τόσον ἐβασανίσθησαν εἰς τὰ ξύλινα παραπήγματα τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, καὶ φιλόξενον φολεῖν εἰς τὴν ξένην μεγάλην Τέχνην. Τὸ Βασιλικὸν ζητεῖ νὰ παρουσιάσῃ τέλειον τὸ ἐνεστὼς τῆς τέχνης· καὶ ὄχι κἂν τὸ ἐντελῶς ἐνεστὼς· ὄχι τὸ ἀγωνιζόμενον καὶ ἀμφισβητούμενον, ἀλλὰ τὸ καθιερωθὲν, τὸ κάπως παλαιωθὲν, τὸ ἐπίσημον ἐνεστὼς, τὸ ὁποῖον πλησιάζει νὰ μετατεθῆ εἰς τὸ παρελθόν. Ἡ δευτέρα ἀνευρεθῆ ἐν ὄνειρον τὸ ὁποῖον «ὀφείλει νὰ καταβῆ ἀπὸ τὰ σύννεφα εἰς τὴν γῆν, χωρὶς βεβαίως ν' ἀποδιώξῃ τὰ νέφη αὐτά, τὰ ὁποῖα καὶ πάλιν θὰ τὸ ἀποφέρουν μακρὰν

των χθαμαλοτήτων· ἐν ἀβύλω φωτεινὸν Ἰνδαλμα» τὸ ὁποῖον ἐμελλε νὰ καταστῇ «πραγματικὸν καὶ ἀπτόν»

Ἦτο ὁ προκλητικὸς ἐνθουσιασμὸς τῶν μυστῶν, παλλόντων σφύραν κατὰ τῶν ἀκαλλῶν εἰδώλων; ἦτο ἡ καχύποπτος ἀνησυχία ὑπερπροθύμου ἀφοσιώσεως ζητούσης νὰ παραστήσῃ κίνδυνον διὰ νὰ καρπωθῇ τὸ πλεονέκτημα πιστοῦ καὶ ἀγρύπνου φρουροῦ; τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι διεδόθη, ὅτι ἐπιστεύθη, ὅτι *esse tuera cetera*, καὶ ὅτι μέσα εἰς τὸ πνεῦμα ὄλων μας συνηνώθησαν — ποίας παραδόξου ἐνώσεις κάμνει κάποτε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα! — τὰ δύο θεάτρα, ὅπως ἐνώονται τὰ σώματα δύο συμπλεκόμενων παλαιστῶν. Ἡ φανταστικὴ αἰτῆ συγκρούσεις ἴσως ἔγεινε κάπως πραγματικὴ ὅτε ἤρχισεν ἡ στρατολογία τῶν ἠθοποιῶν. Ἡ Νέα Σκηπὴ ἣτις εἶχε συνάψει διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς πλείστους τῶν νέων ἠθοποιῶν, ἐδήλωσε, μετὰ τὴν ἀξιοπρεπῆ φιλοφρόνησιν τοῦ ἴσου πρὸς ἴσον εὐμενῶς παραμερίζοντος, ὅτι ἀναβάλλει τὸν ὀριστικὸν καταρτισμὸν τοῦ θιάσου τῆς ἕως ὅτου καταρτισθῇ ὁ βασιλικός. Οἱ καλλίτεροι ἐξ αὐτῶν ἔσπευσαν νὰ στεγασθοῦν ὑπὸ τὸ στέμμα, καὶ τότε ἡ Νέα Σκηπὴ ὄρμησεν εἰς τὰς διεσκορπισμένας τάξεις τῆς διαλυθείσης Δραματικῆς Σχολῆς. Μολονότι δὲ ἐδήλωνε ἀναφανδόν, εἰς συνεντεύξεις, ὅτι ὁποῖος ἀπερρίφθη ἀπὸ τὴν Δραματικὴν σχολὴν, ἡ δὲ ἐπλησίασε κἂν εἰς αὐτὴν νὰ μιανθῇ, ἔχει τὰ περισσότερα προσόντα διὰ τὴν «Νέαν Σκηπὴν» καὶ ὑβρίζει ἀνωφελῶς, ὁ θιάσος τῆς κατὰ τὰ τρία τέταρτα ἀπετελέσθη ἀπὸ μαθητῶς τῆς ἀμαρτωλῆς ἐκείνης σχολῆς, καὶ ἡ πρώτη αὐτῆς ἐμφάνισις ὡς πρὸς τὴν ὑπόκρισιν τῆς «σκηνῆς τοῦ κήπου» καὶ τοῦ «θανάτου τοῦ Περικλέους» ἦτο ἐπίδειξις ξένης ἐργασίας. Ἡ τοιαύτη ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων τῆς Νέας Σκηπῆς ἀποτελεῖ οὐσιώδεις χαρακτηριστικὸν τῆς γνώρισμα.

Ἐπειτα τὰ δύο θεάτρα τὰ ἦνωσεν ἡ ταυτόχρονος περάτωσις τῆς προσπαθείας των, ἡ σύγχρονος ἐμφάνισις των ἐνώπιον τοῦ κοινου, ἡ σκόπιμος ἐκ μέρους τῆς «Νέας Σκηπῆς» ἀντίθεσις τῆς τάσεως πρὸς τὸν κωμικὸν χαρακτήρα τοῦ ἄλλου, καὶ ἡ σκόπιμος, ὡς λέγεται, πρόσκλησις τῶν δημοσιογράφων τὴν ἐσπέραν τῆς πρώτης παραστάσεως τῆς Ἀλκήστιδος εἰς θαυμασμὸν τῆς σκηνογραφικῆς λαμπρότητος τοῦ παρὰ τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνον θεάτρου. Δι' ὅλα ταῦτα τὰ δύο θεάτρα μᾶς φαίνονται ὡς μία ὑπὸ δύο μορφᾶς ἐκδήλωσις

τῆς αὐτῆς θεατρικῆς ζωῆς, καὶ ὡς ἠνωμένα μετ' ὄλον τὸν ἐχθρικὸν ἐναγκαλισμὸν των, θὰ τὰ ἐξετάσωμεν.

Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Χρηστομᾶνος εἰς τὴν ὠραίαν ἐκείνην εἰσηγήσιν του περὶ ἰδρύσεως τῆς Νέας Σκηπῆς — ἣτις μένει ἕως τώρα ἡ εὐγενεατέρα του ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου προσπάθεια — ἔλεγε: «Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἐὰν τὰ φωτεινὰ νάματα τῶν ψυχῶν μας συρρεύσουν, θὰ ἀποτελέσουν ἥλιον ἰκανὸν νὰ φωτίσῃ διὰ παντὸς τὴν ψυχὴν τοῦ ἔθνους μας.» Καὶ ἀκόμη: «Τὸ ὄνειρον τὸ ὁποῖον ὄλοι μαζῇ θὰ ὄνειρευθῶμεν, θὰ γείνη πραγματικότης.» Καὶ τώρα κατήντησε μετ' ὄλον τῆς ἰδικῆς του ψυχῆς τὸ νᾶμα νὰ φαντάζεται ὅτι θὰ φωτίσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ νὰ ἐπιμένῃ νὰ καταστήσῃ πραγματικὴ μόνον τὸ ἰδικόν του ὄνειρον. Ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε δυνατόν, ὅτι πρότερον, τὴν στιγμήν τῆς εὐγενεῶς ἐμπνεύσεως, ἐν τῇ ἱερᾷ κόγχῃ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου εἶχε δίκαιον, καὶ ὄχι ἔπειτα μετὰ τὸ ὄξυ καὶ φίλερι πείσμα, μετὰ τὴν φίλαντον αὐτάρκειαν τὴν ἐκτείνουσιν τὰ ὄρια τοῦ ὠραίου μέχρι τῶν ὀρίων τῆς καλαισθησίας του, τὸ ἀποδεικνύει καὶ ἡ ὑπόκρισις καὶ ἡ σκηπικὴ διακόσμησις τῆς «Ἀλκήστιδος».

Ἐν ᾧ ἐβλέπομεν τὴν φοβερὰν προσπάθειαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν τίς οἶδε ἂν ἄλλοι δὲν κατακάμπτοντο, τὴν πρώτῃ ἐκείνην ἐσπέραν, ἐσολογίζόμεθα μελαγχολικῶς.

— Πόσον διαφορετικῶς ὠραία θὰ ἦτο ἡ πρώτη αὐτῆ παραστάσις ἐὰν εἰς τὴν κολοσσοειδίαν αὐτὴν προσπαθειαν τὴν δι' Ἰδρωτὸς βραχεῖαν προσετίθεντο δεκάδες ἄλλων προσπαθειῶν, ἐὰν προσέτρεχον ἐπίκουροι ὀφθαλμοὶ καὶ βραχιόνες, ἐὰν συνηθοῦντο δραματουργικαὶ καὶ σκηνογραφικαὶ γνώσεις καὶ ἐμπειρίαι καὶ καλαισθησίαι!

Θὰ ἦτο τόσον πλαστικῶς ἀπειρόκαλος ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς Ἀλκήστιδος; θὰ ἦσαν τόσον ἀκοιμητοὶ αἱ δάχρυς, ὑπὸ τὴν χάριν τοῦ ἀρχαίου ἐνδύματος, ὄλων σχεδὸν τῶν γυναικῶν; θὰ ἦτο τόσον ἀφορητικῶς μονότονος καὶ ἀπελπιστικῶς ἀτελείωτος ἡ θρηνηθὶς τῆς Ἀλκήστιδος; θὰ ἦτο τόσον ἀπότομον τὸ στήριγμα τῆς φωνῆς ἐπὶ τῶν τονιζομένων συλλαβῶν, καὶ τὰ ρ θὰ ἐτραγανίζοντο τόσον ἤχηρῶς; θὰ ἦσαν τόσον βραχεῖαι αἱ χεῖρες τοῦ Ροδάκη καὶ τόσον μακρᾶι αἱ τοῦ Παπαγεωργίου; θὰ ἦσαν τόσον ἀδέξια καὶ ἀμήχανοι αἱ κινήσεις ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν; ὁ

χορὸς θὰ ἦτο τόσον ἡλιθίως ἀδιάφορος πρὸς τὰ συμβαίνοντα; ὁ δὲ Ἀπόλλων, ὅσον *πάων μῆλων* καὶ *ἀν λέγεται* ἀπὸ τὸν Πίνδαρον, θὰ μετεβάλλετο εἰς προβατάρην, ἀποπνέοντα σιάνην;

Τὸν Θάνατον παρουσίασε μελανοπτέρυγα βραγχόφωνον, ἀγένειον ἐπὶ τῶν ἀπτικῶν ληκῶν ὁ Θάνατος παριστάνεται ἀνὴρ γενειῶν, ὁ ἀδελφός του Ὑπνος δὲ μόνον ὡς ἔφηβος· εἰς ἐν ἀπόσπασμα τοῦ Εὐκλείδου, τὸ ὁποῖον διέσωσεν ὁ Στοβαῖος, περιγράφεται ὡς μεσοπόλιος γέρον κωφὸς καὶ τυφλός. Ὁ Εὐριπίδης, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ δύο χωρία αὐτῆς τῆς Ἀλκήστιδος, τὸν φαντάζεται σκυθρωπὸν ἱερέα τοῦ Ἄδου, *μελάμπελλον*, κρατοῦντα τὴν θυτήριον μάχαιραν, μετὰ τὴν ὁποίαν ἀποκόπτει βόστρυχον ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τῶν θνησκόντων.

Ἄλλ' ὁ Ἡρακλῆς; ὁ *καρτερόχειρ* ὁ *καλλίνικος* ἦρως, μετεβλήθη εἰς ἦρωα τοῦ Ψυρρή. Ὅσον καὶ *ἀν καγχάζῃ* ὁ Ἀριστοφάνης εἰς τοὺς Βατραχούς διὰ τὴν ἀδηφαγίαν του, ὅσον *παμφάγον* καὶ *φιλοπότην* καὶ *ἀν τὸν ὄνομαζῇ* ὁ Ὀρφικὸς ὕμνος, εἶνε ὁ *χάρος*, ὁ φίλιος προσβλέπων. Ἡ ποίησις τοῦ Εὐριπίδου — λέγει ὁ Paul de Saint-Victor ὁμιλῶν περὶ τῆς σκηπῆς τοῦ Ἡρακλέους μετὰ τὸν θεράποντα — δαναεῖται τὸ ἀνάγλυφον τῆς πλαστικῆς διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν εὐθυμίαν του. Τὸν δεικνύει ὁποῖον τὸν παριστάνουν τὰ ἀγάλματά του, εὐθυμον καὶ εὐκρινῆ, τραχὴν καὶ ἄκαλον, ἀκτινοβολοῦντα ἐκ τῆς χαρᾶς τῶν ἰσχυρῶν, ἀμβλύνουν ὡς γίγαντα καὶ ἀγαθὸν ὡς θεόν.» Τί κοινὸν εἶχεν ὁ υἱὸς τῆς Ἀλκμήνης πρὸς τὸν προκλητικὸν κουτσαβάκη, τὸν θρασὺν ἀπέναντι τοῦ ἀδυνάτου, τὸν ραπίζοντα διὰ τοῦ βλέμματος πρὶν βροντοκτυπήσῃ τὸ ὄπλον του;»

Βεβαίως, ἀπὸ τὴν ἀνευρεθείσαν *διδασκαλίαν* γνωρίζομεν ὅτι ἡ Ἀλκήστις ἐδιδάχθη ὡς τέταρτον δρᾶμα τετραλογίας, εἶχε λοιπὸν τᾶξιν δρᾶματος σατυρικοῦ, ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶνε λόγος νὰ καταβιβασθῇ ὁ Ἀλκίδης εἰς ἐξεγερτὴν τῶν καγχασμῶν τοῦ ὑπερῶου. Ἐν τούτοις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γείνη ἄλλως ὁ Ἡρακλῆς ἔπρεπε νὰ ζῆσῃ ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιρας τοῦ ὄλου δρᾶματος. ἡ δὲ κοινωνικὴ ἀτμοσφαιρα τῆς Ἀλκήστιδος καταβιβάσθη πρὸς τὰ χθαμαλά· τοῦτο ἠσθάνθησαν ὄχι ὅσοι ἤκουσαν τὸ δρᾶμα τοῦ Εὐριπίδου πρώτῃ φοράν, ἐν τῇ νέᾳ του ἀμφίεσει, ὅσοι ἐθέληθησαν ἀπὸ τὴν ζωντανήν, εἰς τινα μέρη ποιητικῆν, μετ' ὅλας τὰς ὑπερβολὰς τῆς, γλῶσσαν τῆς μεταφράσεως, ἀλλ' ὅσοι

ζήσαντες ἐντὸς τοῦ ἔργου, ἀναπνεύσαντες τὴν ἀτμοσφαιραν του, ἐξοικειωθέντες πρὸς τὴν ψυχὴν του, εὐρέθησαν μετ' ὄλην τὴν ἐπιμελῆ ἀρχαίαν σκηνογραφίαν, ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ἀδμήτου εἰς σύγχρονον τσελιγγᾶτο.

Ἐννοῶ τὴν ἐργασίαν τοῦ γάλλου Gassier. Πρὸ δέκα ἐτῶν μετεσκεύασε διὰ τὸ Ὠδεῖον τῶν Παρισίων τὴν Ἀλκήστιν πρὸς τὰς ἀξιώσεις τῆς νεωτέρας καλαισθησίας. Θέλων ν' ἀπαλλάξῃ τοὺς θεατὰς ἀπὸ τὸν βαρὺν ἐπιπέτην, τὸν ὁποῖον ἐπιπέθει εἰς τὰ στήθη ἡ ἀνανδρία τοῦ Ἀδμήτου, ἐκαθάρισε τὸ ἔργον τοῦ Εὐριπίδου, τὸ ἀσθενέστερον ἄλλως ἔργον του, τὸ πρῶτον χρονολογικῶς ἐκ τῶν περιωθέντων, ἀπὸ τὴν κηλίδα ταύτην καὶ παρέστησε τὴν Ἀλκήστιν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Ἀδμήτου θυσιαζομένην ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ παρὰ τὴν θέλησιν του ἀποθνήσκονσαν καὶ τὴν ἀγρίαν δὲ ἐκείνην σκηπὴν, τὴν μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ, τῆς ὁποίας ἡ μεταφράσις τοῦ κ. Χρηστομᾶνου ἠθέλησε τὴν τραχύτητα καὶ τὴν ἀγριότητα, περιορίσεν ὁ Γάλλος εἰς ὀλίγους ἀνωδύνους στίχους. Ἀλλὰ τὴν ἡμιτελῆ ἐργασίαν τῆς Νέας Σκηπῆς, ἣτις κατὰ τὸ φαινόμενον σέβεται τὸ ἔργον καὶ κατ' οὐσίαν τὸ παραμορφώνει, δὲν τὴν ἐννοῶ.

Ἐν τούτοις, μετ' ὅλα αὐτά, ἡ παράστασις τῆς Ἀλκήστιδος ἀποτελεῖ σταθμὸν προσόδου τὸ ὁράσημον τῆς τέχνης μετεκινήθη ἀρκετὰ πρὸς τὰ ἔμπροσ· ἡ ἐπικηδεῖος ἐκείνη πομπὴ ἦτο ὡς νὰ ἐξεπῆδησεν ἀπὸ ἀρχαίου ἀνάγλυφον εἰς τὴν σκηπὴν καὶ νὰ ἐξωντάνευσεν. Ποία φροντίς καὶ ποία ζῶη! Ποία προσπάθεια! Ἀλλὰ τὸ χέρι ἠθέλησε ν' ἀπλωθῇ παντοῦ, καὶ τὸ χέρι δὲν εἰμπόρεσε νὰ φθάσῃ παντοῦ.

***

Ὅτε περὶ τὴν ἐνάτην ὥραν τῆς ἐσπέρας αἱ ἀμαξαὶ ἐν κατεσκευασμένῃ κινήσει τροχῶν ἐπρόβαλλον ἐξ ὄλων τῶν διευθύνσεων εἰς τὴν Πλατείαν τῆς Ὀμονοίας καὶ τὰ διατὰ φωτεινὰ στίγματα τῶν φανῶν διέστιζον γοργοκίνητα τὸ νυκτερινὸν σκότος, καὶ ἀπὸ τῶν εἰς μακροὺς στίχους ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντῖνου παρατεταγμένων ἰδιωτικῶν ὀχημάτων ἢ συνήθων ἀμαξῶν κατήρχοντο ἔξωμοι ἐσθῆτες καὶ παχέαι μηλωταὶ καὶ καταμέλανα φράκα καὶ συνωθούντο εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου πρὸ τῶν σειρητοφόρων θεραπόντων, εἰς τὸ βάθος ὄλων τῶν ψυχῶν ἐκνεῖτο μία ἀνυπομονησία ἦτο τὸ πρῶτον περιεργον βλέμμα πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν μυστη-

ριώδους κατακλείστου παλατιού περί του οποίου είχε γείνη πολλὸς λόγος· καὶ τὰ πρῶτα βήματα διὰ τῶν πρωτοπατήτων διαδρόμων πρὸς εὐρεσίαν τῆς θέσεως ἦσαν βήματα κατακτίσεως ποθεινοῦ ἀγνώστου. Ὁ τοποθετηθεὶς δὲ τέλος εἰς τὸ κάθισμά του μετὰ τὸ συναίσθημα τῆς ἀνακουφίσεως πλοιάρχου κατορθώσαντος νὰ ἐλλιμενισθῇ, περιφέρων τὸ βλέμμα του ἐπάνω καὶ κάτω καὶ περίεξ ἐσυλλογίζετο.

— Ὁραῖο θεατράκι! μεγαλοπρεπέστατα τὰ παρὰ τὴν σκηνὴν διπλᾶ θεωρεῖα, θαυμάσιον, θωπεῖον τὸ βλέμμα μετὰ τὴν βελουδίνην του ἀπαλότητα τὸ σκηνικὸν παραπέτασμα· μικροὶ κάπως οἱ δύο ἐξῶσται εἰς μερικὰς θέσεις διακρίνεις μόνον κεφαλὰς εἰς ἄλλας δὲν βλέπεις τίποτε· ἐξάπαντος πολλοὶ δὲν θὰ βλέπουν ὀλόκληρον τὴν σκηνὴν καὶ ὁ φωτισμὸς πενιχρὸς μου φαίνεται.

Δι' αὐτὴν ἐδῶ τὴν σκηνὴν εἶχε δοθῆ διαταγὴ νὰ κλεισθοῦν τὰ πρωτότυπα ἔργα εἰς τὸ συρτάρι καὶ μόνον μεταφράσεις νὰ προβάλλουν; εἰς αὐτὸ ἐδῶ τὸ θέατρον εἶχε θεμελιωθῆ ἡ ἀδιάσπαστος ἐκείνη φιλία μεταξὺ τοῦ τέως Διευθυντοῦ καὶ τοῦ Γραμματέως ἦτις τοὺς ἔφερεν ἐν εἰλικρινεῖ χειροκρατήσῃ μέχρι τοῦ Ζαπτείου; Δι' αὐτὸ ἐδῶ τὸ θέατρον ἐγράφησαν τόσα ἀπὸ τὰς εὐφλέκτους ἐφημερίδας διατὶ νὰ ὀνομασθῆ Βασιλικὸν καὶ ὄχι Ἐθνικὸν καὶ διατὶ νὰ μὴ τὸ ἐγκαινιάσῃ ἡ Ἐσμὴ ἢ ἡ Γκόλφω τοῦ Περισιάδου, ὅπου ἀρθρονεῖ ἡ φουστανέλλα καὶ τὸ τσαροῦχι!...

Τὰς σκέψεις ταύτας τοῦ μέλλοντος θεατοῦ διέκοψαν ψιθυρισμοὶ καὶ κλίσεις τῶν κεφαλῶν καὶ τάσεις τῶν βλεμμάτων πρὸς τὸ Βασιλικὸν θεωρεῖον καὶ ἔγερσις καὶ ἀνάκρουσις τοῦ Ἐθνικοῦ ἕμνου καὶ ἀνακάθισις.

Καὶ ἔξαφνα ὑψώθη τὸ παραπέτασμα τῆς σκηνῆς καὶ ἐνεφανίσθησαν ἀπαραμίλλως γραφικαὶ μεταξὺ βράχων καὶ ἔρειπίων αἱ ὄχθαι τοῦ Ἀλφειοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγον ἐνεφανίσθη εἰς νοσταλγὸς πατῶν, μετὰ χρόνους πικρῶς, τὴν πάτριον γῆν καὶ θωπεύων τὸ βλέμμα του μετὰ

τὴν ὄψιν τῶν ἀναγνωριζομένων τοπίων. Καὶ ἠκούσθη μία φωνὴ συνοδεύουσα ἐν βλέμμα σχεδὸν ἔνδακρυ, μία φωνὴ ὑποτρέμουσα·

*Ἴδου αἱ ὄχθαι αἱ σκιερὰι τοῦ Ἀλφειοῦ
ἢ φίλη κατοικία τῆς Ἀρτέμιδος...*

Καὶ ἠσθάνθη ῥίγος ἡ φωνὴ ἐκείνη ἦτις διέκοπτε τὴν σιωπὴν τοῦ θεάτρου, ἡ πρώτη αὐτῆ, ἡ ἱστορικὴ φωνή, ἡ παρατιθεμένη μεταξὺ ἐνὸς παρελθόντος καὶ ἐνὸς ἐνεστώτος, ἡ ἐναρξὶς αὐτῆ τοῦ μέλλοντος, τὸ πρῶτον αὐτὸ σπαρτάρισμα τῆς ζωῆς, τὸ ἐγκλεῖον τὰς ὑποσχέσεις τῆς ἡβῆς καὶ τῆς νεότητος, μετὰ συνεκίνησε καὶ ὡς νὰ ἤνοιξεν ἐν παράθυρον ἔξαφνα καὶ νὰ ἐξηλίθον μισόκαινα πείσματα καὶ στεναὶ ἰδέαι καὶ κακεντρέχειαι καὶ ραδιοργαίαι καὶ ὑποσκελισμοί, ἐκαθαρίσθη ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ θεάτρου καὶ ἔβλεπα ἕνα Ἕλληνα προσκαλοῦντα μετὰ δάκρυα τὴν Ἐλευθερίαν καὶ ἔβλεπα δύο χεῖρας προσπαθούσας, ἐν ὀδυνηρᾷ ψηλαφῆσει τοῦ κενοῦ, νὰ τὴν συλλάβωσι. Καὶ εἶδον τὸν Βασιλέα μου χειροκροτοῦντα...

Ποιοὶ δυσχυρίσθησαν ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἴδρυσεν ἐν θέατρον πρὸς ἀτομικὴν τέρεψιν του, ὅτι τὸ ὀνόμασε Βασιλικὸν διὰ νὰ μὴ ἔχη κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ παρέμβῃ εἰς τὴν καλαισθησίαν του; ν' ἀκούῃ ἐντὸς αὐτοῦ οἰανδῆποτε γλῶσσαν τοῦ ἀρέσει, καὶ νὰ γελᾷ οἰονδῆποτε γέλωτα θέλει;

Τίς εὐρίσκειται πλησιέστερον τοῦ ἔθνους παρὰ τὸν Βασιλέα; καὶ διατὶ οἷοσδῆποτε ἄλλος θὰ ἠσθάνετο περισσότερον τὸν ἔθνικὸν παλμὸν ἀπὸ ἐκείνου, τοῦ ὁποῖου ἡ καρδιά ἀρτεῖ νὰ εἶνε τόσον πλησίον τῆς καρδίας τοῦ ἔθνους; ἂν ἡ ἑλληνικὴ ἠθοποιία μέλλῃ διὰ δεκάδων, εἰατοντάδων ἐτῶν νὰ πυργώσῃ ἐν Ἑλλάδι ἐν πάγκalon μνημεῖον, τέχνης, τὰ πρῶτα πρῶτα θεμέλια δὲν ἐτέθησαν ἐξ ἑλληνικοῦ λίθου καὶ τὰ πρῶτα χρυσᾶ νομίσματα τὰ ριφθέντα εἰς τὰ βάθη τῆς βάσεως δὲν εἶνε οἱ πρῶτοι διακόπαντες τὴν σιγὴν συγκληνόμενοι τόνοι τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας;

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΚΗΝΙΤΗΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

ΤΑ ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ. Βλέπω ἕνα περίπατον μέσα εἰς τὴν ὄραϊαν πόλιν ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι κοινὸς συμφορμὸς πλήθους, ἀλλὰ κινεῖται μετὰ τὸν βαρὺν ρυθμὸν ἀρχαίας πομπῆς. Τὸν περίπατον, τὸν συναγεμὸν, τὴν ἐξοδὸν ὄλων τῶν ψυχῶν τῆς πρωτεύουσας ὑπὸ τὸ φῶς. Τὴν δίψαν τοῦ πλήθους ποῦ πίνει τὸν χειμερινὸν ἥλιον, φεύγον μετὰ ἕνα μουδιασμένον ἀντιναρκωτικὸν τάνυσμα πρὸς τοὺς ἀγρούς καὶ πρὸς τὰ πλάτη τοῦ ὑπαίθρου. Δὲν ἤξεύρω ἂν ἤμποροῦν ποτὲ νὰ θεωρηθοῦν συνειδητοῦν θεάμα, αὐτὰ τὰ πλήρη σιωπηλῶν ἕμνων πρὸς τὸν Χρυσοκόμην φωτόρρητα Ἀπολλώνια τῆς νέας Ἀττικῆς Ἀπὸ τοὺς ἠλιοχαρεῖς φύκους ποῦ γέρονται ἔξω ἀπὸ τὰ παράθυρα ὡς ἀρρωστοὶ, ἕως τὴν καπνοδόχην ποῦ ὑψώνεται ἐν δόξῃ καταγρύσου ὀβελίσκου μετὰ τὸν καπνὸν τῆς φεύγοντα ἐλαφρότητα πρὸς τὸ ἀσπίλωτον κυανοῦν, ἕως τὸν τάπητα ποῦ ἠπλώθη εἰς τὸ κυκλίδωμα τοῦ μπαλκονιοῦ, ἕως τὸν ἀλήτην ποῦ ἐξεκούμεβωσε τὸ στήθος του καὶ ἐτεντώθη εἰς τὸν λόφον τοῦ Φιλοπάπου πλέων εἰς τὴν Νιρβάναν τῆς λιακάδας, ὅλα πίνουν ἀχόρταστα τὸ φῶς. Ἄν κανεὶς ἀπὸ τοὺς περιπατοῦντας ἢ ἀκνητοῦντας ὑπὸ τὸν ἥλιον Ἀθηναίους ἐρευνησῇ κατὰ τὴν ὄραν ἐκείνην ἐντὸς του, θὰ εὕρῃ τὸν Διογένην μετὰ τὸν πῖθον του ἀνοιγμένον πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ μετὰ τὴν φιλοσοφίαν του ἡ ὁποία δὲν ἦτο ἄλλο παρὰ ἡ δίψα τοῦ ἡμερωτοῦ τῶν ψυχῶν ἠλίου, ἡ ἀπλουστερα καὶ ἡ ποιητικώτερα ἠδονικὴ φυσιολατρεία. Βέβαια ἡ θεότης ἐνὸς Ἀπολλωνος, ἡ τόσον τελεία καὶ τόσον πολυμορφος, τὴν ὁποίαν ἡ ἑλληνικὴ τέχνη ὑστερον ἀπὸ πολυτελεῖς δισταγμοὺς κατώρθωσε νὰ παραστήσῃ εἰς ἀγγειογραφὰς καὶ εἰς ἀνάγλυφα καὶ εἰς ἄγαλμα, μόνον ὑπὸ αὐτὸν τὸν ἥλιον ἠμποροῦσε νὰ γεννηθῆ. Μόνον αὐτὸς ὁ ἥλιος, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὀφθαλμοῦ μετὰ σιωπὴν Διογένης καὶ ὄχι μετὰ θεοπλαστικὴν ἀντίληψιν τῆς καλλονῆς του, ἦτο δυνατόν νὰ διέλθῃ ἀπὸ τὴν φαντασίαν τῶν ἀρχαίων μετὰ τὸσας ἐναλλαγὰς λαμπροτήτων καὶ μετὰ τὸσους ὑπερτάτους συμβολισμοὺς γεννώμενος μετὰ τὴν κόμην λουομένην ἀπὸ τὰς θεὰς νὰ διαφωρῆται τὰ συννεφούφανα σπάργανα του καὶ νὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὴν Δῆλον τὴν «χρυσῆ ἀνθίσασαν», νὰ γίνῃ θεὸς τιμωρὸς, θεὸς τῆς βλα-

στήσεως, θεὸς τῆς ὑγείας, θεὸς λύων τὰ σχοινία τῶν πλοίων τὰ ὁποῖα εἶχε δέσει εἰς τοὺς λιμένας ὁ χειμὼν, ὑπερτάτος τῶν τοξοτῶν, τοξεύων μετὰ τὴν χρυσὴν ἀκτίνα τὴν θάλασσαν ποῦ ἀγωνίζεται νὰ πνίξῃ τοὺς ναυτίλους.

Ὅταν βλέπω τὰ φωτοχαρῆ πλήθη τῶν Ἀπολλωνίων τὰ ἀναδεδυμένα εἰς τὰς γελώσας Ἀθηναϊκὰς λεωφόρους ὡς ὑμνητήριος πομπὴ πρὸς τὸν Χρυσοκόμην, ἐγγίζω διὰ τῶν αἰσθησέων μου τὸ κάλλος τοῦ ἀρχαίου μύθου. Διατὶ ἡ ἀρχαία φαντασία ἐπάλλαισε νὰ μετατοπίσῃ ἀπ' ἐδῶ τὴν πατρίδα τοῦ ἠλίου; Δὲν εἶνε ἐδῶ ἡ Λυκία ἢ μυθικὴ χώρα τοῦ φωτός; Δὲν εἶνε ἐδῶ οἱ Ὑπερβόρειοι;

Ἡ πανήγυρις τῆς ὁποίας ἀκούω τὴν ἠδονικὴν βοὴν ἐρχομένην ἀπὸ τὰς λεωφόρους καὶ ἀπὸ τοὺς λόφους μου ἀπαντᾷ:

Ἐδῶ εἶνε.

ΟΙ ΕΞΟΡΙΣΤΟΙ. Ὅταν ἐπάτησεν ὁ θεατὴς εἰς τοὺς παρθέτους διαδρόμους τοῦ Βασιλικῦ θεάτρου, τὸ ὁποῖον ἤρχισε προχθὲς νὰ ψαύῃ ἡ τριβὴ καὶ ἡ χοῆσις, ἠσθάνθη ὅτι ἔθιγεν ἕνα παλάτι ἀναστρωμένον ἀπὸ ὄνειρα καὶ στεναγμοῦς. Ἡ ἱστορία τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου διηγεῖται ὅτι ὁ πρῶτος εὐεργέτης εἰς τὸν ὁποῖον ἀφείλεται ἡ ἐξοδος ἑλλήνων ἠθοποιῶν εἰς τὴν Ἀνατολίην, ἦτο ἕνας χονδρὸς ἀνθρωπος ἐμπορευόμενος τυριά, πεισθεὶς δὲ ἀπὸ τὰς συστάσεις τῶν φίλων του ὅτι θὰ κερδίσῃ περισσότερα, ἐὰν παύσῃ νὰ βγάξῃ ἔξω τυρὶ τῶν Ἀγράφων καὶ ἀποφασίσῃ ἐργολαβικῶς νὰ βγάξῃ ἠθοποιούς.

Ἐκεῖνο ἦτο τὸ πρῶτον ταξεῖδι τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, ὡς εἶδος ἀξιοπεριέργου τέρατος, τὸ ὁποῖον ἐκαλοῦντο ὑπὸ τοῦ ἐργολάβου νὰ θαυμάσουν οἱ ἀδελφοὶ ὑπόδουλοι. Ἡ ἐπιχειρησις εἶχεν ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς τολμῆς. Ἦτο ὁρμὴ πρὸς τὸ ἀγνώστον Ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν ἐργολάβων τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἡ τολμηροτέρα ἐργολαβικὴ ἐπιχείρησις. Τὸ πῶς οἱ φορτωθέντες καὶ διαπεραιωθέντες εἰς τὴν Ἀνατολίην ὡς μπαούλα ἑλληνες ἠθοποιοὶ κατώρθωσαν τότε νὰ δώσουν εἰς τοὺς ἔξω Ἕλληνας τὴν ἰδέαν ὅτι πρόκειται περὶ ἔθνικῆς ἐργασίας— μετὰ πέντε μεταφρασμένας κωμωδίας καὶ μίαν πρωτότυπον τοῦ Σούτσα— ὅτι αἱ σανίδες ποῦ ἔστεκον ἐκεῖ ἦσαν ἀρχὴ ἑλληνικῆς σκηνῆς, προμαντεία

έλληνικού έργου, ώχρον όνειρον ενός βασιλικού θεάτρου μέλλοντος να κτισθί μετά 50 έτη — αυτό είνε κάπως δύσκολον να περιγραφί χωρίς τόν Μυρζή ή και χωρίς την βοήθειαν συγγραφέως αποκλειστικώς περιγράφοντος εξερευνησεις εις άγνωστους χώρας. Βεβαίως ή θάλασσα τούς έκλυδώνισε πολλές φορές μέσα εις τὰ άμπαρια τών ιστιοφόρων, βεβαίως ή όδύνη και ή πάλη και ή στέρησις τούς έπιον τό αίμα, έως ότου ήλθεν ή εύλογημένη εποχή να θεωρηθούν έλληνες ήθοιοιοι και όχι πλάνητες, έως ότου ήνοιχθη δι' αυτούς ή θύρα του Στεφάνοβικ εις την Πόλιν, και τούς προσέφερε τσαί εις τό Ταιγάνι τό σπίτι του Μαρη Βαλλιάνου. Ένας από τούς έπιζώντας αυτούς Στάνλεϋ διηγείται ότι τόνον ξένας χώρας διέτρεξαν εις την έλληνικήν Άνατολήν κατά τό πρώτον ταξειδι των, ώστε εις την Άδριανούπολιν συνήντησαν Έλληνας μη γνωρίζοντας άν είνε Έλληνες αλλά μόνον ότι είνε «Χριστιανοί όρθόδοξοι Άδριανουπολίται.»

Νά αναφέρω τας τρικυμίας που τούς έκτύ-

πησαν εις την κεφαλήν κατά τὰ 50 αυτά χρόνια τούς συμπαθείς πλάνητας, να ένθυμηθώ τας έλληνικάς συγκινήσεις που έδωσαν εις τούς δούλους παρουσιάζοντας επί σκηνης την όρεινήν μας φουστανέλλαν ψαλλιδισμένη από την λογοκρισίαν μήπως υπενθυμίση τόν άρματωλόν, μου φαίνεται έντελώς περιττόν. Ηξεύρω μόνον ότι έως σήμεραν που άράζουν ως ναυαγοί εις τὰ καφενεΐα τών Χαυτείων, με τὰ μαλλιά κατάλευκα, ώνειρεύοντο μίαν στέγην βασιλικού θεάτρου ή όποια να τούς σκεπάση ως μητέρα. Η Στέγη έλαμψε προχθές με τὰ ηλεκτρικά της πολύφωτα. Άλλ' οι περισσότεροι από αυτούς που την άνεστύλωσαν με τας όδύνας της, ξμειναν έξω. Η Άνάγκη της Τέχνης είνε άσπλαγγος. Τό θέατρον δέν είνε άσυλον. Αυτό είνε άληθινώτατον, άλλ' αυτό δέν έμποδίζει να είνε και τραγική ή έξορία τών γέρον ναυαγών από τό παλάτι τών όνειρων των, πέρα εις τας θαλάσσας της Άνατολής και της Ρωσσίας, πάλιν πέραν εις τας θαλάσσας. . . . .

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΓΙΑΝΗΣ ΚΑΜΠΥΣΗΣ. Από τό παρελθόν Σάββατον πενθόν τὰ Έλληνικά Γράμματα τόν θάνατον Νεοέλληνος ποιητού — ποιητού καθόλον τό πλάτος της λέξεως.

Άπαν τό έργον του πολυσιχίδες και καταμερισμένον, άποπνέει τó ειλκιρινές και γνήσιον άρωμα της Τέχνης, τó όποτον μάτην ζητεί να καταπνίξη μία βαρεία ατμόσφαιρα με την όποιαν ή Μοΐρα τó περιέβαλε.

Ατμόσφαιρα βέβαια πρέπει να θεωρηθί ή γλώσσα του Γιάνη Καμπύση, ή άκαμπτος και δυσκίνητος, ήτις δέν άφίνει να εξανθίσουν οι βλαστοί τών νοημάτων του και να λάμπουν εις την ώραίότητα της φωτεινής γαλήνης αι σταγόνες της πρωϊνής δροσού, αι άφθόνως επικαθήμεναι εις τόν πνευματικόν κήπον τόν όποτον ούτος εκκαλλιέργησε μέχρι τελευταίας πνοής με τόνση στοργήν και τόνση αυταπάρρησιν.

Και περιέβαλε τó έργον του με την βαρείαν αυτήν ατμοσφαιραν ή Μοΐρα, και μόνον αυτή, διότι φρονώ ότι ή γλώσσα δέν είνε ένδυμα έκλογής, άλλ' άποτελεϊ μέρος αυτής ταύτης της καλλιτεχνικής ψυχής αναπόσπαστον.

Τό ύφος γεννάται και συνπαράγει και συναπόλλυται με τόν καλλιτέχνην, είνε δε άμυχολόγητον έντελώς τó να φρονή τις ότι είνε συγγραφική ιδιοτροπία και καινοφανισμός, πάν ό,τι εις αυτόν, ως άναγνώστην, φαίνεται ψευδής ή άπλώς έπιτηδευμένον.

Οχι! Ποιητής του Βιβλίον των Συντριμίων και τών

7—8 δραμάτων τὰ όποια έγραψε, δέν είνε δυστυχώς τοιούτος και εις την γλώσσαν, παρά τούς άγώνας που κατέβαλε και τας λοξοδρομίας τας όποιας έπεχείρησε — μάταια όλα αυτά και άνωφελη προσπαθήματα.

Η γλώσσα άπ' αρχής μέχρι τέλους τού έργου του άπομένει σχεδόν άναλλοίωτος, μία γλώσσα ψυχρά και άποκρουστική, άσυμπαθής και εις όσους άκόμη αναζητούν αποκλειστικώς τὰ εσώτερα, παραβλέποντες έντελώς την περιβολήν.

Η άδρότης τών νοημάτων και τó συμβολικόν τών παραστάσεων και τών συλλήψεων τó πολύτροπον, δέν πιστεύω να είνε, έξ έτέρου, εκείνα τὰ όποια εκράτησαν ξένον από περισσότερον συμπάθειαν και γενικώτερον εκτίμησιν τόν συγγραφέα της *Μετ' Άνας Κούξλετ* και τού *Δαχτυλιδιού της Μάννας*.

Η πολεμική του όρηή εις τὰ παρ' ήμιν φιλολογικά πράγματα, ή πολλάνικς άδικαιολόγητος και πάντοτε βιαία και ή φίλαντος άνάμειξ του *Εγώ* του εις πάν ό,τι έγραψε, έλλειδοτότησαν εις τó να μη άποδοθί δικαιοσύνη καν προς έργον ως τó ιδικόν του.

Και είνε τόνον εύρύ τούτο και τόνον ποικίλον και τόνον ποιητικόν!

Αί έμέ ό Γιάνης Καμπύσης έν παντί και πάντοτε είνε ό ιδεολόγος ποιητής, ό άκάματος άνερευνητής τού υπερανθρωπισμού, τόν όποτον προσπαθεί να φθάση με τὰ αδύνατα περά του και με την μικράν του δύναμιν. Η πτήσις του είνε γενναία και τολμηρά, άληθής, άλλ' όχι και θαυματοποιός.

Λάτρης της αρχαίας δραματικής εύκλειας και ένθουσιώδης μελετητής της Γερμανικής μάλλον Τέχνης,

συγκοινωνει άκαταπαύτως με τó πνεύμα τών μεγάλων συγγραφέων του Βορρά, οι όποιοι, οίονει εις άντάλλαγμα δέν άφήνουν πάντοτε γυμνάς προστάσις τας σελίδας τών έργων του.

Εις τὰ δράματά του άν δέν ύπάρχουν πολλαι σκηναί σπαρτακτικής τραγικότητας, ύπάρχουν όμως πλείσται όσαι γεμάται από φρικίασιν και από συγκίνησιν άκρως βαθείαν.

Τό *Δαχτυλίδι της Μάννας*, εύτυχέστερον τών άλλων έργων του, κρατεί άπ' αρχής μέχρι τέλους άδιάπτωτον τραγικότητα. Σφίγγει την ψυχήν μέχρις όδύνης και πληροί την καρδίαν άγωνίας και τούς όφθαλμούς δακρύων τó μαρτύριον τού άληθμονήτου Κροστάλλη, τó δραματοποιούμενον εις τας σελίδας του, και τó όποτον σχεδόν άναλλοίωτον έπεφύλαξεν ή Μοΐρα δια τόν ίδιον συγγραφέα.

Νομίζει κανείς ότι τού ύπηγορευθί άνωθεν, πρό τεσσάρων έτών, ή ιστορία της ζωής και τού θανάτου του, μία ιστορία άπανθρώπως άδικος και δραματικώς σκληρά, την όποιαν όμως ή καλλιτεχνική του ψυχή ποιητικώς έξύφανε εις στήμονα όνειρωδώς μεν όμυχλώδη, σύμφωνα όμως πάντοτε με την άνθρωπινήν συμπάθειαν.

Άλλά και γενικώτερον εξετάζων τις τó έργον του, έν έργον ποσοτικώς άξιοσημειώτον, δεδομένου μάλιστα ότι διεκόπη τόνον προσώρως, θα ίδη ότι τó διαπνέει μία αυτοαποκαλυπτική τόνον εις τὰ δράματά του, όσον και εις τὰ πεζογραφήματα και εις τὰ λυρικά του ποιήματα, άποτελούντα, τὰ τελευταία ταύτα, σύνολον περισσώτερον άρμονικόν και όλιγώτερον κοπιώδες.

Τό Βιβλίον των Συντριμίων, όπως έπιγράφεται ή μόνη ποιητική του συλλογή, παρέχει πλείστα παραδείγματα τών ισχυρισμών μας, ένθ' έξ έτέρου, δευκνεί καταφανώς ότι είνε ούτος περισσότερον λυρικός ποιητής ή ό,τι δήποτε άλλο.

Άλλως τε τούτο καταφαίνεται και έξ όλου τού έργου του, μέσα εις τó όποτον είνε κατεσπαρμένοι πάντοτε ώραιοι και βαθείς στίχοι και σκηναί και τεμάχια, τὰ όποια δύνανται να θεωρηθούν άυτοτελή ποιήματα.

Εκ τού Βιβλίον των Συντριμίων θα μετέφερα εύκόλως πλείστα όσα ποιήματα, εις τὰ όποια ή έκφρασις και ή ιδέα συνπαράχουν και τὰ όποια καθίστανται ούτω τέλεια εις άρμονίαν και πλαστικότητα.

Δυστυχώς ό χώρος ό όποιος προς τó παρόν διατίθεται δέν επιτρέπει τούτο παρά έν άκριβεστάτω μέτρω.

1

Πότε θα σ' άποχαιρετήσω;

Ω τώρα που μεθούν με τὰ λουλούδια!...

Γυρνάς πικρή ζωή μου πίσω

Μέσ' στα τραγούδια...

Μέσ' στα τραγούδια είνε ή ψυχή μου είνε κ' *Εκείνη!*

Μέσ' στη ζωή μου είνε κ' *Εκείνη πικραμένη!*

Ωημέ σέ μέ! Κι ώημέ σ' αυτή που τη *Σελήνη*

Ψάχνοντες γα τόν Ήλιο, συντρίζαι!...

Μιά άγάπη, άγάπη θα κοιμάται στον *Αϊώνα!*...

Πότε θα σ' άποχαιρετήσω

Χλωμή ζωή, που ενός χειμώνα

Τη φρίκη έφερρες ν' άραγήσω;...

2

Δέν είν' τού τραγουδιού μου ή *όρηή,*

Δέν είν' τού τραγουδιού μου ή *μανία,*

Γύρω σφουράν της *Μοΐρας* μου οι άνέμοι

Και χιλιοσειούν τó δέντρο μου με βία.

Χάμου σωριασμένα πέφτουν τὰ φύλλα

Σάν τις ήμέρες τις παλιές,

Και σίβει σίβει γίνονται *μανορία.*

Άχ... άχ! *άγάπη* μου μην κλαίς!

Στη μοναξιά θα ζήσω και στην *έρημια*

Να μη με άγγίζει τίποτις τού κόσμου,

Η άνοιξι μου ήταν *μία*

Κ' ενα τó φως μου!...

Δέν γνωρίζω άν τὰ δύο αυτά ποιήματα θα ήχησον άρμονικώτερα εις τούς άναγνώστας τού παρόντος άρθρου, είνε όμως πάντως έξ εκείνων τὰ όποια θα συγκινήσουν αυτούς βαθύτατα.

Νομίζει κανείς ότι ή ζωή τά έφανσε με τó τελευταίον της φίλημα και ή ψυχή τά περιέβαλε με την ιερότητά της και την άγιοσύνην της...

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ. Η 26 Νοεμβρίου ήτο ή ήμέρα τών γενεθλίων τού ιδρυτού της Άρχαιολογίας ως έπιστήμης Βίγκελμαν, την ήμέραν δε ταύτην άνεκαθεν έχει όρίσει και ή ενάουθα Γερμανική Σχολή ως και πάντα τὰ Γερμανικά αρχαιολογικά ιδρύματα ως έναρκτηριον τών έτησίων έπιστημονικών αυτών ανακοινώσεων. Έμελλον να όμυλίσωσιν οι δύο της σχολής διευθυνταί κ. κ. Δαιρπεφελδ και Σράδερ, άλλ' άσθενήσαντος τού δευτέρου, έδέχθη άντ' αυτού να κάμη ανακοίνωσιν τινα ό γνωστός έπιγραφικός κ. Βίλελμ. Τό άκροατήριον ήτο πολυπληθές και έκλεκτόν, ως πάντοτε, παρίσταντο δε πλήν πολλών έπισήμων άλλοδαπών και ό πρωθυπουργός κ. Ζαΐμης μετά τού επί τών Έσωτερικών ύπουργού κ. Τριανταφυλλάκου.

Κατά πρώτον ό κ. Δαιρπεφελδ έκαμε σύντομον έκθεσιν τών κατά τó λήγον έτος εργασιών της Σχολής έν Έλλάδι και έν Μικρά Άσία, μεταξύ άλλων δε άνήγγειλεν ότι άφίκετο ήδη ενάουθα ό ύδραυλικός μηχανικός κ. Γραιβερ, ίνα σπουδάση τὰ αρχαία ύδραγωγεία τών Αθηνών, άν μέρος εκαθάρισεν, ως γνωστόν, ό κ. Δαιρπεφελδ. Περί τών έν Λευκάδι έρευνών προς εύρεσιν της πόλεως τού Όδυσσεώς ειπεν ότι άλλοτε θα κάμη εκτενεστέραν ανακοίνωσιν, προς τó παρόν όμως άνεκοίνωσεν ότι εύρέθησαν τέλος έν Λευκάδι λείψανα προϊστορικά, αλλά ταύτα είνε παλαιότερα τών μυκηναϊκών χρόνων, όμοια προς τὰ παλαιότερα της Τροίας.

Ο κ. Βίλελμ. έξέθηκε νέαν άνάγνωσιν και έρμηνεϊαν μικρού μολυβδίνου έλάσματος ένεπιγράφου εύρεθέντος έν Αθήναις και πωληθέντος εις τó έν Βερολίνω μουσειόν. Ένεκα της λεπτότητος και της φθοράς τού μολυβδου ή άνάγνωσις ήτο δυσκολωτάτη, και δια τούτο πρότερον δέν είχεν άναγνώσθί όρθώς.

Ο κ. Βίλελμ. όμως έν Βερολίνω εύρισκόμενος, εκαθάρισεν αυτό έπιμελώς και κατώρθωσε να άναγνώσθι τó όλον. Εκ της άναγνώσεως προέκυψεν ότι επί τού έλάσματος τούτου ήτο γεγραμμένη ή παλαιωτάτη πασών τών γνωστών έλληνικών ιδιωτικών έπιστολών, άναγομένη εις τας αρχάς τού Α' π. Χ. αϊώνος. Τό έλασμα ήτο διπλωμένον και περιδεδεμένον δια κλωστής φερούσης την σφραγίδα, επί δε της έξωτερικής πλευράς έφερε την έξής έπιγραφήν: *Φέρειν εις τόν κέραμον τόν χυρικόν, αποδοῦναι δε Ναυσία ή Θερασκλή ή θνιάφ,* δηλαδή να κοιμηθί εις τó μέρος της αγοράς, όπου πωλούνται αι πηλίνα χύτραν και να δοθί εις τόν Ναυσίαν ή τόν Θερασκλήν ή τόν υϊόν αυτού. Επί της έξερας πλευράς ύπάρχει τó μυστικόν μέρος της έπιστολής, τó περιεχόμενον δ' αυτής είνε τοιοῦτον άνθρωπος ιδιώτης, πιθανώς ποιμήν ή γεωργός, κατοικών εις

τά περιγράφα και καταληφθείς ίσως υπό αϊφνιδίου πύχους γράφει πρὸς τοὺς οἰκοὺς χαίρειν καὶ ἠγιαίνειν, καὶ αὐτὸς ἔγραπκεν οὕτως ἔχειν, παρακαλεῖ δὲ αὐτοὺς νὰ ἀποστείλωσιν εἰς αὐτὸν σκεπάσματα ἢ ὡς ἢ διφθέραις, δηλαδὴ δέρματα προβάτων ἢ αἰγῶν χρησιμεύοντα ὡς σκεπάσματα, καὶ τὰυτα νὰ εἶνε ὄχι πολυτελῆ ἀλλὰ ὡς εὐτελέστατα, προσέτι δὲ καὶ καϊτῦματα, δηλαδὴ εὐτελῆ χονδρὰ ὑποδήματα. Προσθέτει δὲ ἐν τέλει τὰ ἑξῆς: Τυχὸν ἀποδώσω. Ὁ κ. Βίλελμ. ὑπέδειξε διὰ πολλῶν τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐπιστολῆς ταύτης καὶ ὑπὸ γλωσσικῆν καὶ ὑπὸ πραγματικῆν ἔποιν, προσέθηκε δὲ ὅτι ὁ τύπος τῆς ἐπιστολῆς μετεδόθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ σήμερον δὲ αἱ συνήθεις ἐπιστολαὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀρχονται διὰ τοῦ αὐτοῦ προοιμίου.

Κατόπιν ὁ κ. Δαίτριφελδ. ἐξέθηκε διὰ μακρῶν τὰ ἀποτελέσματα τῶν τελευταίων ἐν Περγάμῳ ἀνασκαφῶν ἐπιδεικνύων καὶ σχέδια καὶ εἰκόνας τῶν ἀνακαλυφθέντων ἀληθῶς μεγαλοπρεπῶν ἑρειπιῶν τῆς πρωτεύουσος ἐκείνης τῶν Ἀσιατικῶν.

Τὸ νεωστὶ ἀνασκαφέν μέρος κεῖται ἐν τῇ κάτω πόλει, ἣτις εἶνε νεώτερά τῆς ἄνω, ἀνεκαλύφθησαν δ' αὐτόθι πολλὰ ἀξιολογώτατα ἑρείπια, ἰδίως δὲ μία τῶν κυριωτάτων πυλῶν τοῦ τείχους καὶ μέγιστον οἰκοδόμημα ἀγορᾶς. Καὶ ἐν τῇ ἄνω πόλει ὅμως ἐξηρουνήθη τελείως μεγίστη στοὰ εὐρυκομῆνη κατωτέρω τοῦ θεάτρου, ἣτις ἔχει ἐν ὄλῳ πέντε πατώματα, προσέτι δὲ καὶ ἡ κυριωτάτη κρήνη τῆς πόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ εἰρήθησαν καὶ λίθοι ἀποτετριμμένοι ἐκ τῆς ἀνελαύσεως τῶν ὕδατιν ὁμοίως πρὸς τοὺς ἐν τῇ παρὰ τὴν ἐν Ἀθήναις Πνύκα Ἐννεακροῖνῳ, τῆς ὁποίας τὰ ἴχνη ἀνεύρεν, ὡς γνωστόν, ὁ κ. Δαίτριφελδ. Ἐν τέλει ὑπέμνησεν ὅτι σήμερον ἑορτάζει τὴν ἑβδομηκονταετηρίδα αὐτοῦ ὁ γενικός διευθυντής τῶν ἐν Βερολίνῳ μουσικῶν κ. Κόντσε, ὅστις ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρωτίστων ὑποκινητῶν τῆς ἐν Περγάμῳ ἀνασκαφῆς καὶ προσέτινε νὰ ἀποσταλῆ εἰς αὐτὸν συγχαρητήριον τηλεγράφημα ἐξ ὀνόματος παντῶν τῶν παρευρισκομένων. Τὴν πρότασιν ταύτην ἀπεδέχθη τὸ ἀκροατήριον μετὰ χειροκροτημάτων.

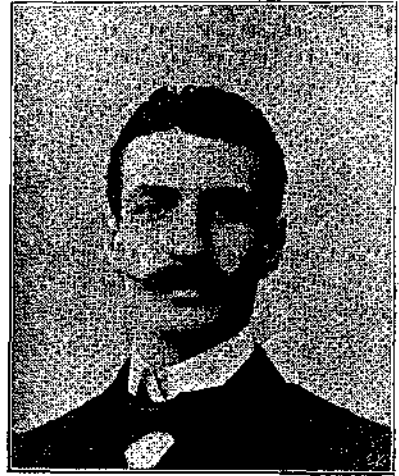
ΑΠΟ ΤΗΣ ΠΑΡΕΛΘΟΥΣΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ἤρχισαν αἱ συναυλίαι τοῦ Ὁδείου παρέχουσαι ἑξαιρετικὴν ἀπόλαυσιν εἰς τοὺς ἀληθεῖς μύστας τῆς μουσικῆς.

Ἡ πρώτη μᾶς παρουσίασεν ὀρχήστραν — κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μαθητῶν καὶ μαθητριῶν — διαρκῶς βαίνουσαν πρὸς τὰ ἔμπροσ, προσπαθοῦσαν, ὑπὸ τὴν διέθυνσιν τοῦ κ. Κνάουερ, νὰ χρωματίσῃ καὶ ἐκτελέσῃ συμφωνίως μετὰ τὸ πνεῦμα τοῦ συνθέτου. Τὸ προανάκρουσμα τῆς «*Dame Blanche*» τοῦ Boieldieu ἐξετελέσθη μετὰ βεβαιότητα ρυθμοῦ καὶ χρωματισμῶν ἀρκετὰ καλῶν.

Ἡ Δις Σμαράδα Ἀναστασιάδου, ὀξύφωνος, ἔφαλε τὴν Ἡρωιδιάδα τοῦ Massenet πολὺ ἐπιτυχῶς. Περισσότερος χρωματισμὸς θὰ ἔδιδε βεβαίως μεγαλειότατον ἀξίαν εἰς τὸ ἄσμα τῆς. Εἰς τὴν Ἄδα Ἀναστασιάδου, χειροκροτηθεῖσαν ζωηρῶς, διαβλέπομεν ὀξύφωνον μετὰ πολλὰ προτερήματα φωνῆς καὶ μουσικῆς μορφώσεως.

Κατὰ τὴν συναυλίαν αὐτὴν τὸ Ὁδεῖον παρουσίασεν νέον μουσικόν, τὸν κ. Στυλιανὸν Κρασσᾶν. Ὁ κ. Κρασσᾶς, ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα μαθήματα τοῦ τετραχορδου ὑπὸ τοῦ πατρὸς του, ἔχων δὲ ὡς ἐφόδιον τὴν ἑξαιρετικὴν ἰδιοφυίαν του, ἠσχολήθη ἄνευ διδασκάλου εἰς τὴν ἐκμάθησιν τοῦ ὄργάνου τούτου καὶ ἤδη τελειοποιεῖται ἐν τῷ Ὁδεῖῳ, τὸ ὁποῖον φιλοσόφως ἀναζητεῖ καὶ ὑποστηρίζει πᾶν μουσικὸν ἄλιαντον ἐν Ἑλλάδι. Εἰς τὸ «*Grand Concert*» τοῦ Vieuxtemps, δυσκολώτατον ἄλλως τε, ὁ κ. Κρασσᾶς συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς ὀρχήστρας, ἐπέδειξε τεχνικὴν ἀκριβείαν, ἀμεμπτον καθαρότητα τῶν τόνων καὶ αἰσθημα βαθύ.

Ὁ κ. Κρασσᾶς, ὅστις διὰ μυστικῆς δυνάμεως ἀνεύρισκε τὸ ἐσώτερον αἰσθημα τῆς μουσικῆς, καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ ψυχὴ ἐπικοινωνεῖ ἀμέσως μετὰ τοῦ συνθέτου τὴν ψυχὴν, ἔπαιξε μετὰ ἀληθινὴν κατανύξιν.

Στυλιανὸς Κρασσᾶς

Κατὰ τὴν δευτέραν συναυλίαν, 23 Νοεμβρίου, παρουσιάσθη ὁ νέος καθηγητής κ. Νικόλαος Κουλούκης. Ὁ κ. Κουλούκης, νεώτατος, ἀπόφοιτος τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν, μετὰ τριετείς σπουδᾶς ἐν Μονάχῳ, ἐπανέρχεται πλήρως μέλλοντος εἰς Ἀθήνας. Εἰς Μόναχον ἐτυχε διαρκῶς πολλῶν ἐνδείξεων ἐκτιμῆσεως. Ἡ ἐκτέλεσις του ἔχει πολλὴν βεβαιότητα καὶ αἰσθημα.

Εἰς τὰ δύο κλασικὰ ἔργα τὴν «*Nyctodien*» τοῦ Μπετόβεν καὶ τὸ «*Concert*» τοῦ Μόζαρτ ἠδυνήθημεν νὰ ἐκτιμῶμεν τὴν τέχνην του. Εἴαν ἡ βιόλα τὴν ὁποῖαν ἀναπληρωτικῶς ἔπαιξεν ὁ κ. Κόντης, εἰς τῶν καλλίστων μαθητῶν τοῦ Ὁδείου, ἐτήρει αὐστηρῶς τὸν ρυθμὸν τῶν δύο συνοδῶν του, πλαγίαιον καὶ τετραχορδου, τὰ τρία ὄργανα θὰ παρουσίαζον βεβαίως ἐκτάκτως ὡραῖον σύνολον.

Μετὰ πολλὴν τέχνην ἐξετέλεσεν ἐπίσης ἡ κ. Εἰρήνη Καλογεργὴ τὸ 14ον ἔργον τοῦ Grieg. Ἰσως μετὰ κάπως ἐλαφρότερον χρωματισμὸν, δὲν θὰ ἦτο ἐφεκτικὴ μᾶλλον ὅλη ἡ ποιησις ποῦ ἐνέχει ἡ μουσικὴ τοῦ μεγάλου Νορβηγοῦ. Εἰς τὸ ἀριστοτέλεσμα τοῦ Schubert «*Ὁ Χάρος καὶ τὸ παιδί*» ἡ Κα Καλογεργὴ ἀπέδωκεν ὅλην τὴν τραγικὴν δύναμιν καὶ ὅλην τὴν μελωδίαν ποῦ κρύπτεται μέσα εἰς τὸ ποιητικώτατον αὐτὸ τραγοῦδι.

Εἰς τὴν Κα Καλογεργὴ ἀναγνωρίζομεν καλλιτέχνιδα τιμῶσαν τὸ Ὁδεῖον μας.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

ΕΚ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΡΓΩΝ τῆς συγχρόνου Ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς εἶνε καὶ ὁ «*Beethoven*» τοῦ Balestrieri.

Ἡ εἰκὼν αὕτη ἔχει ζωγραφηθῆ μετὰ ὅλην τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀπλότητα ποῦ χαρακτηρίζει τὴν μεγάλην τέχνην τῶν ἡμερῶν μας. Τίποτε τὸ ἀκαδημαϊκὸν δὲν ταράσσει τὴν ἀρμονίαν ποῦ χύνεται ἀπὸ τὸ ἐμπνευσμένον δοῦξάρι τοῦ μουσικοῦ. Νομίζει κανεὶς ὅτι αἱ θεαταὶ Σονάται τῶν φτερογύζων ἐκεῖ εἰς τὸ ἀπέριτον δωμάτιον ποῦ τὸ στολίζει τὸ γήψινον ἐκμαγεῖον τοῦ μεγάλου προφήτου, καὶ δὲν βλέπει μόνον ὁ θεατής, ἀλλ' ἀκούει τὸ δαιμόνιον πνεῦμα.